

Chịu trách nhiệm xuất bản

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Hội đồng biên tập

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt
(Chủ tịch)

ThS Nguyễn Văn Hà
(Thường trực)

ThS Dương Thị Kim Anh
TS Nguyễn Hoàng Tú Anh

TS Nguyễn Khắc Cảnh

PGS.TS Nguyễn Ngọc Điện

TS Nguyễn Kim Quang

ThS Võ Tân Thông

Tổng biên tập

Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn

Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự

Phạm Hữu Nghĩa

Trình bày

Đặng Đức Lợi

Thư Tỏa soạn

Bạn đọc thân mến,

Năm 2017, Việt Nam đã đạt thành tích hết sức khả quan: tăng trưởng GPD 6,81%, vượt chỉ tiêu đề ra (6,7%), lạm phát 3,53%, thấp hơn dự kiến (4%), dự trữ ngoại hối lập kỷ lục với 42 tỷ USD; công cuộc phòng chống tham nhũng có bước tiến đột phá, nhiều quan chức cấp cao vi phạm pháp luật bị đem ra xét xử; và mới đây, đội tuyển bóng đá lần đầu tiên bước vào vòng bán kết Giải vô địch U.23 châu Á... Đó là những "thé" và "lực" thuận lợi, mang lại niềm tin tưởng và tình thân lạc quan cho dân tộc trước thêm năm mới.

Năm 2017, ĐHQG-HCM vẫn giữ vững vị thế dẫn đầu hệ thống giáo dục đại học Việt Nam về số lượng chương trình và cơ sở giáo dục đạt chuẩn kiểm định quốc tế và quốc gia; tăng 5 bậc so với năm 2016 trong Bảng xếp hạng QS Asia; cùng nhiều nhà khoa học được vinh danh, trao tặng những danh hiệu và giải thưởng cao quý... Đó là hành trang quan trọng, giúp ĐHQG-HCM thêm động lực và quyết tâm trong nhiệm vụ thực hiện thành công chủ đề năm 2018 là "Khoa học công nghệ nâng tầm hội nhập".

Năm 2017, Bản tin ĐHQG-HCM luôn nhận được sự tin cậy và ủng hộ của quý thầy cô, các chuyên gia, các bạn sinh viên và bạn đọc qua việc cộng tác tin bài, góp ý xây dựng về nội dung, hình thức. Nhờ đó, các giai phẩm được ra mắt đều đặn và ngày càng chất lượng hơn. Giai phẩm Xuân này như là một lời tri ân chân thành và sâu sắc gửi đến tất cả cộng tác viên và bạn đọc.

Một chân trời hy vọng khoáng đạt đang mở ra. Kính chúc xuân Mậu Tuất nhà nhà an khang, người người viên mãn!

M u c l u c

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

- * Thông điệp của Giám đốc ĐHQG-HCM - 6
- * Dấu ấn ĐHQG-HCM năm 2017 - 8
- * ĐHQG-HCM 2018: Khoa học công nghệ nâng tầm hội nhập - 12
- * Viện John von Neumann - Trung tâm kết nối học thuật - 15

12



6

18

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

- * ĐHQG-HCM đạt nhiều chuẩn kiểm định quốc tế nhất nước - 18
- * Đô thị ĐHQG-HCM - Mô hình đô thị đại học kiểu mẫu - 23
- * Chương trình tài năng: Hơn 90% sinh viên có việc làm trước khi tốt nghiệp - 27
- * TS Nguyễn Thị Hiệp - Người Việt trẻ, tài năng - 29
- * CCCN: Thịt chó trong chữ Hán - 32

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

- * Chung tay xây đắp một chữ Hòa - 34
- * Tự thuật của một người lính Mậu Thân- 38
- * Phạm Xuân Ẩn vẫn mãi là một bí ẩn - 42
- * Những ký ức muôn được lãng quên - 44
- * Kazuo Ishiguro và những ám ảnh về ký ức - 46
- * Kurosawa Akira - Nhà làm phim cải biên bậc thầy - 49
 - * Vì sao mặt nạ? - 52
 - * Mùng một tết Cha - 55
- * Nhũng mùa xuân qua ngõ - 58
 - * Tết quê người - 60
- * Thương một mùa sum họp - 62
- * Di sản chó đá thời Lạc Việt cổ: Thân em mấy bước thăng trầm - 63
 - * Nhũng chú chó lừng danh trong văn chương thế giới - 67
- * Thơ: Rạ đồng/Cố tích yêu - 69

32

82



58

NHỊP SỐNG TRẺ

- * Hãy hiểu biết và tự hào về khối ASEAN - 70
- * Người Việt chế robot sống nhỏ nhất thế giới - 72
 - * "Quản gia" thời công nghệ - 74
- * Top 10 sự kiện nổi bật năm 2017 - 76
 - * Cố tích Yangon - 79
- * Triệu người bỏ rơi một thành phố - 82
 - * Dã quỳ tỏa sắc cuối đông - 84
- * Một mùa xuân trọn vẹn - 86
- * Sân bóng đá "0 đồng" trong khu ký túc xá - 87
 - * Ăn "da - ua" chớ đừng nói lời "a - dua" - 89
 - * Du học sinh đón Tết ở quê người - 91
- * Sinh viên quốc tế với sắc màu Tết Việt - 92
 - * Khổ rời cũng qua - 94
- * Truyện ngắn: Giao thừa của Nana - 95



Thông điệp của Giám đốc ĐHQG-HCM

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Trong bảng xếp hạng QS Asia năm 2017, ĐHQG-HCM đứng thứ 142, tăng 5 bậc so với năm 2016, trở thành đơn vị dẫn đầu hệ thống giáo dục đại học Việt Nam về hai tiêu chí quan trọng là Danh tiếng học thuật và Danh tiếng với nhà tuyển dụng.

Tành tựu này là minh chứng cho sự nỗ lực của ĐHQG-HCM trong việc thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ và kế hoạch chiến lược phấn đấu đứng vào top 100 các trường đại học châu Á và trở thành đại học mang tầm quốc tế trong giai đoạn 2020-2025.

Nhìn lại năm 2017

Bên cạnh thành tựu vượt trội trên, năm 2017, ĐHQG-HCM phê duyệt toàn bộ hệ thống kế hoạch chiến lược các đơn vị thành viên và trực thuộc, tạo điều kiện thuận lợi và tính tự chủ cao cho các đơn vị phát triển. Từ đó, chất lượng giáo dục, trước hết là chất lượng đào tạo và nghiên cứu khoa học được quan tâm, ưu tiên hàng đầu.

Hội nhập quốc tế về chất lượng giáo dục là vấn đề ĐHQG-HCM đặt ra từ khá lâu và được chuẩn bị chu đáo, kỹ lưỡng. Trước hết, ĐHQG-HCM xây dựng các chương trình theo chuẩn quốc tế (chương trình tài năng, chương trình chất lượng cao, chương trình PFIEV, chương trình đạt chuẩn AUN-QA...), các chương trình liên kết với đối tác nước ngoài, hình thành môi trường học tập đạt chuẩn quốc tế, giúp sinh viên có điều kiện tiếp cận phương pháp học tập hiện đại.

Đồng thời, ĐHQG-HCM còn áp dụng mô hình đào tạo theo phương thức CDIO, đem lại

cho đội ngũ giảng viên ĐHQG-HCM phương pháp giảng dạy chủ động, tích cực, giúp người học phát huy tối đa khả năng sáng tạo của mình. Trong giai đoạn tới, ĐHQG-HCM tiếp tục triển khai mô hình đào tạo theo cách tiếp cận giáo dục 4.0 trên nền tảng CDIO.

ĐHQG-HCM luôn cam kết minh bạch về chất lượng giáo dục đối với xã hội cũng như các bên liên quan. ĐHQG-HCM đạt kiểm định chất lượng trên cả hai cấp: cấp trường và cấp chương trình do các tổ chức kiểm định uy tín trong nước và quốc tế công nhận. Năm trường thành viên gồm Trường ĐH KHXH&NV, Trường ĐH KHTN, Trường ĐH Quốc Tế, Trường ĐH Kinh tế - Luật và Trường ĐH CNTT đạt kiểm định theo chuẩn của Bộ GD&ĐT. Riêng Trường ĐH Bách Khoa đạt cùng lúc hai chuẩn kiểm định quốc tế là HCERES và AUN-QA. Đến nay, ĐHQG-HCM vẫn duy trì vị trí dẫn đầu cả nước về số lượng chương trình đạt chuẩn kiểm định quốc tế.

Văn hóa nghiên cứu khoa học tiếp tục lan tỏa trong toàn hệ thống và với đội ngũ nhà khoa học đầu ngành xuất sắc, ĐHQG-HCM khẳng định được vai trò tiên phong của mình trong giới đại học Việt Nam. Nhiều nhà khoa học của ĐHQG-HCM được vinh danh trên tạp chí học thuật nổi tiếng, được trao những giải thưởng cao quý trong nước và quốc tế như Giải thưởng Tạ Quang Bửu,

Giải thưởng Quả cầu vàng, Giải thưởng Kovalevskaia, Giải thưởng Khoa học ASEAN - Mỹ... Những danh hiệu và giải thưởng trên là minh chứng xác thực cho quyết tâm vươn tới đỉnh cao về khoa học, góp phần làm nổi bật hình ảnh của ĐHQG-HCM trên bản đồ học thuật quốc tế.

ĐHQG-HCM tiếp tục hợp tác với các trường đại học, viện nghiên cứu hàng đầu thế giới như MINATEC và INPG (Pháp), ĐH California (Los Angeles, Hoa Kỳ), xây dựng các tập thể khoa học và công nghệ mạnh, phát triển nghiên cứu đỉnh cao. Tính đến tháng 9/2017, ĐHQG-HCM công bố 1.772 bài báo khoa học trên tất cả lĩnh vực. Trong đó, có 670 bài báo được đăng trên các tạp chí trong nước và quốc tế. Đồng thời, các đơn vị của ĐHQG-HCM thực hiện 762 hợp đồng chuyển giao công nghệ và dịch vụ khoa học công nghệ với tổng doanh thu 128,9 tỷ đồng.

ĐHQG-HCM cũng đã ký kết hợp tác với các địa phương như Ninh Thuận, Quảng Ngãi, Bình Dương, Bến Tre và triển khai các chương trình, dự án đa dạng: đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, tham gia nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ, nâng cao chất lượng đời sống của người dân, góp phần thúc đẩy kinh tế, xã hội địa phương. Đặc biệt, việc thành lập Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre được xem là phương án quan trọng mang tính chiến lược lâu dài nhằm đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực vùng Đồng bằng sông Cửu Long.

Thực hiện chủ đề của năm là "Hội nhập chất lượng giáo dục", ĐHQG-HCM tiếp tục mở rộng mạng lưới hợp tác với các trường đại học uy tín ở châu Âu (Pháp, Anh), Bắc Mỹ (Hoa Kỳ, Canada), châu Úc (New Zealand) và khu vực Đông Á (Nhật Bản, Đài Loan)... Ngoài ra, ĐHQG-HCM còn thúc đẩy hoạt động công nhận chuyển đổi tín chỉ giữa các trường đại học trong khu vực Đông Nam Á, tổ chức thành công các buổi sinh hoạt học thuật của GS Drew Gilpin Faust - Hiệu trưởng ĐH Harvard, GS Gerard't Hooft - nhà vật lý lý thuyết đoạt Nobel Vật lý năm 1999; chủ trì Diễn đàn Khoa học Sinh viên quốc tế, Thủ lĩnh sinh viên Đông Nam Á tạo cầu nối giao lưu, trao đổi văn hóa, tri thức giữa sinh viên ĐHQG-HCM và sinh viên các quốc gia khác trong khu vực.

Bước sang năm 2018

Kế hoạch hoạt động năm 2018 của ĐHQG-

HCM được xây dựng trên cơ sở phân tích tình hình thực hiện giai đoạn đầu kế hoạch chiến lược 2016-2020. Theo đó, ĐHQG-HCM tiếp tục sứ mệnh tạo ra những công trình nghiên cứu khoa học quan trọng, đi đầu trong đổi mới giáo dục đại học, đóng góp tích cực vào công cuộc phát triển đất nước, thúc đẩy tiến bộ xã hội.

ĐHQG-HCM xác định chủ đề năm 2018 là: "Khoa học công nghệ nâng tầm hội nhập". Chủ đề này hướng tới việc xác lập vị trí dẫn đầu của ĐHQG-HCM trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam, từng bước tiệm cận nền giáo dục đại học quốc tế; đồng thời thể hiện sự cam kết của ĐHQG-HCM trong việc không ngừng cải tiến chất lượng, tiếp tục quản trị và vận hành hiệu quả kế hoạch chiến lược của mình.

Để thực hiện tốt chủ đề của năm 2018, ĐHQG-HCM sẽ tập trung mọi nguồn lực cho hoạt động trọng tâm trong lĩnh vực khoa học công nghệ với các nội dung cơ bản:

Thứ nhất, triển khai các đề tài hợp tác với Bộ KH&CN, đặc biệt là các nghiên cứu trong chương trình phát triển cơ bản được Thủ tướng phê duyệt.

Thứ hai, triển khai đề án Nâng cao năng lực công bố quốc tế tại ĐHQG-HCM.

Thứ ba, xây dựng các nhóm nghiên cứu mạnh và liên ngành gắn với các phòng thí nghiệm khoa học cơ bản trọng điểm cấp quốc gia và cấp ĐHQG-HCM.

Thứ tư, nghiên cứu sâu về vấn đề đổi mới sáng tạo, xây dựng nhiệm vụ nghiên cứu khoa học phù hợp và có thẩm định, đánh giá khả năng ứng dụng của các nghiên cứu.

Thứ năm, thực hiện có hiệu quả đề án thí điểm Trung tâm xuất sắc.

Hướng đến tương lai với ước mơ, khát vọng về một đại học hàng đầu Việt Nam, lãnh đạo ĐHQG-HCM mong muốn các trường, đơn vị thành viên và tất cả cán bộ, giảng viên, sinh viên trong toàn hệ thống phát huy tính tích cực, tinh thần chủ động trong hội nhập để đưa hình ảnh và uy tín của ĐHQG-HCM từng bước tiếp cận nền giáo dục đại học tiên tiến trong khu vực và quốc tế.

Nhân dịp Xuân về và Tết Mậu Tuất đến với quê hương Việt Nam, kính chúc quý thầy cô, cán bộ, viên chức và các em sinh viên một năm mới dồi dào về sức khỏe, an khang trong cuộc sống, thành đạt trong công việc ■

10 SỰ KIỆN NỔI BẬT



1. Hoàn thiện bộ máy lãnh đạo cấp ĐHQG-HCM và các trường thành viên, trực thuộc: Thủ tướng Chính phủ bổ nhiệm Chủ tịch Hội đồng, Giám đốc và Phó Giám đốc ĐHQG-HCM; Bổ nhiệm Hiệu trưởng và Phó Hiệu trưởng Trường ĐH Công nghệ Thông tin, Giám đốc và hai Phó Giám đốc Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre, Giám đốc Văn phòng Chương trình Tây Nam bộ, Chủ tịch và hai Phó Chủ tịch Hội đồng Quản lý Quỹ Phát triển, Viện trưởng Viện JVN.



2. ĐHQG-HCM thành lập Phân hiệu tại tỉnh Bến Tre.



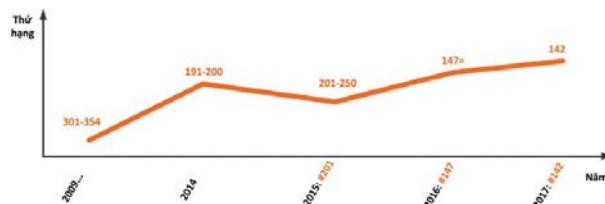
3. Trường ĐH Bách Khoa đạt chuẩn kiểm định chất lượng cấp cơ sở theo tiêu chuẩn châu Âu (HCÉRES), đạt chuẩn kiểm định chất lượng cấp cơ sở theo tiêu chuẩn AUN-QA, dẫn đầu cả nước về kiểm định chất lượng quốc tế với 25 chứng nhận.



4. Lễ kỷ niệm 60 năm thành lập các trường thành viên: Trường ĐH Bách Khoa kỷ niệm 60 năm thành lập, đón nhận Huân chương Lao động hạng Nhất, Trường ĐH KHXH&NV kỷ niệm 60 năm phát triển hội nhập, Trường ĐH KHTN kỷ niệm 60 năm thành lập.



5. Các nhà khoa học, giảng viên, chuyên gia của ĐHQG-HCM đạt nhiều giải thưởng và danh hiệu cao quý: GS.TS Nguyễn Kim Phi Phụng nhận Giải thưởng Kovalevskaia năm 2016, TS Nguyễn Thị Hiệp đoạt giải Nhất Giải thưởng Khoa học ASEAN, GS.TS Phan Thanh Sơn Nam đạt giải thưởng Tạ Quang Bửu, PGS.TS Lê Thị Kim Phụng được Tạp chí *Asian Scientist* bình chọn vào danh sách top 100 nhà khoa học hàng đầu châu Á, PGS.TS Nguyễn Ngọc Điện, người Việt Nam đầu tiên trở thành thành viên Viện Hàn lâm Khoa học Hải ngoại Pháp, PGS.TS Lê Quang Minh, là người Việt Nam đầu tiên trở thành Ủy viên Hội đồng AUN-QA, TS Vũ Bích Ngọc được trao giải thưởng Quả cầu vàng.



7. GS.TS Nguyễn Thiện Nhân, Bí thư Thành ủy TP.HCM, đánh trống khai khóa và chuyển tải thông điệp "sinh viên với khởi nghiệp".

6. ĐHQG-HCM tăng 5 bậc trong bảng xếp hạng QS University Rankings, đứng đầu cả nước và thuộc top 100 châu Á về tiêu chí Danh tiếng học thuật và Danh tiếng nhà tuyển dụng.

8. ĐHQG-HCM nâng cao hình ảnh trong hệ thống giáo dục đại học châu Á và quốc tế: đăng cai tổ chức Diễn đàn Thủ lĩnh sinh viên Đông Nam Á lần VI và Hội nghị Mạng lưới Công tác sinh viên Đông Nam Á lần II.



9. Đoàn Thanh niên các đơn vị nhận Huân chương Lao động và Kỷ niệm 20 năm Đoàn ĐHQG-HCM: Mô hình hiệu quả, rèn luyện những cán bộ tiêu biểu, Đoàn Trường ĐH KHTN đón nhận Huân chương Lao động hạng Nhì, Đoàn Trường ĐH Bách Khoa đón nhận Huân chương Lao động hạng Nhì, Đoàn Trường ĐH Kinh tế - Luật đón nhận Huân chương Lao động hạng Ba.

10. Sinh viên ĐHQG-HCM đạt thành tích, giải thưởng cao: 10 sinh viên nhận danh hiệu Sinh viên 5 tốt cấp Trung ương, Sinh viên Trường ĐH Công nghệ Thông tin giành chức vô địch cuộc thi "Sinh viên với An toàn thông tin năm 2017", Sinh viên Trường ĐH KHTN giành chức vô địch Kỳ thi lập trình sinh viên ACM-ICPC khu vực châu Á năm 2017 và đạt giải cao trong Hội thi Olympic toàn quốc các môn khoa học Mác Lê nin, Tư tưởng Hồ Chí Minh "Ánh sáng soi đường".



10 HOẠT ĐỘNG CHUYÊN MÔN TIÊU BIỂU



1. Các trường thành viên ĐHQG-HCM đạt chuẩn kiểm định chất lượng theo tiêu chuẩn đánh giá chất lượng trường đại học của Bộ GD&ĐT: Trường ĐH Quốc Tế, Trường ĐH KHXH&NV, Trường ĐH KHTN, Trường ĐH Công nghệ Thông tin, Trường ĐH Kinh tế - Luật.



2. ĐHQG-HCM phê duyệt hệ thống chiến lược của các đơn vị thành viên và trực thuộc.



3. ĐHQG-HCM đẩy mạnh hoạt động kiểm định chất lượng cấp chương trình theo tiêu chuẩn AUN-QA tại các trường thành viên (Trường ĐH Quốc Tế, Trường ĐH Bách Khoa, Trường ĐH KHXH&NV, Trường ĐH KHTN); là đơn vị đầu tiên trong cả nước ban hành quy chế về đảm bảo chất lượng; triển khai các đề án: "Xây dựng và tổ chức kỳ thi đánh giá năng lực phục vụ công tác tuyển sinh đại học, cao đẳng tại ĐHQG-HCM", "Nâng cao vị thế ĐHQG-HCM thông qua hoạt động xếp hạng đại học QS châu Á".

4. ĐHQG-HCM tiếp đoàn làm việc của Ủy ban Văn hóa, Giáo dục, Thanh niên, Thiếu niên và Nhi đồng Quốc hội; đoàn công tác Cục Nhà giáo và Quản lý cán bộ giáo dục, Bộ GD&ĐT; triển khai "Chuỗi hoạt động hưởng ứng ngày pháp luật Việt Nam".



5. ĐHQG-HCM ký kết hợp tác với Bộ KH&CN, tỉnh Bình Dương, tỉnh Ninh Thuận, Báo Sài Gòn Giải Phóng, Công ty Dịch vụ Mobifone khu vực 2, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI).





6. ĐHQG-HCM mở rộng hợp tác với các trường đại học thế giới: ĐH Giao thông Bắc Kinh, ĐH Shinshu Nhật Bản, ĐH Công nghệ Auckland, New Zeland, ĐH Quốc gia Baku, Hệ thống các trường Quốc lập Đài Loan, ĐH Arizona, Hoa Kỳ, ĐH California, Los Angeles.

7. ĐHQG-HCM đẩy mạnh hoạt động phục vụ cộng đồng, hợp tác với các địa phương thuộc bốn khu vực: Duyên hải Nam Trung bộ, Tây nguyên, Tây Nam bộ, Đông Nam bộ nhằm đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, tham gia nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế, xã hội địa phương.

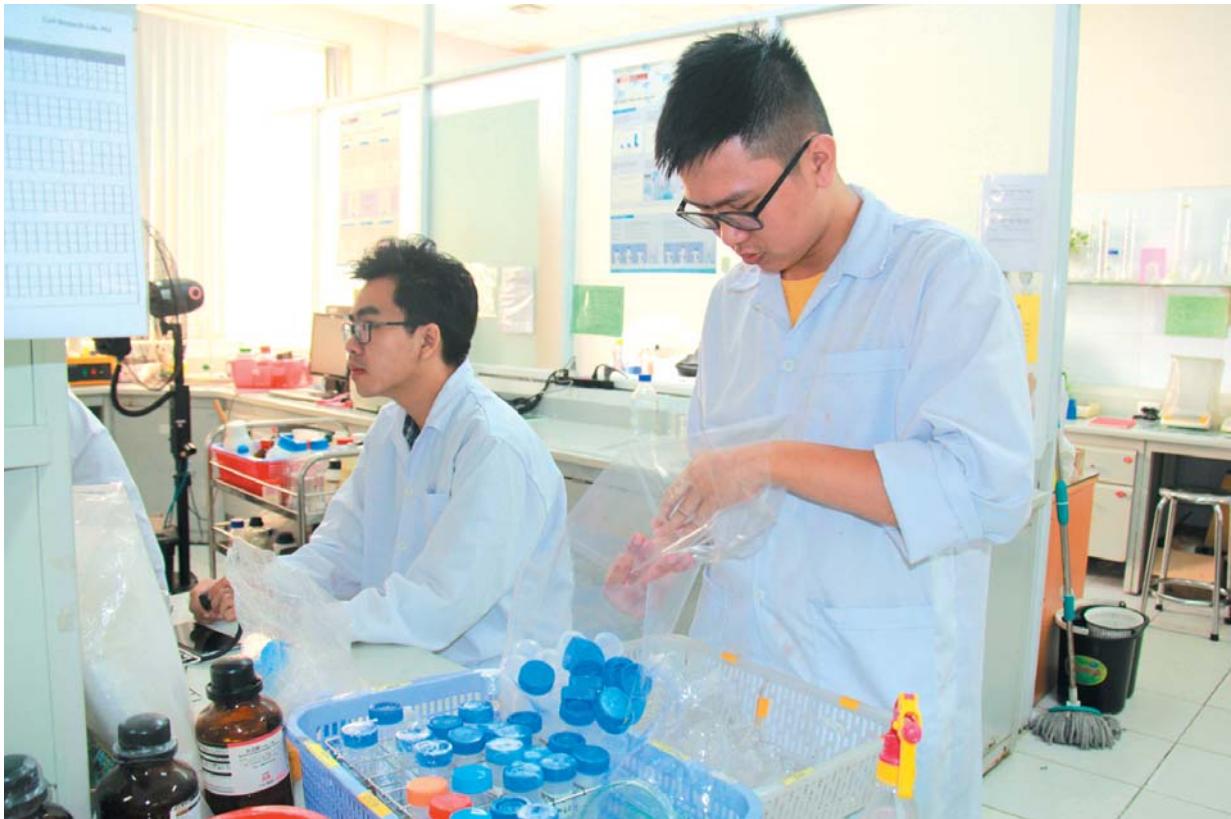


8. Nâng cao chất lượng đào tạo đại học và sau đại học: ĐHQG-HCM tổng kết công tác CDIO giai đoạn 2010-2017; Phối hợp Bộ GD&ĐT tổ chức Hội nghị về phát triển giáo dục và đào tạo vùng Tây nguyên; Tổ chức Hội nghị giao ban công tác Sau đại học; Hội thảo Đào tạo Sau đại học phục vụ nhu cầu phát triển nguồn nhân lực Tây Nam bộ; Mở các ngành đào tạo mới: Logistics và quản lý chuỗi cung ứng, Ngôn ngữ Anh, Kỹ thuật môi trường.

9. Giảng viên và sinh viên ĐHQG-HCM giao lưu với Giáo sư Nobel Vật lý Gerard't Hooft và Giáo sư - Hiệu trưởng ĐH Harvard Drew Gilpin Faust.



10. Hình thành các chương trình, chính sách thúc đẩy khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo ở TP.HCM: Hệ sinh thái khởi nghiệp thuộc Khu Công nghệ Phần mềm (ITP); Quỹ Khởi nghiệp ĐHQG-HCM; tổ chức các hội thảo, giao lưu chuyên đề về khởi nghiệp.



ĐHQG-HCM 2018:

KHOA HỌC CÔNG NGHỆ NÂNG TẦM HỘI NHẬP

Ngày 27/12, ĐHQG-HCM tổ chức Hội nghị Thường niên 2017 để tổng kết hoạt động của ĐHQG-HCM trong năm qua và triển khai kế hoạch hoạt động năm 2018.

Anh Vũ

Tại hội nghị, nhiều phát biểu, tham luận sôi nổi của đại diện các đơn vị thành viên, trực thuộc xoay quanh chủ đề đổi mới, nâng cao hoạt động nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ và quốc tế hóa nghiên cứu khoa học trong hệ thống ĐHQG-HCM.

Nâng cao vị thế quốc tế

Trong thông điệp khai mạc hội nghị, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM

khẳng định chủ đề hoạt động của ĐHQG-HCM trong năm 2018 là Khoa học công nghệ nâng tầm hội nhập. "Chủ đề này hướng tới việc xác lập vị trí dẫn đầu của ĐHQG-HCM trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam, từng bước tiệm cận với nền giáo dục đại học quốc tế. Đồng thời là sự cam kết của ĐHQG-HCM không ngừng cải tiến chất lượng, tiếp tục quản trị và vận hành hiệu quả kế hoạch chiến lược của mình" - PGS.TS Huỳnh Thành Đạt nhấn mạnh.

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt cho biết để thực hiện chủ đề này, trong năm 2018 và các năm tiếp

theo, ĐHQG-HCM sẽ tập trung vào 5 hoạt động cơ bản: (1) Hợp tác với Bộ KH&CN, đặc biệt là các nội dung nghiên cứu thực hiện trong các chương trình phát triển cơ bản được Thủ tướng phê duyệt; (2) Triển khai đề án Nâng cao năng lực công bố quốc tế; (3) Xây dựng các nhóm nghiên cứu mạnh và liên ngành gắn với các phòng thí nghiệm khoa học cơ bản trọng điểm cấp quốc gia và cấp ĐHQG-HCM; (4) Nghiên cứu sâu về vấn đề đổi mới sáng tạo, xây dựng các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học phù hợp và có thẩm định, đánh giá khả năng ứng dụng của các nghiên cứu; (5) Thực hiện có hiệu quả đề án thí điểm Trung tâm xuất sắc.

Báo cáo tổng kết hoạt động năm 2017, PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM khái quát những thành tựu nổi bật của ĐHQG-HCM, đặc biệt là thành tựu về ứng dụng công nghệ CDIO, phát triển chương trình đào tạo chất lượng cao, đảm bảo chất lượng đào tạo, hợp tác quốc tế, công bố khoa học và xếp hạng đại học...

"Trong thời gian tới, ĐHQG-HCM tiếp tục triển khai công tác đảm bảo chất lượng theo các định hướng: củng cố hệ thống đảm bảo chất lượng bên trong, đẩy mạnh đánh giá, kiểm định và xếp hạng ĐH quốc tế. Các trường thành viên ĐHQG-HCM sẽ tham gia đánh giá cấp trường theo AUN-QA và kiểm định chương trình theo tiêu chuẩn ABET để phấn đấu vào top 100 ĐH hàng đầu châu Á theo yêu cầu của Thủ tướng Chính phủ" - PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa cho biết.

Trình bày kế hoạch hoạt động năm 2018,

PGS.TS Vũ Hải Quân - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM đề ra các hoạt động trọng tâm của ĐHQG-HCM trên tinh thần kế hoạch chiến lược 2016-2020 với nhiều đề án quan trọng: Nâng cao vị thế ĐHQG-HCM trong khu vực châu Á thông qua hoạt động xếp hạng ĐH QS châu Á, Xây dựng cổng thông tin điện tử ĐHQG-HCM, Tiếp nhận Trường ĐH An Giang làm thành viên của ĐHQG-HCM, Nâng cao chất lượng Tạp chí *Phát triển Khoa học và Công nghệ* đáp ứng chuẩn quốc gia và khu vực về tạp chí khoa học, Thực hiện đăng ký sáng chế thông qua hiệp ước hợp tác về sáng chế quốc tế PCT. Chương trình trao đổi tín chỉ với các ĐH khu vực Đông Nam Á...

"Theo chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ, ĐHQG-HCM, ĐHQG Hà Nội và ĐH Đà Nẵng sẽ xây dựng đề án phát triển thành các ĐH mang tầm quốc tế, có thứ hạng cao trong xếp hạng ĐH quốc tế. Đây vừa là thách thức vừa là cơ hội cho ĐHQG-HCM trong tương lai với các chuẩn mực quốc tế" - PSG.TS Vũ Hải Quân cho biết.

Xây dựng đô thị ĐH thông minh

Đánh giá về hoạt động đổi mới KH&CN nâng tầm hội nhập trong bối cảnh CMCN 4.0 tại Trường ĐH Quốc Tế, PGS.TS Hồ Thanh Phong - Hiệu trưởng trường cho biết: "Hiện nay, Trường ĐH Quốc Tế là một trong những cơ sở giáo dục đại học có thành tích công bố khoa học quốc tế được xếp hạng cao trong cả nước với tỷ lệ 0,8 bài báo tạp chí quốc tế ISI/tiến sĩ".

Theo ông Phong, nhà trường hiện thu hút được nguồn kinh phí lớn để đầu tư vào các đề tài, dự án KH&CN với tổng kinh phí từ năm 2010 đến năm 2016 là hơn 132 tỷ đồng. Trong đó, kinh phí dành cho các đề tài, dự án KH&CN năm 2016 tăng gần 11 lần so với năm 2010. Đồng thời, từ năm 2012 đến giữa năm 2017, Trường ĐH Quốc Tế ký kết 16 hợp đồng chuyển giao công nghệ với tổng giá trị 22,2 tỷ đồng. Ngoài ra, trường còn xây dựng 14 đề tài nghiên cứu hợp tác với các cơ quan và tổ chức quốc tế như Quỹ Hải quân Hoa Kỳ, Viện Khoa học Công nghệ Tiên tiến Nhật Bản (JAIST), Viện khoa học WITg (Đức), Công ty CJ Cheiljedang (Hàn Quốc), Trường ĐH Saskatchewan - Canada, Quỹ IFS, và World



PGS.TS Huỳnh Thành Đạt trao Huân chương Lao động cho các thầy cô.
Ảnh: Đức Lộc



ĐHQG-HCM vinh danh 3 Nhà giáo nhân dân, Nhà giáo ưu tú. *Ảnh: Đức Lộc*

Bank. Theo khảo sát tình hình việc làm các sinh viên của trường 12 tháng sau khi tốt nghiệp, trên 90% sinh viên của trường có việc làm trong vòng 12 tháng sau khi tốt nghiệp.

"Với các thành tựu trên, tôi tin rằng Trường ĐH Quốc Tế sẽ nhận được sự hợp tác tin cậy của đối tác giáo dục và nghiên cứu khoa học có uy tín trên thế giới, từ phía doanh nghiệp, địa phương và xã hội tại Việt Nam, trở thành nguồn cung ứng các chuyên viên đa ngành và các lãnh đạo doanh nghiệp đáng tin cậy trong thời đại CMCN 4.0 hiện nay" - PGS.TS Hồ Thanh Phong cho biết.

Thảo luận về chủ đề xây dựng Khu đô thị ĐHQG-HCM thành đô thị ĐH thông minh, PGS.TS Nguyễn Anh Thi - Giám đốc Khu Công nghệ Phần mềm ĐHQG-HCM cho rằng: "Xây dựng đô thị ĐH thông minh về bản chất là đẩy mạnh việc ứng dụng công nghệ, đặc biệt là CNTT-TT vào các hoạt động giảng dạy, học tập, nghiên cứu và quản trị đại học".

Theo đó, khu đô thị ĐH này phải là môi trường kết nối, cung cấp các dịch vụ thông minh cho cư dân của mình, cụ thể: Sinh viên được trải nghiệm các hoạt động học tập cá nhân hóa phù hợp với sở thích, sở trường và điều kiện của riêng mình; được kết nối và tiếp cận các dịch vụ tiện ích thông minh đáp ứng các nhu cầu thiết yếu của cuộc sống như đi lại, vui chơi, giải trí, chăm sóc sức khỏe... và thậm chí là làm việc (bán thời gian, từ xa).

Giảng viên được kết nối với sinh viên theo những phương thức mới và được tiếp cận cơ

sở hạ tầng cho phép đổi mới phương pháp giảng dạy; cũng như trải nghiệm các dịch vụ tiện ích thông minh. Và quan trọng hơn, họ được tiếp cận đến cơ sở hạ tầng cho phép triển khai thí điểm các giải pháp công nghệ liên quan đến đô thị thông minh.

Đối với các nhà quản lý đại học kết nối với giảng viên, sinh viên và đối tác của mình, họ được cung cấp các công cụ quản lý hiện đại cho phép ra các quyết định quản lý, điều hành hiệu quả hơn. Đồng thời các đối tác của đại học có thể tận dụng tốt hơn nguồn lực được kết nối của đại học cho các chương trình hợp tác đào tạo, nghiên cứu - phát triển và thương mại hóa công nghệ.

Để xây dựng được mô hình đô thị ĐH thông minh như trên, PGS.TS Nguyễn Anh Thi đề xuất một số yêu cầu cơ bản như giảng viên và sinh viên cần phải được đặt lên hàng đầu trong việc lựa chọn dịch vụ để triển khai; cần có đầu tư ban đầu từ ngân sách nhà nước. Tuy nhiên, muốn bảo đảm sự tính bền vững phải có cơ chế cho phép huy động các nguồn lực ngoài ngân sách để xây dựng các dịch vụ; đồng thời gắn việc xây dựng đô thị đại học thông minh với hoạt động khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo...

Dịp này, ĐHQG-HCM vinh danh 2 tập thể và 7 cá nhân thầy cô được Nhà nước trao tặng Huân chương Lao động hạng Nhì, 2 cá nhân thầy cô được Nhà nước trao tặng Huân chương Lao động hạng Ba, và 3 Nhà giáo nhân dân, Nhà giáo ưu tú 2017. PGS.TS Huỳnh Thành Đạt trao cờ ĐHQG cho 30 đơn vị đạt Danh hiệu Tập thể Lao động xuất sắc năm học 2016-2017 và tặng bằng khen của Giám đốc cho 1 tập thể và 1 cá nhân; tuyên dương 10 tập thể và 9 cá nhân có thành tích công bố khoa học xuất sắc ■



ĐHQG-HCM tuyên dương các thầy, cô có thành tích công bố khoa học xuất sắc. *Ảnh: Đức Lộc*



Viện JVN thảo luận hợp tác với doanh nghiệp. *Ảnh: Phương Thảo*

Viện John von Neumann - TRUNG TÂM KẾT NỐI HỌC THUẬT

Ứng dụng học máy (Machine learning) để dự báo chuyến bay trễ đến sân bay Changi (Singapore), Nghiên cứu phát hiện giao dịch bất thường (Fraud detection) cho ứng dụng ZaloPay (Công ty Zion/VNG), Đánh giá đường cong lãi suất (Yield curve) cho Sở Giao dịch Chứng khoán Hà Nội (HNX) là 3 trong nhiều dự án được nhóm nghiên cứu của Viện John von Neumann ĐHQG-HCM (Viện JVN) thực hiện, góp phần khẳng định trí tuệ của người Việt trẻ trong lĩnh vực Khoa học dữ liệu (Data Science).

Đoàn Châu

Trẻ, sáng tạo, giỏi chuyên môn

Viện JVN hiện có 15 nghiên cứu viên và hơn 15 cộng tác viên nghiên cứu, tuổi đời đều chưa đến 40. Phần lớn trong số này là những học viên xuất sắc của Viện JVN được giữ lại làm việc sau khi tốt nghiệp chương trình thạc sĩ tại đây. Theo ThS Lê Minh Quốc, Chánh văn phòng Viện JVN, nguồn nhân lực chất lượng cao nghiên cứu về khoa học dữ liệu ở Việt Nam không nhiều, các đơn vị bên ngoài thường chỉ có một, hai người chuyên về lĩnh vực này, vì vậy có thể nói Viện JVN là nơi tập trung chất xám nghiên cứu về khoa học ứng dụng lớn nhất Việt Nam hiện nay.

TS Nguyễn Minh Trung - Phó Viện trưởng Viện JVN cho biết: "Ngoài lực lượng cơ hữu này, Viện còn có hơn 40 giáo sư và chuyên gia đầu ngành trong các lĩnh vực khoa học tiên tiến, đang làm việc ở nước ngoài luôn sẵn sàng hỗ trợ



GS Ngô
Bảo Châu
trò chuyện
toán học
cùng học
viên JVN.
Ảnh:
Minh Châu

Viện. Điều này đã giúp cho Viện JVN trở thành một Knowledge Hub - Trung tâm kết nối học thuật".

Với ba mảng nghiên cứu chính: Khoa học máy tính ứng dụng khoa học phân tích dữ liệu, Tài chính tính toán định lượng và Cách tân đổi mới sáng tạo, Viện JVN trở thành đối tác tin cậy của các doanh nghiệp trong việc tư vấn hỗ trợ triển khai các dự án.

Năm 2016, các dự án đã mang về 8 tỷ đồng cho JVN cao gấp 4 lần so với nguồn ngân sách nhà nước phục vụ đào tạo và gấp 8 lần so với nguồn kinh phí được cấp cho nghiên cứu khoa học.

Giải bài toán về chuyến bay đến trễ cho ATMRI

Ứng dụng học máy - phương pháp mô phỏng trí tuệ con người - để nghiên cứu và dự đoán chuyến bay đến trễ là dự án mới nhất Viện JVN bàn giao trong thời gian gần đây. Dự án được Viện Nghiên cứu và quản lý hàng không ATMRI (thuộc ĐH Công nghệ Nanyang, Singapore) tiếp nhận, nhằm làm rõ nguyên nhân và dự đoán các chuyến bay trễ giờ tại sân bay Changi với độ chính xác theo phút.

PGS.TS Quản Thành Thơ - Trưởng dự án nói: "Trước chúng tôi đã có một số nhóm nghiên cứu nổi tiếng ở Singapore đưa ra lời giải cho bài toán này nhưng chưa hoàn toàn thuyết phục ATMRI về chuyên môn. Hai thành viên trong nhóm sang Singapore trình bày giải pháp và được yêu cầu đăng ký đấu thầu trên cổng thông tin chính thức của chính phủ Singapore. Tôi nghĩ dự án thuyết phục nhờ ở chất lượng chuyên môn và giá bỏ thầu hợp lý".

Sau khi trúng thầu, nhóm nghiên cứu được cung cấp bộ dữ liệu về 12 sân bay chính ở khu vực Đông Nam Á trong 10 tháng để phân tích, xây dựng



Viện JVN có 3 chương trình đào tạo thạc sĩ

Viện JVN thành lập từ năm 2010 với tên gọi Trung tâm Xuất sắc JVN. Viện thuộc ĐHQG-HCM, do các GS Dương Nguyên Vũ, Hồ Tú Bảo, Cao Hoàng Trụ đồng sáng lập, thu hút một lượng lớn các giáo sư đầu ngành đến giảng dạy như GS Phạm Hi Đức, GS Phạm Xuân Huyên, GS Vũ Hà Văn, TS Nguyễn Trung Lập, GS Phạm Văn Trường.

Hiện Viện JVN đào tạo 3 chương trình thạc sĩ: Khoa học máy tính, Tài chính tính toán định lượng và Cách tân, lãnh đạo và sáng nghiệp.

mô hình. Nhóm đã chuyển giao kết quả nghiên cứu cho ATMRI gồm: xử lý, khảo sát và phân tích dữ liệu ADS-B để xây dựng các phân bố xác suất và độ trễ ở từng sân bay, trên cả đường bay; xác định sự tương quan về độ trễ giữa các sân bay trong mạng lưới; xác định một số nguyên nhân quyết định tới độ trễ; xây dựng đường bay chuẩn khi máy bay đáp ở các sân bay. Các đặc trưng này sẽ được mô hình đánh giá và phân tích mức độ ảnh hưởng trong các chuyến bay trễ.

ThS Lê Minh Quốc cho biết dự án được ATMRI đánh giá tốt và sẽ đưa thử nghiệm thực tế trong thời gian tới. Với thành công này, phía đối tác Singapore thông báo cho Viện JVN chuẩn bị sẵn sàng để tiếp tục tham gia đấu thầu các dự án nghiên cứu mở rộng và giải những bài toán khác cho họ trong lĩnh vực này.

Mô hình "Tam giác tri thức"

Ngoài dự án của Singapore, Viện JVN còn thực hiện nhiều dự án cho các công ty của Hoa Kỳ, Nga như Dự án Tenpoint 7 và Dự án Bueseed. "Nhóm cũng nghiên cứu dữ liệu, sử dụng phương

pháp máy học để giúp các công ty hiểu khách hàng và quản lý các mảng hoạt động để tăng doanh thu", ThS Lê Minh Quốc cho biết.

"Thông thường, khi nhận các dự án từ doanh nghiệp, công việc sẽ được lên kế hoạch triển khai chi tiết. Trong kế hoạch này, một phần công việc phù hợp sẽ được giao cho các học viên đang theo học chương trình cao học của Viện dưới sự hướng dẫn của các nghiên cứu viên JVN. Điều này thể hiện sự chặt chẽ trong mô hình tam giác tri thức: Đào tạo - Nghiên cứu khoa học - Hợp tác doanh nghiệp mà Viện đang xây dựng và hoàn thiện" - ThS Quốc nói thêm.

Viện JVN là một trong những đơn vị tiên phong áp dụng hiệu quả mô hình "Tam giác tri thức". Viện đào tạo thế hệ trẻ tiếp thu nguồn tri thức mới, bắt kịp xu hướng của thế giới trong nghiên cứu khoa học công nghệ, đặc biệt ngành Khoa học dữ liệu. Ngược lại, những kiến thức thực tế từ dự án làm nâng cao chất lượng đào tạo, giúp đào tạo sát với yêu cầu của thực tế. Mỗi năm có đến 5-7 học viên của Viện nhận được học bổng Eiffel của Pháp và hiện là đơn vị có số người nhận được học bổng này cao nhất Việt Nam ■



Các học viên
của Viện nhận bằng
tốt nghiệp tại Pháp.
Ảnh: Phương Thảo



PGS.TS Huỳnh Thành Đạt chúc mừng 4 trường đạt chuẩn kiểm định của Bộ GD&ĐT. *Ảnh: Đức Lộc*

ĐHQG-HCM ĐẠT NHIỀU CHUẨN KIỂM ĐỊNH QUỐC TẾ NHẤT NƯỚC

Kiểm định chất lượng giáo dục (KĐCLGD) không chỉ là lời đáp về đảm bảo chất lượng đào tạo của trường ĐH cho các bên liên quan mà còn là gợi ý giúp nâng cao chất lượng đào tạo... Tuy nhiên, khi nhắc đến KĐCLGD, một câu hỏi lớn đặt ra, các trường ĐH phải kiểm định theo tiêu chuẩn nào: tiêu chuẩn trong nước, tiêu chuẩn khu vực hay tiêu chuẩn quốc tế? Và nên kiểm định cấp cơ sở giáo dục hay cấp chương trình đào tạo?

Đức Lộc

ĐHQG-HCM đã trả lời câu hỏi này bằng việc thực hiện KĐCLGD theo tiêu chuẩn trong nước, khu vực và quốc tế. Bên cạnh việc vừa thực hiện kiểm định theo cấp cơ sở giáo dục vừa tiến hành đăng ký kiểm định cấp chương trình đào tạo.

Dẫn đầu số lượng chương trình đạt chuẩn

Tháng 5/2017, bốn trường thành viên ĐHQG-HCM gồm: Trường ĐH KHXH&NV, Trường ĐH CNTT, Trường ĐH KHTN, Trường ĐH Kinh tế - Luật được công nhận đạt chuẩn kiểm định chất lượng cấp cơ sở giáo dục của Bộ GD&ĐT. Trước đó, vào tháng 11/2016, Trường ĐH Quốc Tế đã đạt chuẩn kiểm định này. Tháng 11/2017, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM đạt cùng lúc hai chuẩn kiểm định quốc tế cấp cơ sở là HCERES và AUN. Như vậy toàn bộ 6 trường thành viên ĐHQG-HCM đều đạt KĐCLGD cấp cơ sở theo tiêu chuẩn trong nước, khu vực và quốc tế.

ĐHQG-HCM là thành viên chính thức của

“ 6 trường thành viên ĐHQG-HCM đạt kiểm định chất lượng giáo dục cấp cơ sở theo tiêu chuẩn trong nước, khu vực, quốc tế; 30 chương trình đạt chuẩn AUN-QA; 2 chương trình đạt chuẩn ABET; 7 chương trình được kiểm định theo tiêu chuẩn CTI; 2 chương trình đạt chuẩn ACBSP và FIBBA ”

AUN từ năm 1999, và bắt đầu tham gia đánh giá đảm bảo chất lượng cấp chương trình đào tạo theo chuẩn AUN-QA từ năm 2009. Tính đến nay ĐHQG-HCM có 38 chương trình kiểm định theo tiêu chuẩn này, trong đó 30 chương trình đã đạt chuẩn, 8 chương trình đang chờ kết quả (chiếm gần 50% số chương trình đạt chuẩn AUN-QA trên cả nước).

ĐHQG-HCM có 2 chương trình được kiểm định theo chuẩn của Hội đồng Kiểm định kỹ thuật và công nghệ Mỹ (ABET) năm 2014; 7 chương trình được kiểm định theo tiêu chuẩn của Hiệp hội Kỹ sư Pháp và châu Âu (CTI) năm 2010; 2 chương trình đạt chuẩn của Hội đồng Kiểm định các trường và chương trình đào tạo về kinh doanh Mỹ (ACBSP) năm 2010 và Tổ chức Kiểm định chất lượng Chương trình quản trị

kinh doanh quốc tế (FIBBA) năm 2015.

ĐHQG-HCM có 41/92 chương trình được đánh giá trên toàn quốc, chiếm gần 45% và dẫn đầu về số lượng các chương trình đạt chuẩn chất lượng khu vực lẫn quốc tế.

Theo PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM công tác kiểm định chất lượng có vai trò quan trọng, giúp các đơn vị tự nhận ra điểm mạnh, điểm hạn chế để cải tiến liên tục. Đến nay, văn hóa chất lượng được hình thành và lan tỏ rõ nét trong toàn hệ thống.

Kiểm định để nâng cao chất lượng

ĐHQG-HCM tham gia KĐCLGD rất sớm và thực hiện song song kiểm định cấp cơ sở giáo dục cùng kiểm định cấp chương trình đào tạo. Về việc lựa chọn các tổ chức kiểm định cũng rất đa dạng, ĐHQG-HCM kiểm định theo chuẩn của các tổ chức trong nước, khu vực và quốc tế.

Chính điều này mang đến nhiều lợi ích sau kiểm định cho ba bên: Người học - nhà trường - xã hội.

PGS.TS Thoại Nam - Trưởng khoa Khoa Khoa học và Máy tính Trường ĐH Bách Khoa, đơn vị đạt chuẩn kiểm định ABET năm 2014 phân tích: "Theo học chương trình đạt chuẩn ABET, người học sẽ được thụ hưởng một chương trình đào tạo có chất lượng đáp ứng các yêu cầu nghề nghiệp. Các chương trình đạt chuẩn ABET phải thường xuyên nhận phản hồi từ các đối tượng liên quan như doanh nghiệp, cựu sinh viên... để luôn luôn cải thiện chất lượng của người học. Bên cạnh đó, người học sẽ có cơ hội việc làm sau khi tốt nghiệp cao hơn. Nhiều công ty nêu rõ ưu tiên tuyển dụng người làm tốt nghiệp từ các chương trình được ABET kiểm định, cũng như người học sẽ nhận được những ưu đãi khi làm việc cho các công ty của Mỹ, hoặc khi thi các chứng chỉ nghề nghiệp của các tổ chức Mỹ".

PGS Nam cho biết thêm với trường ĐH, khi một chương trình đào tạo đạt kiểm định chất lượng ABET, điều đó có ý nghĩa chất lượng đào tạo của chương trình được thừa nhận trong phạm vi toàn cầu. Điều này gắn với xã hội rất có ý nghĩa, nhất là khi nền kinh tế của đất nước đang cần thu hút đầu tư của nước ngoài, việc kiểm định theo tiêu chuẩn của các hiệp hội ngành nghề tại Mỹ sẽ góp phần thu hút đầu tư thông qua việc khẳng định chất lượng đào tạo cho nguồn nhân lực.



PGS.TS Nantana Gajasevi - Quyền Chủ tịch Hội đồng AUN-QA trình bày báo cáo tại hội thảo quốc tế.Ảnh: Đức Lộc

Khi một chương trình đào tạo đạt kiểm định chất lượng ABET, điều đó có ý nghĩa là chất lượng đào tạo của chương trình đã được thừa nhận trong phạm vi toàn cầu. Điều này gắn với xã hội rất có ý nghĩa, nhất là khi nền kinh tế của đất nước đang cần thu hút đầu tư của nước ngoài, việc kiểm định theo tiêu chuẩn của các hiệp hội ngành nghề tại Mỹ sẽ góp phần thu hút đầu tư thông qua việc khẳng định chất lượng đào tạo cho nguồn nhân lực

PGS.TS Thoại Nam

"Điều này được thể hiện qua một số động thái của các công ty lớn: Boeing tài trợ toàn bộ chi phí cho các chuyên gia của ABET tổ chức hội thảo tại Việt nam vào các năm 2007 và 2008; Intel khi đầu tư cho dự án HEEAP với một yêu cầu đính kèm là các chương trình đào tạo phải được kiểm định ABET" - PGS.TS Thoại Nam chia sẻ.

Một cơ sở giáo dục hay một chương trình đào tạo khi được công nhận đạt chuẩn sẽ mang lại



nhiều lợi ích. Nhưng lợi ích lớn nhất của KĐCLGD vẫn nằm ở chỗ "nhìn lại mình", xem mình đạt và chưa đạt những gì để từ đó cải tiến, phấn đấu hơn nữa.

Nói về vấn đề này, PGS.TS Võ Văn Sen - Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV, ngôi trường vừa đạt chuẩn kiểm định cấp cơ sở giáo dục của Bộ GD&ĐT cũng như nhiều chương trình đào tạo đạt chuẩn AUN-QA, cho biết: "Đoàn kiểm định đã đánh giá và đưa ra kết quả kiểm định khách quan, chỉ ra được điểm mạnh, điểm yếu của nhà trường để chúng tôi có những kế hoạch nâng cao chất lượng trong thời gian tới".

GS.TS Vũ Đình Thành - Hiệu trưởng Trường ĐH Bách Khoa, cho rằng kết quả kiểm định "không phải là điểm đến cuối cùng của quá trình đảm bảo chất lượng mà nó là điểm khởi cho một quy trình khép kín, liên tục cải tiến nhằm đảm bảo chất lượng và cam kết thực hiện những mục tiêu đã đề ra của trường".

"Mục tiêu của Trường ĐH Bách Khoa sau khi được công nhận kiểm định, không phải là sự hài lòng, tự mãn với kết quả đã đạt được mà phải là một chiến lược tổng thể, lâu dài về sự cam kết chất lượng của trường đối với xã hội và đối với từng cán bộ viên chức, sinh viên thông qua các hoạt động cụ thể như: Liên tục rà soát và cải tiến chất lượng hoạt động của hệ thống trong quy trình đào tạo, hoạt động nghiên cứu khoa học, tổ chức hành chính; Xây dựng cơ chế tự chủ tài chính và tự chủ hoạt động của trường; Hội nhập quốc tế sâu rộng hơn, thông qua nhiều chương trình hợp tác về đào tạo, nghiên cứu" - GS Thành nhấn mạnh.

PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa cho rằng lợi ích của kiểm định chính là nâng cao chất lượng: "Các cơ sở cần nhận thức rõ kiểm định là thực hiện Luật Giáo dục, Luật Giáo dục ĐH; là nhiệm vụ của ngành giáo dục và là trách nhiệm của tất cả trường trên lãnh thổ Việt Nam. Do đó, các trường cần tăng cường cải tiến chất lượng nhằm thực hiện được sứ mạng của mình, đáp ứng nhu cầu xã hội. Bối cảnh cạnh tranh trong giáo dục và đào tạo ngày càng quyết liệt, chỉ có nâng cao chất lượng mới là hướng đi đúng đắn để các trường tồn tại và phát triển bền vững".

Chia sẻ kinh nghiệm cho nhiều trường ĐH

Đầu năm 2017, Bộ trưởng Bộ GD&ĐT Phùng Xuân Nhạ phát đi thông điệp mạnh mẽ:



"Để nâng cao chất lượng giáo dục đại học, năm 2017 sẽ là năm đẩy mạnh công tác KĐCLGD ĐH, công khai, minh bạch các điều kiện đảm bảo chất lượng và kết quả kiểm định, xếp hạng. Bộ yêu cầu các trường phải tham gia kiểm định, những trường nào nếu xét thấy không trụ nổi thì chính các trường đó nên khai tử một cách tự nhiên, không kéo dài thời kỳ lâm sàng".

Qua thông điệp của Bộ trưởng Phùng Xuân Nhạ, có thể hiểu rằng KĐCLGD là yêu cầu bắt buộc với tất cả trường ĐH.

Trên thực tế, đã có nhiều cơ sở đào tạo mạnh dạn đầu tư để đạt chuẩn kiểm định của khu vực và thế giới. Đến nay, cả nước có hơn 90 chương trình đào tạo được các tổ chức kiểm định quốc tế và khu vực có uy tín kiểm định. Tuy nhiên, nhiều trường ĐH vẫn loay hoay với các câu hỏi như: Chọn tổ chức kiểm định nào? Nên kiểm định cấp chương trình đào tạo hay cấp cơ sở giáo dục?

“Việc đánh giá được thực hiện một cách độc lập, không hề có sự thiên vị khi tiến hành đánh giá. Do đó, không thể có chuyện cho qua, hay trường nào không đạt cũng được đánh giá đạt và trao chứng nhận được”

PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa

Là đơn vị tiên phong tham gia đánh giá bởi các tổ chức đánh giá, kiểm định trong nước, khu vực, quốc tế, ĐHQG-HCM thời gian qua đã tổ chức nhiều hội thảo chia sẻ kinh nghiệm cho các trường ĐH.

Cụ thể, trong những hội thảo này các chuyên gia thuộc ĐHQG-HCM phân tích rõ lợi ích, thách thức, các bước kiểm định, điểm tương đồng, khác biệt giữa các bộ tiêu chuẩn.

Nói về bộ tiêu chuẩn kiểm định chất lượng cơ sở giáo dục của Bộ GD&ĐT, PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa cho biết: "AUN-QA đã xây dựng các bộ tiêu chuẩn đảm bảo chất lượng hiện đại, toàn diện và chi tiết, nhấn mạnh đến quá trình cải tiến chất lượng, đảm bảo sự phát triển bền vững, lâu dài, theo nguyên lý, không chỉ xem xét kết quả hiện tại. Với những ưu điểm đó, Bộ GD&ĐT đã ban hành bộ tiêu chuẩn mới sử dụng sát bộ tiêu chuẩn đánh giá cấp cơ sở giáo dục và cấp chương trình đào tạo của AUN-QA, có chú ý đến bối cảnh Việt Nam. Tuy một số quan điểm chưa nhất trí với việc áp dụng bộ tiêu chuẩn này, nhưng có thể xem đây là giải pháp tốt nhất trong hoàn cảnh hiện tại. Nếu cầu toàn, đòi hỏi bộ tiêu chuẩn và quy trình phù hợp hơn nữa, chúng ta sẽ mất nhiều thời gian, trong khi yêu cầu cấp bách là cần cùng cố ngay chất lượng đào tạo của ngành".

Còn về câu chuyện "nên kiểm định cấp chương trình đào tạo hay cấp cơ sở giáo dục" thì câu trả lời khá rõ. Nếu lựa chọn kiểm định cấp cơ sở giáo dục kiểm định nội dung đánh giá bao giờ cũng rộng hơn ở các mặt hoạt động. Trong đó tổ chức tập trung vào sứ mệnh, mục tiêu, chiến lược, quản trị và quản lý, đồng thời đánh giá các nguồn lực như cơ sở vật chất trên phạm vi toàn trường. Ngược lại, nếu lựa chọn kiểm định cấp chương trình đào tạo thì các tổ chức kiểm định sẽ tập trung sâu vào chương trình và quá trình giáo dục. Một bên mang tính phổ quát, một bên mang tính đặc thù.

Thêm một điểm đáng lưu ý, ở cấp chương trình đào tạo, nhiều trường ĐH ở Việt Nam "thích" đăng ký kiểm định ở những tổ chức như AUN. Tuy nhiên, theo các chuyên gia trong thời gian tới việc đăng ký đánh giá chất lượng AUN-QA sẽ gặp khó khăn do hạn chế về số lượng. Do đó, các trường ĐH cần có kế hoạch để đánh giá theo các bộ tiêu chuẩn khác trong nước và quốc tế như bộ tiêu chuẩn của Bộ GD&ĐT, bộ tiêu chuẩn ABET, AACSB...

Sinh viên
Trường ĐH
Quốc Tế
thảo luận
theo nhóm.
Ảnh:
Minh Châu



nhằm mục tiêu khẳng định và nâng cao chất lượng toàn diện.

Cụ thể hơn, ở Việt Nam có 4 trung tâm KĐCLGD độc lập trực thuộc ĐHQG Hà Nội, ĐHQG-HCM, ĐH Đà Nẵng, và Hiệp hội các trường ĐH, CĐ Việt Nam theo bộ tiêu chuẩn của Bộ GD&ĐT. Phải nhấn mạnh một lần nữa rằng bộ tiêu chuẩn này xây dựng dựa trên bộ tiêu chuẩn đánh giá cơ sở giáo dục do AUN-QA ban hành tháng 7/2016, gồm 25 tiêu chuẩn, 111 tiêu chí, đánh giá toàn bộ hoạt động của một cơ sở giáo dục ĐH. Do đó, đây là cơ hội tốt cho các trường ĐH tham gia kiểm định mà không lo chuyện chọn tổ chức quốc tế nào khác.

Trao đổi về quá trình thực hiện kiểm định chất lượng của các trường theo bộ tiêu chuẩn của Bộ GD&ĐT, PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa nhấn mạnh: "Trong các tiêu chí đánh giá đều đòi hỏi

xem xét toàn bộ quá trình. Ví dụ từ xây dựng chương trình đào tạo, triển khai giảng dạy, học tập, cho đến mức độ hài lòng của người sử dụng sinh viên tốt nghiệp cũng như chính sinh viên đã tốt nghiệp. Các đoàn đánh giá ngoài đều phải quan tâm đến toàn bộ quá trình, khai thác tối đa các dữ liệu, thông tin, minh chứng có thể được trong suốt quá trình đánh giá. Các đoàn thực tế cũng đã sử dụng nhiều phương pháp khách quan, đa chiều nhằm lấy ý kiến của nhiều đối tượng liên quan (sinh viên đang học, sinh viên đã tốt nghiệp, nhà tuyển dụng lao động...), đảm bảo việc đánh giá chất lượng là thực chất nhất có thể. Việc đánh giá được thực hiện một cách độc lập, không hề có sự thiên vị khi tiến hành đánh giá. Do đó, không thể có chuyện cho qua, hay trường nào không đạt cũng được đánh giá đạt và trao chứng nhận được" ■

ĐHQG-HCM tiếp tục đăng ký kiểm định ABET

Theo kế hoạch hoạt động năm 2018, ĐHQG-HCM sẽ tiến hành đăng ký đánh giá chính thức theo AUN-QA và kiểm định ABET.

Cụ thể, Trường ĐH Quốc Tế sẽ đăng ký kiểm định theo chuẩn ABET với 4 chương trình đào tạo, đồng thời đăng ký đánh giá ngoài cấp cơ sở giáo dục theo chuẩn AUN vào tháng 1/2018. Bên cạnh đó, AUN sẽ chính thức đánh giá chương trình Kỹ thuật nhiệt (Trường ĐH Bách Khoa), Truyền thông và Mạng máy tính (Trường ĐH CNTT), Quản trị Kinh doanh, Luật Dân sự (Trường ĐH Kinh tế - Luật).

Theo lộ trình, đến năm 2022, tất cả đơn vị trong ĐHQG-HCM sẽ được đánh giá ngoài bởi AUN.

Đô thị ĐHQG-HCM - Mô hình đô thị đại học kiểu mẫu

Phiên An thực hiện



Đô thị ĐH là mô hình phát triển cao của nền giáo dục đại học trên thế giới. Đến nay, theo đánh giá của Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc và Bí thư Thành ủy TP.HCM Nguyễn Thiện Nhân, ĐHQG-HCM đã triển khai bước đầu thành công dự án đô thị ĐH đầu tiên của Việt Nam. Tuy nhiên, để trở thành "Khu đô thị ĐH- Thành phố khoa học" như chiến lược phát triển giai đoạn 2016-2020 do ĐHQG-HCM đề ra, vẫn còn nhiều vấn đề cần được nhìn nhận nghiêm túc và đề ra định hướng phát triển phù hợp.

Ông Mai Thanh Bình.
Ảnh: TL



Xin trân trọng giới thiệu ý kiến của ông Mai Thanh Bình - Giám đốc Trung tâm Quản lý và Phát triển Khu Đô thị ĐHQG-HCM về dự án xây dựng Khu Đô thị ĐHQG-HCM.

*** Tầm nhìn và sứ mạng của ĐHQG-HCM là xây dựng hệ thống ĐH top đầu châu Á và là khu đô thị ĐH kiểu mẫu. Thưa ông, thê nào là một đô thị ĐH kiểu mẫu?**

- Các trường đại học hiện nay ngày càng mở rộng về quy mô, chưa kể tới xu hướng liên kết, sáp nhập giữa các trường tạo thành những cụm đại học có diện tích tương đương như một thị trấn. Theo đó, khái niệm đô thị đại học ra đời. Đô thị đại học được định nghĩa là một cộng đồng hoàn chỉnh xung quanh trường đại học, với quy mô dân cư từ 5 - 10 vạn người, đảm bảo môi trường học tập - nghiên cứu tốt cho sinh viên, có chỗ ăn ở, phương tiện giao thông thuận tiện... Chẳng hạn, các khu đô thị đại học Bologna của Ý, Cambridge và Oxford của Vương quốc Anh...

Trên thực tế, nhiều khái niệm tương tự đô thị đại học được sử dụng như thành phố đại học, thị trấn đại học, khu đại học, cộng đồng đại học... Ở miền Nam trước năm 1975 cũng có "Làng Đại học" ở Thủ Đức. Tất cả đều có đặc điểm chung về cấu trúc gồm hạt nhân trung tâm là các trường đại học và các khu chức năng tổng hợp phục vụ cho cộng đồng đô thị đại học đó cùng

hệ môi trường sinh thái tương ứng.

Chức năng chính của đô thị đại học là cung cấp hệ thống cơ sở hạ tầng cho các trường đại học và cao đẳng, các cơ sở an sinh xã hội và hậu cần, theo một cơ chế quản lý nhất định để điều hành và quản lý các thành phần trong khu vực. Có thể nói đô thị đại học có đặc trưng riêng, đòi hỏi nhiều yêu cầu phức tạp từ công tác quy hoạch, thiết kế, xây dựng cho đến vận hành và quản lý.

ĐHQG-HCM được công nhận là khu đô thị ĐH đầu tiên của cả nước, hội tụ những đặc điểm cơ bản của mô hình đô thị ĐH quốc tế như tôi vừa nêu trên.

*** Viễn cảnh của Khu Đô thị ĐHQG-HCM như thế nào, thưa ông?**

- Khu Đô thị ĐHQG-HCM sau khi hoàn thành sẽ gồm năm khu chức năng lớn: khu hành chính và dịch vụ; khu đào tạo; khu viện nghiên cứu - chuyển giao công nghệ bao gồm khu phần mềm, công viên khoa học; khu ký túc xá (quy mô 50.000 chỗ ở) và khu thể dục thể thao. Trong đó hai khu chuyển giao công nghệ được quy hoạch nằm vị trí mặt tiền tiếp giáp với địa phương, hướng đến việc triển khai ý tưởng nghiên cứu và ứng dụng. Khu chuyển giao thứ nhất hướng về phía Khu Công nghệ cao TP.HCM, khu thứ hai tỏa về phía Bình Dương - Đồng Nai.

Bên cạnh đó, hệ thống thư viện, phòng thí nghiệm, trung tâm thể dục thể thao, nhà ăn sinh viên, cửa hàng tiện ích đều nằm trong một mạng

lưới quản lý thống nhất, thông qua dịch vụ "một thẻ", giúp sinh viên và nhân viên có thể sử dụng chung tất cả cơ sở và dịch vụ, tránh đầu tư trùng lặp và lãng phí tài nguyên.

Về mặt cấu trúc không gian, đó sẽ là một khu đô thị hỗn hợp theo kiểu mô hình xếp cắp nhiều lớp không gian: Khu nhà ở - Khu thương mại - Khu học tập và nghiên cứu - Không gian mở, tạo nên tính hỗn hợp trong các hoạt động học tập, làm việc và cuộc sống. Hình thức đan xen chức năng này đem lại cho khu đô thị đại học một phong cách tiếp cận mới đa dạng hơn, đồng thời đảm bảo đáp ứng đầy đủ các dịch vụ và thương mại cần thiết.

Các cụm trường đại học được quy hoạch theo một cấu trúc thống nhất và đồng dạng, mô hình hạt nhân ở trung tâm, cơ sở đào tạo phân tán xung quanh. Theo đó, trung tâm của đô thị sẽ truyền năng lượng và cảm hứng cho các cụm trường, rồi lan tỏa tới các trung tâm, viện... Cuộc sống đô thị và cuộc sống trong mỗi khu trường đại học tương tác, hỗ trợ nhau và cùng liên kết tạo thành một cấu trúc thống nhất. Đây chính là điểm nhấn của khu đô thị ĐH tương lai.

***Để xây dựng một khu đô thị ĐH kiểu mẫu như trên hẳn ĐHQG-HCM gặp khó khăn?**

- Khó khăn đầu tiên phải kể đến là nguồn vốn cho công tác bồi thường - giải phóng mặt bằng

(BTGPMB). Hiện nay, vốn cấp cho công tác BTGPMB chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế, việc giao vốn hằng năm chậm gây bị động trong công tác chi trả. Kinh phí đầu tư phát triển từ ngân sách nhà nước bố trí cho dự án đầu tư xây dựng ĐHQG-HCM đến năm 2017 là 4.860,5 tỷ đồng. Trong đó, kinh phí cho công tác BTGPMB và tái định cư là 1.631,5 tỷ đồng, chiếm 33,57% ngân sách đầu tư.

Bên cạnh đó, nhân sự của TP.HCM và tỉnh Bình Dương hỗ trợ cho Khu đô thị ĐHQG-HCM thực hiện công tác BTGPMB vẫn còn mỏng. Tính đến tháng 6/2017, diện tích đất đã thu hồi cho ĐHQG-HCM là 465,42ha, đạt 72,3% tổng diện tích đất quy hoạch cho dự án. Riêng khu vực Thủ Đức, diện tích đất đã thu hồi là 85,85ha/121,7ha, đạt 70,5%. Ngoài ra, diện tích đất sân được ĐHQG-HCM xây dựng đến nay là 831.726m², đạt 32,12% diện tích sân xây dựng theo quy hoạch điều chỉnh. Hơn nữa, đến nay vẫn chưa có quỹ nhà tái định cư cho công tác BTGPMB tại địa bàn phường Linh Trung, quận Thủ Đức.

Do đó, trong buổi làm việc với Bí thư Thành ủy TP.HCM Nguyễn Thiện Nhân tại ĐHQG-HCM vào tháng 10 năm nay, lãnh đạo của ĐHQG-HCM đã kiến nghị Bí thư Thành ủy chỉ đạo các cơ quan chức năng và chính quyền địa phương hỗ trợ giải quyết những khó khăn,





► **PGS.TS Phan Thanh Bình - nguyên Giám đốc ĐHQG-HCM:**

Trung tâm dịch vụ trí tuệ của vùng kinh tế trọng điểm

Một đơn vị đại học đóng ở địa phương, chắc chắn sẽ có những tương tác xã hội và chịu ảnh hưởng của bản sắc văn hóa địa phương đó. Chẳng hạn ĐHQG-HCM, nằm ở vị trí đặc thù, giữa TP.HCM, Đông Nam bộ và DBSCL sẽ có một vai trò và tương tác mạnh mẽ với cả ba vùng tiếp cận đó. Hình dung trong tương lai, một khu đô thị đại học 60.000 sinh viên, cộng thêm 10.000 người phục vụ và thầy cô giáo, tạo ra một trung tâm dịch vụ trí tuệ, cộng đồng giữa một vùng kinh tế trọng điểm và năng động của cả nước thì hiệu quả tương tác sẽ quan trọng như thế nào. Trên tư duy đó, chúng tôi đã kiến nghị chia thành phố làm năm khu đô thị, trong đó ĐHQG-HCM tọa lạc khu Đông Bắc (quận 2, 9, Thủ Đức). Nếu quận 2 quy hoạch theo hướng tài chính thì khu này sẽ có tài chính - khoa học giáo dục - văn hóa. Trong sự tương tác đó, cửa ngõ Đông Bắc của TP.HCM sẽ là khu đô thị giáo dục - khoa học - văn hóa.



► **TSKH.KTS Ngô Việt Nam Sơn:**

Quy hoạch kiến trúc không tạo được bản sắc riêng

Theo tôi quan sát thực địa, ĐHQG-HCM vẫn đang được quản lý và vận hành như một tổ hợp gồm nhiều trường thành viên hoạt động riêng rẽ (không thực sự hợp tác về giảng dạy và nghiên cứu một cách hiệu quả, theo đúng nghĩa của một làng đại học) và phân tán (phân thì ở Thủ Đức, phân thì rải rác ở trung tâm TP.HCM). Thậm chí nhiều trường thành viên tại làng đại học Thủ Đức còn xây dựng hàng rào kiên cố và cồng vào riêng khé hoành tráng. Phân ranh giới với khu dân cư xung quanh đang phát triển tự phát, không an ninh. Quy hoạch kiến trúc hiện nay không tạo được bản sắc riêng, và không có hệ thống giao thông đối nội và đối ngoại rõ ràng và thuận tiện. Có thể nói chúng ta còn rất nhiều việc phải làm trước mắt, để xây dựng một làng đại học thực sự đúng nghĩa tại đây.

vướng mắc trong công tác tái định cư và BTGPMB như đã nêu trên.

ĐHQG-HCM sẽ phấn đấu đến hết năm 2018 hoàn thành công tác BTGPMB.

*** Đánh giá về không gian kiến trúc Khu Đô thị ĐHQG-HCM hiện nay, TSKH.KTS Ngô Việt Nam Sơn cho rằng đô thị đại học này còn khá nhiều điều bất cập. Ông bình luận gì về ý kiến trên?**

- Nhận định này của chuyên gia hoàn toàn khách quan và có phần gợi mở hướng phát triển tổng quan về kiến trúc và quy hoạch cho Khu Đô thị ĐHQG-HCM. Hiện nay, khu đô thị ĐH chưa hoàn chỉnh về giải phóng mặt bằng và xây dựng cơ bản, người dân còn sống xen kẽ. Do đó, việc thiết lập hàng rào là cần thiết. ĐHQG-HCM đã định hướng các đơn vị không xây hàng rào mà làm hàng rào kết hợp cảnh quan như cây xanh, dây leo... sao cho phù hợp với thiên nhiên và hài hòa với kiến trúc, quy hoạch của địa phương.

Theo quy hoạch và thực tế đã triển khai, Khu Đô thị ĐHQG-HCM đã xây dựng nhiều công trình dùng chung nhằm tiết kiệm trong đầu tư

xây dựng như: phòng thí nghiệm, ký túc xá sinh viên, nhà khách, nhà công vụ, khu thể dục, thể thao, nhà văn hóa sinh viên và các loại hình dịch vụ. Do đó, các trường thành viên và đơn vị trực thuộc bước đầu đã có sự liên kết, phối hợp chặt chẽ, thể hiện sức mạnh hệ thống.

*** Ông cho biết dự án xây dựng Khu Đô thị ĐHQG-HCM khi nào sẽ hoàn thành?**

- Thời gian hoàn thành khi nào còn phụ thuộc vào nguồn vốn Chính phủ cấp hằng năm cho công tác BTGPMB, xây dựng cơ bản và sự đầu tư của các đơn vị thành viên, trực thuộc ĐHQG-HCM cũng như các công trình xã hội hóa.

Trong chiến lược giai đoạn 2016-2020, ĐHQG-HCM đặt ra mục tiêu hoàn thành công tác BTGPMB. Tuy nhiên, để đạt được điều này, phải có sự hỗ trợ rất lớn của các địa phương (tỉnh Bình Dương và TP.HCM) và ĐHQG-HCM phải tranh thủ được sự ủng hộ của Chính phủ và các bộ, ngành ở trung ương. Do đó, giai đoạn này ĐHQG-HCM đang phấn đấu hoàn thành công tác BTGPMB, để tạo tiền đề cho xây dựng và kêu gọi đầu tư. Giai đoạn tiếp theo, ĐHQG-HCM sẽ xây dựng các tiêu chí khu đô thị thông minh ■

Chương trình tài năng: HƠN 90% SINH VIÊN CÓ VIỆC LÀM TRƯỚC KHI TỐT NGHIỆP

PGS.TS Đinh Đức Anh Vũ - Trưởng ban Ban Đại học ĐHQG-HCM
khẳng định như vậy tại Hội nghị Tổng kết và phương hướng triển khai đề án
chương trình đào tạo tài năng trình độ đại học vào sáng 7/12.



Sinh viên CNTN Trường ĐH KHTN trình bày về thiết kế poster trong môn học Nhập môn CNTT 2. *Ảnh: Trường ĐH KHTN*

Anh Vũ

Chương trình đào tạo tài năng được ĐHQG-HCM xây dựng dựa trên hoạt động tự học, tự nghiên cứu và trải nghiệm thực tế theo các hình thức tương tác: sinh viên - giảng viên, sinh viên - học giả, sinh viên - doanh nghiệp. Từ đó, phát huy điểm vượt trội của từng sinh viên.

Nguồn nhân lực tinh hoa

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM cho biết, chương trình đào tạo kỹ sư, cử nhân tài năng (KS-CNTN) là một trong số các giải pháp khả thi để ĐHQG-HCM thực hiện nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực chất

lượng cao cho đất nước.

"Chương trình KS-CNTN đề cao vai trò chủ động của người học dưới sự hướng dẫn của các giảng viên đầu ngành trong các hoạt động như lên kế hoạch học tập, phát triển kiến thức, kỹ năng, hoạch định và đánh giá kết quả nghiên cứu. Điều kiện và môi trường học tập được đảm bảo ở mức tốt nhất, giúp người học phát huy tối đa năng lực của mình" - ông Đạt nhấn mạnh.

Theo PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM, trong giai đoạn 2013-2017, Đề án KS-CNTN được ĐHQG-HCM triển khai 21 chương trình tại 5 trường thành viên với hơn 1.700 sinh viên tham gia, chiếm 4% tổng số sinh viên đại học chính quy của ĐHQG-HCM. Trong đó, ĐHQG-HCM hỗ trợ kinh

phi cho 10 chương trình KS-CNTN là 10 triệu đồng/SV/năm đối với khối ngành kinh tế, xã hội và 12 triệu đồng/SV/năm đối với khối ngành khoa học, kỹ thuật. 11 chương trình còn lại, các trường thành viên sẽ dùng nguồn kinh phí đối ứng của mình.

Hiện nay, cấu trúc chương trình đào tạo tài năng của ĐHQG-HCM dựa trên nền tảng chương trình đào tạo hệ chính quy với số tín chỉ tài năng tối thiểu chiếm 25% tổng số tín chỉ. Các môn học tài năng sẽ được giảng dạy riêng cho sinh viên hệ tài năng. Đây là điểm mới của chương trình so với giai đoạn trước đó.

"Việc thiết kế 25% tín chỉ tài năng giúp các khoa/bộ môn tập trung thiết kế các môn học tài năng nhằm tạo sự khác biệt rõ ràng với hệ đại trà. Sinh viên muốn tham gia lớp tài năng phải hoàn thành 2 - 3 học kỳ đại cương, đạt học lực khá và đạt tiêu chuẩn đầu vào do khoa/bộ môn quy định" - ông Nghĩa cho biết thêm.

PGS.TS Đinh Đức Anh Vũ cho biết, tính đến tháng 10/2017, ĐHQG-HCM có 548 sinh viên tài năng giai đoạn 2013-2017 tốt nghiệp, chiếm 29% tổng số sinh viên đang học. Kết quả học tập của sinh viên hệ tài năng đa số ở mức khá giỏi. Cụ thể, sinh viên đạt loại giỏi và xuất sắc chiếm gần 46% và đạt loại khá chiếm gần 50%.

"Hơn 90% sinh viên hệ KS-CNTN có việc làm trước và ngay sau khi tốt nghiệp. Trong đó, 51% sinh viên học tiếp các chương trình sau đại học và 76% sinh viên làm việc trong các lĩnh vực nghiên cứu, giảng dạy... Kết quả này cho thấy sinh viên hệ tài năng sau khi ra trường đã đáp ứng được nhu cầu nhân lực chất lượng cao của đất nước và là nguồn nhân lực tinh hoa của ĐHQG-HCM" - ông Vũ khẳng định.

Một buổi học trực tuyến với các chuyên gia của sinh viên lớp tài năng.
Ảnh: US



100% sinh viên phát triển sự nghiệp tốt

Chương trình đào tạo tài năng của ĐHQG-HCM được điều hành ở ba cấp: cấp ĐHQG-HCM, cấp cơ sở đào tạo và cấp chuyên môn (khoa). Nhờ việc triển khai chương trình tài năng, cấp cơ sở đào tạo của ĐHQG-HCM đều đạt chuẩn chất lượng quốc tế do các tổ chức uy tín như AUN, ABET, AACSB và HCERES... công nhận.

Theo TS Trần Minh Quang (Trường ĐH Bách Khoa), 100% sinh viên của lớp kỹ sư tài năng (KSTN) đều tốt nghiệp đúng yêu cầu và phát triển sự nghiệp tốt sau khi ra trường. Đặc biệt, một số sinh viên thuộc lớp KSTN đầu tiên (2002-2005) đã ở lại trường làm công tác giảng dạy. Trong đó, các em đều đạt học vị thạc sĩ, một số em đạt học vị tiến sĩ (đào tạo từ nước ngoài).

PGS.TS Trần Lê Quan (Trường ĐH KHTN) chia sẻ: "Từ năm 2014-2016, sinh viên lớp cử nhân tài năng (CNTN) của trường luôn giành giải thưởng cao nhất tại Hội thi Tin học trẻ TP.HCM. Cụ thể, giải Nhất liên tục trong hai năm 2014, 2015 và hai giải Nhì năm 2016 (không có giải Nhất trong khối đại học). Ngoài ra, sinh viên CNTN còn tham gia nhiều cuộc thi về công nghệ và khởi nghiệp và luôn giành giải cao như giải Robotics và Internet of Things, giải thưởng khởi nghiệp xuất sắc do Facebook tổ chức lần đầu tiên tại Việt Nam năm 2013".

Ông Quan cho biết thêm, từ năm 2013 đến nay, sinh viên CNTN của trường đều tham gia nghiên cứu khoa học và là tác giả/đồng tác giả của 27 bài báo khoa học công bố trong kỷ yếu hội nghị quốc tế.

Dánh giá về thu nhập sau khi tốt nghiệp của sinh viên hệ CNTN Trường ĐH CNTT, PGS.TS Đỗ Văn Nhơn nhận định: "Hiện nay nhiều cựu sinh viên tài năng làm việc tại các doanh nghiệp nước ngoài hoặc làm việc tại các quốc gia như Nhật Bản, Singapore, Mỹ có mức lương khá cao".

Đại diện Công ty VNG, chị Nguyễn Ngọc Phương Tuyền cho biết, VNG hiện có hơn 2.000 nhân viên, trong đó 70% nhân viên khôi ngô ngành công nghệ thông tin và hơn 30% nhân viên tốt nghiệp từ chương trình đào tạo KSTN của Trường ĐH Bách Khoa.

"Sinh viên từ Trường ĐH Bách Khoa, đặc biệt là sinh viên được đào tạo theo chương trình KSTN có kiến thức nền tảng rất tốt. Các bạn đều nắm bắt công việc nhanh và tiến bộ rõ rệt qua từng ngày" - chị Tuyền đánh giá ■



TS Nguyễn Thị Hiệp - NGƯỜI VIỆT TRẺ, TÀI NĂNG

Bảo Khanh



TS Nguyễn Thị Hiệp và sinh viên tại Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM.
Ảnh: Phương Nghi

Tối 19/10, tại thành phố Nay Pyi Taw, Myanmar, TS Nguyễn Thị Hiệp - Giảng viên Bộ môn Kỹ thuật Y sinh Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM đã xuất sắc giành giải Nhất cuộc thi Giải thưởng Khoa học ASEAN - Hoa Kỳ lần III, 2017 và trở thành người phụ nữ Việt Nam đầu tiên đoạt giải này.

Ngay sau khi chị trở về từ Myanmar, đôi mắt còn vẻ quáng thâm vì mất ngủ nhưng ánh mắt thì lấp lánh không giấu được niềm vui vì đã "làm tròn sứ mệnh" - để Việt Nam được vinh danh ở ngôi vị cao nhất của một giải thưởng về khoa học và công nghệ cấp khu vực, trước sự có mặt của các bộ trưởng và các quan chức cấp cao ASEAN.

"Mình đang mang sứ mệnh"

TS Nguyễn Thị Hiệp là đại diện duy nhất của Việt Nam và là một trong hai nhà khoa học trẻ ASEAN lọt vào vòng cuối cùng của cuộc thi sau khi vượt qua rất nhiều thí sinh khác trong khu vực. Bay đến Myanmar cùng chồng, nữ



TS Nguyễn Thị Hiệp làm việc tại Phòng thí nghiệm của Bộ môn Kỹ thuật Y sinh. Ảnh: MC

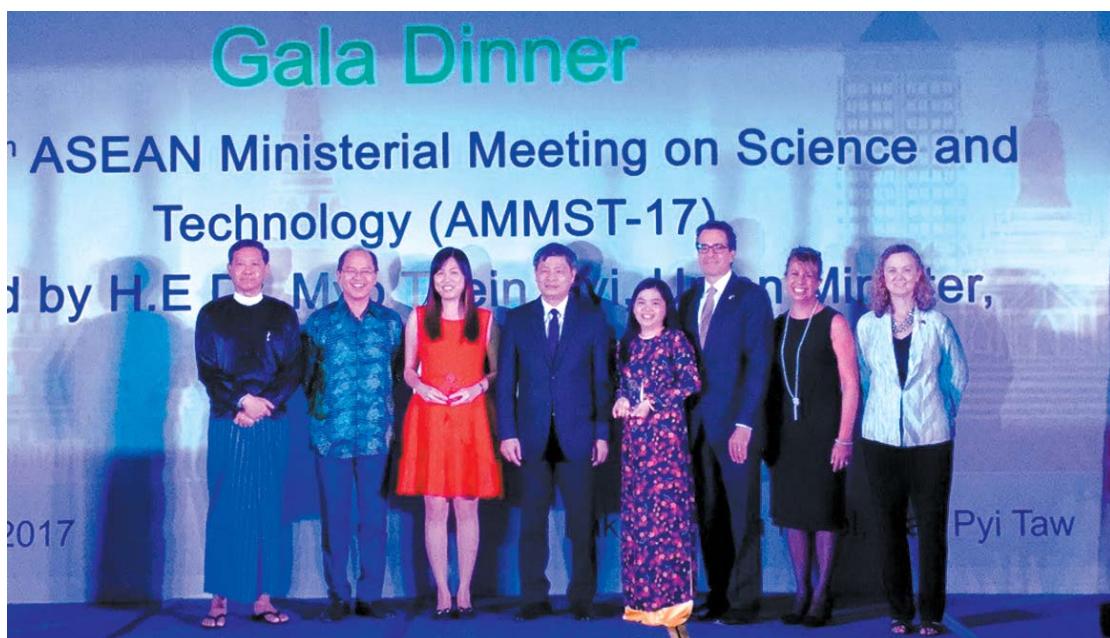
giảng viên 36 tuổi này biết mình phải cố gắng hết sức nhưng vẫn "bị khớp" khi thấy đối thủ Malaysia có sự chuẩn bị rất chu đáo. "Qua đến nơi, tôi thấy đối thủ Malaysia được Bộ Khoa học Công nghệ Malaysia tiếp đón hoành tráng, chuẩn bị phỏng vấn, cờ xí các thứ để chờ cô ấy thắng là đưa tin ngay. Lúc đó tôi mới thay đổi suy nghĩ và nhận ra rằng cuộc thi không phải của riêng mình, mình đang mang sứ mệnh của đất nước nên rất lo lắng. Tối đó, tôi thức trắng đêm để coi lại slide chuẩn bị mai trình trước hội đồng. Hôm sau khi nghe thông báo kết quả tôi mừng quá vì đã làm tròn sứ mệnh và... vậy là lại mất ngủ thêm một đêm nữa" - Tiến sĩ Hiệp dí dỏm kể.

Với giải Nhất, TS Nguyễn Thị Hiệp được trao 20.000USD cho nghiên cứu xuất sắc của mình về sử dụng các giải pháp chăm sóc sức khỏe tại nhà nhằm giảm áp lực lên các hệ thống chăm sóc sức khỏe ở các đô thị. "Dân di cư từ nông thôn ra thành thị ngày càng đông đã gây nhiều áp lực cho các dịch vụ chăm sóc y tế tại các thành phố lớn. Các vật liệu sinh học và thiết bị y tế thông minh có thể giúp chăm sóc mọi người tại nhà. Nghiên cứu của tôi tập trung vào các vật liệu sinh học như keo sinh học và các bộ dụng cụ khâu vết thương không dùng kim có thể sử dụng dễ dàng để thực hiện sơ cứu hiệu quả hơn" - nữ giảng viên cho biết.

nghị quốc tế và 4 sáng chế.

Năm 2016, với đề tài nghiên cứu những phát hiện mới của loại vật liệu Titanium trong ngành nha khoa phục hồi, nữ tiến sĩ trẻ đã giành được Giải thưởng L'Oreal và được Hội đồng Giải thưởng Khoa học L'Oreal - UNESCO đánh giá có năng lực cao, khả năng nghiên cứu tốt, có tâm huyết với khoa học và có nhiều kinh nghiệm trong thiết kế vật liệu sinh học.

Để có thời gian dành cho sự nghiệp học thuật, TS Hiệp đã phải thu xếp chu toàn giữa việc trường và việc nhà. Chị cho biết: "Mỗi sáng thức dậy, tôi giúp hai đứa con gái của mình tắm rửa, làm vệ sinh cá nhân rồi cùng



TS Nguyễn Thị Hiệp (mặc áo dài) trong đêm trao giải. *Ảnh: NVCC*

Gia đình là động lực để làm việc hiệu quả

TS Nguyễn Thị Hiệp tốt nghiệp Cử nhân Hóa học tại Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM, nhận bằng thạc sĩ và tiến sĩ tại Trường ĐH Soonchunhyang (Hàn Quốc). Năm 2012, TS Hiệp trở về nước làm giảng viên Bộ môn Kỹ thuật Y sinh tại Trường ĐH Quốc Tế.

Chỉ 36 tuổi nhưng nữ giảng viên người TP.HCM này có hơn 10 năm nghiên cứu về các vật liệu ứng dụng trong y học và tương tác của chúng lên tế bào và mô. Tính đến nay, TS Hiệp có 26 bài báo khoa học trên các tạp chí thuộc ISI, 6 bài trên các tạp chí quốc tế khác, 6 bài trên các tạp chí trong nước, hơn 40 bài trong ký yếu hội

chồng đưa chúng đến trường. Sau đó hai vợ chồng ăn sáng, trò chuyện cùng nhau về kế hoạch trong ngày. Đến trường tôi tập trung vào công việc và đến chiều thì lại về lo việc nhà. Ngoài công việc, tôi rất muốn gần bên gia đình của mình, dành thời gian chơi với các con" - chị chia sẻ.

"Một người phụ nữ thực sự muốn theo đuổi khoa học cần chuẩn bị thật kỹ về tinh thần và rèn luyện tính kiên nhẫn. Khi đã có tinh thần làm việc thì cần nỗ lực nghiên cứu để thu thập thành tích, nhất là khi chưa lập gia đình, bởi vì như giải thưởng này, nó đánh giá cả quá trình bạn làm việc chứ không phải xét trên một đề tài cụ thể nào cả" - TS Hiệp nói thêm.

GS Võ Văn Tới: "Quan trọng là phải giữ chân được người tài"

Thành công của Tiến sĩ Nguyễn Thị Hiệp cũng như những bạn trẻ khác làm tôi rất tin tưởng và phấn khởi về tuổi trẻ của Việt Nam. Trước TS Hiệp, một nữ giảng viên khác của Bộ môn Kỹ thuật Y sinh, TS Trần Hà Liên Phương, đã trở thành người phụ nữ đầu tiên của Việt Nam nhận được Giải thưởng Khoa học L'Oréal - UNESCO, một giải thưởng nghiên cứu khoa học danh giá khác. Nhưng giờ TS Liên Phương đang làm việc tại Úc. Điều này làm tôi cứ trăn trở mãi.

Tạo điều kiện để phát huy người tài thôi chưa đủ. Quan trọng là làm sao giữ chân họ được thì việc thu hút và đào tạo nhân tài mới có ý nghĩa và mới góp phần thực sự vào việc kiến tạo đất nước mình.

Khánh Lâm ghi

“ **Hiệp là trường hợp điển hình của người trẻ Việt Nam. Họ có tài năng và tâm huyết, họ chỉ cần có điều kiện tối thiểu sẽ phát huy được tiềm năng đó. Các năm trước, những người đoạt giải thưởng này là giáo sư và giám đốc viện nghiên cứu, ngay cả đổi thủ năm nay của Hiệp cũng là một giáo sư** **”**

GS Võ Văn Tới

Hình mẫu nhà khoa học nữ của sinh viên

Trò chuyện với TS Hiệp khi chị đang ngồi dự lễ tốt nghiệp của sinh viên trường mình. Thỉnh thoảng chị nhìn xuống các dãy ghế sau để tìm kiếm học trò rồi chặc lưỡi "Mấy đứa sinh viên sắp tốt nghiệp rồi, nhớ tụi nó ghê". Rồi có lúc sực nhớ, chị liền mở điện thoại gọi cho sinh viên hỏi sao thú Bảy vừa rồi không đi họp đê tài, xong lại tì mẩn dặn dò sinh viên ôn tập tốt cho kỳ thi sắp đến.

Nguyễn Thị Phương Nghi, sinh viên khoa K13, Bộ môn Kỹ thuật Y sinh nói: "Cô Hiệp chính là thần tượng của em và là hình mẫu nhà khoa học nữ mà em muốn hướng đến. Em là một trong những lứa sinh viên đầu tiên do cô hướng dẫn và cung chung kiến quá trình hình thành và xây dựng Phòng Thí nghiệm Y học tái tạo của cô. Lần đầu tiên em và các bạn đến xin

Giải thưởng Khoa học ASEAN - Hoa Kỳ

Giải thưởng Khoa học ASEAN - Hoa Kỳ là một trong nhiều sáng kiến của Hoa Kỳ nhằm hỗ trợ ASEAN và 10 nước thành viên. Hoa Kỳ hợp tác với ASEAN trong việc hội nhập kinh tế, mở rộng hoạt động hàng hải, ươm mầm lãnh đạo tương lai, tăng cường cơ hội cho phụ nữ và giải quyết các thách thức xuyên quốc gia.

cô tham gia các dự án khoa học, cô trò ngồi nói chuyện trong một căn phòng trống trơn còng chua được lót gạch, chưa có bàn ghế gì cả. Vậy mà đến nay, hướng Y học tái tạo của Bộ môn đã có 3 phòng thí nghiệm với các máy móc thí nghiệm hiện đại có thể phục vụ các đề tài nghiên cứu của sinh viên, giảng viên và phục vụ nhu cầu của các phòng thí nghiệm khác. Nhóm nghiên cứu của cô bây giờ cũng có hơn 40 bạn sinh viên đại học và cao học với nhiều đề tài nghiên cứu đa dạng".

Nhận xét về đồng nghiệp nhỏ của mình, GS Võ Văn Tới, Trưởng Bộ môn Kỹ thuật Y sinh Trường ĐH Quốc Tế nói: "Hiệp là trường hợp điển hình của người trẻ Việt Nam. Họ có tài năng và tâm huyết, họ chỉ cần có điều kiện tối thiểu sẽ phát huy được tiềm năng đó. Các năm trước, những người đoạt giải thưởng này là giáo sư và giám đốc viện nghiên cứu, ngay cả đổi thủ năm nay của Hiệp cũng là một giáo sư. Chắc chắn họ được hỗ trợ về mọi mặt và có nhiều phuơng tiện, trong khi đó Hiệp chỉ là một giảng viên bình thường, chỉ được hỗ trợ vừa đủ nhưng đã làm nên chuyện lớn. Điều này rất đáng tự hào và cần được suy ngẫm thấu đáo".

"Tôi may mắn được làm việc ở Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM, được tạo điều kiện rất tốt so với nhiều đồng nghiệp khác trong nước. Giờ tôi chỉ biết cố gắng làm việc, tạo ra công trình, tiếp tục có bước tiến mới và hỗ trợ sinh viên nhiều hơn nữa. May mắn thay, các phòng thí nghiệm của Bộ môn đều được mở cửa 24 giờ trên 7 ngày để lúc nào cần, sinh viên cũng có thể làm việc" - nhà khoa học trẻ vừa làm rạng danh Việt Nam bộc bạch ■

An Chi

Ai cũng biết trong tiếng Hán thì *cǎu* là chó. Nhưng chữ *khuyển* 犬 đồng nghĩa với nó, mới là chữ xưa hơn và là một chữ đơn đã góp phần tạo ra cho văn tự Trung Hoa rất nhiều chữ kép mà một số thuộc loại hội ý còn tuyệt đối đa số thì thuộc loại hình thanh. Ở bộ *khuyển*, *Từ hải* đã thu thập 174 chữ còn *Khang Hy tự điển* thì ghi nhận đến 444 chữ (không kể các chữ cổ văn). Ngoài ra, rải rác còn một ít chữ thuộc các bộ khác, chẳng hạn chữ *phệ* 吠 (= sữa) thì thuộc bộ *khẩu*... Nhưng trong mấy trăm chữ đó, chúng tôi xin nói về ba chữ vì ở bài này chúng tôi chỉ muốn giới thiệu những chữ có liên quan đến thịt chó mà thôi. Đó là chữ *hiến* 献, chữ *nhiên* 猥 và chữ *yém* 獵.

Về chữ *hiến*, người ta thường biết nó có nghĩa là dâng tặng, như trong *hiến thượng*, *tiến hiến*, *phụng hiến*, *hiến tế*, *hiến kê*, *hiến thân*... Nó còn đồng nghĩa với *hiền* trong *hiền tài*, *thánh hiền*... Đây chính là cái nghĩa trong từ ghép *văn hiến*, thấy được trong cú đoạn *văn hiến bất túc có dã* (*Luận ngữ*, thiên Bát dật) nghĩa là điển tịch và người hiền không đủ làm bằng chứng vậy. Nhưng, *hiến* lại còn là tên của một loại chó nữa. Điều này thì chắc ít ai nghĩ đến.

Noi chữ *hiến*, *Thuyết văn giải tự* của Hứa Thận đã ghi: “Tông miêu khuyến danh. Lương¹ hiến, khuyến phì giả dĩ hiến chi”, có nghĩa: “(Hiến là) chó (dùng để tế lê) nhà thờ dòng họ. Lương hiến (là) chó béo tốt dùng để tế lê”. Thiên Khúc lê của sách *Lê Ký* cũng nói rằng *hiến* dùng để tế lê nhà thờ dòng họ. Cấu tạo của chữ *hiến* cũng góp phần nói lên cái nghĩa đó một cách rõ ràng. Xưa nay, người

THỊT CHÓ TRONG CHỮ HÁN

ta vẫn căn cứ theo *Thuyết văn giải tự* của Hứa Thận để khẳng định rằng nó là một chữ hình thanh mà nghĩa phù là *khuyển* 犬 còn thanh phù là 獵 mà Đoàn Ngọc Tài chú âm là *hiến kiến thiết* = *hiến*². Nhưng trong văn tự Trung Hoa, lại còn có hiện tượng đáng chú ý sau đây: một số chữ vừa là hình thanh vừa là hội ý vì, trong những điều kiện có thể, người ta còn tận dụng nghĩa của thanh phù và nghĩa của nghĩa phù để hội chúng lại với nhau mà minh họa cho cái nghĩa của chữ kép do chúng tạo thành. Đây chính là trường hợp của chữ *hiến 献*. *Hiến 献* là một thứ vạc, một thú đinh để đựng đồ cúng tế. Vậy *hiến 献 + khuyển 犬 = hiến 献* là con chó mà thịt sẽ được đặt vào cái vạc tế sau khi nó bị chọc tiết.

Với cái nghĩa trên đây của chữ *hiến*, có thể thấy được rằng con chó là một vật tế quen thuộc và quan trọng đối với người Trung Hoa thời xa xưa. Nhưng không phải khi cúng tế họ mới dùng chó. Bình nhật họ vẫn dùng nó vì đây là một con vật cho thịt. Chẳng thế mà trong ngôn ngữ và tư duy của

họ lại có khái niệm “chó thịt”. Trong *Bản thảo cương mục*, khi nói về con chó, Lý Thời Trân đã chia giống vật này làm ba loại: điền khuyển (chó săn), phê khuyển (chó sửa = chó giữ nhà) và thực khuyển (chó thịt). Khảo cổ học cho biết người Trung Hoa đã nuôi chó từ thời văn hóa Nguồng Thiều cách đây gần 5.000 năm. Còn Jacques Gernet viết rằng, cùng với giống heo, giống chó cũng được nuôi rất nhiều để lấy thịt và để cung cấp cho các cuộc hiến tế của tầng lớp quý tộc³. Vậy con chó tế được vinh dự dành riêng cho một cái tên cũng chỉ là nhờ ở món thịt của nó mà thôi.

Nhưng lạ lùng hơn nữa là chính món thịt chó cũng có một cái tên riêng. Đó là chữ *nhiên* 猥, một chữ thuộc loại hội ý mà cái ý được hội thì rất rõ ràng vì nó gồm có *khuyển* 犬 ở bên phải và *nhục* 月 (肉) ở bên trái⁴. Vậy *khuyển nhục* là thịt chó và tên của món thịt chó là *nhiên*. Cũng là những ngôn ngữ văn minh cổ đại, tiếng Latin và tiếng Sanskrit đều phải kết hợp hai từ “thịt” và “chó” lại với nhau để diễn đạt





danh từ *nhiên* của tiếng Hán có chữ không có một từ căn duy nhất riêng biệt. Tiếng Latin thì nói *caro canis*. Đây là một cấu trúc cú pháp tính trong đó *caro* (thịt) là danh từ chính còn *canis* (chó) là một danh từ được biến hình theo sinh cách (genitivus) để chỉ sở thuộc hoặc xuất xứ. Tiếng Sanskrit thì nói *va-masa*. Đây là một danh từ ghép chính - phụ cấu tạo theo kiểu *tatpurusa* là kiểu thứ ba trong bốn kiểu cấu tạo từ ghép của tiếng Sanskrit trong đó *masa* (thịt) là từ chính còn *va* (chó - biến hình của *van*) là từ phụ thêm nghĩa. Ngay cả tiếng Hán hiện đại cũng phải dùng hai từ *cẩu* và *nhục* để nói thành *cẩu nhục*, âm Bắc Kinh là *gou.ròu*. Vật rõ ràng *nhiên* là một từ độc đáo. Và trong nghệ thuật ẩm thực của người Trung Hoa, thịt chó quả là một món quen thuộc và quan trọng. Chẳng những thế, đối với họ, nó còn là một món rất khoái khẩu nữa.

Chứng thực cho điều vừa nói là sự tồn tại của chữ *yém* 獣 (cũng đọc *yêm*) trong văn tự Trung Hoa. *Yém* là no nê, thỏa thuê. *Từ nguyên* và *Từ hải* đều giảng là “bão dã”. *Dictionnaire classique de la langue*



chinoise của F.S. Couvreur cũng giảng là “rassasié”. Nhưng cứ theo cấu tạo thì đây không phải là no nê chung chung mà lại là no nê vì thịt chó. *Yém* là một chữ hội ý gồm có *nhiên* 豺 (= thịt chó) và 獣. Nhưng đây không phải là chữ *viết* 曰 (= nói) mà là chữ *cam* 卡 bị viết sai đi. Trong *Thuyết văn giải tự*, chữ *yém* đã được xếp vào bộ *cam* và viết thành .

Ngoài nghĩa “ngọt”, *cam* còn có nghĩa là vui vẻ, thỏa mãn. Vậy *cam + nhiên*, tức *yém*, có nghĩa là thỏa mãn vì thịt chó, đúng như L. Wieger đã giảng: “être repu de

viande de chien”⁵. Chữ *yém* 獣 12 nét này về sau bị ghép vào bộ *hán* 犭, thành một chữ 14 nét rồi chữ *yém* mới với 14 nét một lần nữa lại bị ghép vào bộ *thực* 食 thành một chữ 23 nét. Nhưng trong bát cú chữ *yém* nào, 12 nét, 14 nét hay 23 nét, cũng đều có mặt chữ *khuyển* là con chó và chữ *nhiên* là thịt chó. Ngày nay nước Cộng hoà Nhân dân Trung Hoa đã thực hiện chủ trương giản hoá văn tự. Chữ *yém* 14 nét chỉ còn có 6 nét (犭) và chữ *yém* 23 nét chỉ còn có 15 nét (饑) nhưng con chó 犬 thì vẫn nằm lại nơi những giản thể tự này. Dấu án của món thịt chó quả đã được in đậm nét trong sự thoả mãn của người Trung Hoa.

Nước Cộng hoà Nhân dân Trung Hoa đã mở cửa. Biểu diễn thời trang đang trở thành thời thượng. Nhạc giật gân không còn bi kỳ thị. Dân Trung Quốc, ít nhất là dân Bắc Kinh, đã thưởng thức hamburger của Mỹ. Nhưng nếu họ muốn tỏ ra hiếu nghĩa với tổ tiên thì chắc là họ vẫn phải sẵn sàng thừa nhận rằng “Gou.ròu hen hao.chi” (thịt chó rất ngon) ■

.....

1. Chữ 羹 có hai âm: canh và lương. Ở đây nó phải được đọc thành lương thay cho chữ 良 có nghĩa là tốt, lành. Lương hiến là con hiến (= chó tế) tốt. Có người đã đọc chữ đó thành canh (món ăn nước - soupe, potage) và hiểu “canh hiến” là món canh thịt chó. Thật ra, nếu là canh thịt chó thì tiếng Hán phải nói hiến canh.

2. *Thuyết văn giải tự* chú, Đài Bắc, 1965, trang 480 - 481.

3. Xem *La Chine ancienne*, Paris, 1964, pp. 23, 40.

4. Ả ở đây không phải là chữ nguyệt mà là nhục ?â.

5. *Caractères chinois*, Imp. de Hien-hien, 1924, p. 167, 65G.

Chung tay xây đắp một chữ *Hòa*

TS Nguyễn Ngọc Thơ
(Viện Harvard-Yenching, Hoa Kỳ)

Gần đây, một số truyền thống được lưu truyền và không ngừng phát huy hiệu quả trong suốt hàng nghìn năm qua bỗng nhiên trở thành những chủ đề thảo luận rôm rả trên các diễn đàn.

Có người tiếp tục khẳng định giá trị của chúng, song cũng có người hoài nghi, thậm chí muốn tái đánh giá và cải tiến chúng...

Tất cả cứ căng như dây đàn, từ Tết âm lịch, lễ hội dân gian có yếu tố bạo lực cho đến bộ chữ cái tiếng Việt... Điều gì đang xảy ra trong xã hội chúng ta hôm nay? Làm thế nào để xây dựng một chữ Hòa cho xã hội đang chuyển mình theo hướng văn minh?

Ký hiệu văn hóa và hệ thống lễ nghi
Cuộc sống sản sinh ra tri thức, được tích lũy và lưu truyền dưới dạng các ký hiệu văn hóa (notation), từ đường nét, màu sắc, hình thái đơn giản cho đến những hình tượng phức tạp, trừu tượng như núi Thái Sơn, chim bồ câu hay đôi rồng chầu nhật nguyệt trên nóc chùa.

Văn hóa định hình và tồn tại một phần qua các ký hiệu ấy.

Ký hiệu văn hóa tìm thấy



môi trường sống hoàn hảo nhất trong các nghi lễ, phong tục, ngôn ngữ, văn chương, nghệ thuật, và ngay cả trong cuộc sống thường nhật. Hệ thống ký hiệu văn hóa là thành quả chung của cả dân tộc, của từng cá thể tùy vào năng lực hấp thụ và biểu đạt văn hóa của mình mà vận dụng một cách sáng tạo các ký hiệu ấy vào thực tiễn cuộc sống.

Ký hiệu văn hóa được tạo ra trên nền tảng của một bối cảnh lịch sử - văn hóa nhất định, do vậy chúng chỉ tạo nghĩa hoàn chỉnh trong môi trường phù hợp nhất. Một khi môi trường sống thay đổi, con người phải thay đổi lối sống, điều này át kéo theo sự phá vỡ cấu trúc và nội hàm của các ký hiệu văn hóa liên quan. Đó không đơn thuần là sự điều chỉnh cơ học của một vài hành vi cụ thể mà phải là sự nhào nhặn, tái cấu trúc hệ thống các ký hiệu văn hóa mới. Con người cần phải suy nghĩ thật thấu đáo về cái được, cái mất khi bàn về sự chuyển đổi.

Song hành cùng nhiệm vụ đảm bảo trật tự cuộc sống của các ký hiệu văn hóa là lễ nghi (ritual). Lễ nghi là hệ thống biểu đạt văn hóa ra ngoài xã hội của các ký hiệu văn hóa được đúc kết dưới dạng phong tục, nghi lễ. Bản chất của lễ nghi gồm hai yếu tố: đức tin (hay lòng tin) và thực hành. Đức tin là một dạng ký hiệu văn hóa. Lễ nghi là sự thống nhất của đức tin, thường

được "thiêng liêng hóa" thành một dạng thức "ngưỡng chuyển đổi" màu nhiệm, như nghi thức thành hôn, lễ cúng giao thừa, tiếng trống ngày hội khai trường... Lễ nghi có trường biếu đạt là nghi lễ, song lễ nghi có mục đích tối thượng là đảm bảo các quy tắc tồn tại và vận hành bình thường của các quan hệ xã hội, từ quan hệ gia đình, thầy - trò, cấp trên - cấp dưới, các quan hệ thường nhật trong xã hội. Lễ nghi được thừa nhận qua tâm thức cộng đồng mà không cần phải được "chứng nhận" bằng luật pháp; chẳng hạn cặp đôi nam - nữ dù đã đăng ký kết hôn nhưng chưa làm lễ gia tiên thì người đời vẫn chưa thể công nhận quan hệ hôn nhân giữa họ.

Chính ở đặc tính "thiêng liêng hóa" ấy, lễ nghi trực tiếp thúc ép, chế ngự con người, gắn con người với đức hạnh cộng đồng. Giả dụ không còn ngày tết truyền thống, không còn bữa cơm đoàn viên ngày 30 tháng chạp nữa, e rằng người Việt Nam chúng ta chẳng còn nỗi khát khao được quay về với gia đình sau bao tháng ngày bôn ba nơi đất khách. Và đương nhiên, sự gắn kết gia đình càng trở nên lỏng lẻo, con người dễ dàng đánh mất cảm giác "được thuộc về" không gian sống gần gũi nhất cuộc đời mình - đó là mái ấm gia đình. Người phương Tây sở dĩ chỉ cần Tết dương lịch, vì từ ngày Giáng sinh trở đi, người ta dành trọn một tuần lễ cho đoàn tụ gia đình rồi. Chính vì tầm quan trọng của lễ nghi cho một xã hội hòa thuận, thịnh trị và mỗi gia đình ấm êm, hạnh phúc mà người xưa đúc kết thành chân lý: "Tiên học lễ, hậu học văn"!

Kinh nghiệm chung được chia sẻ

Một cộng đồng, quốc gia - dân tộc luôn phải hướng về nhau, cùng tạo ra cho những kinh nghiệm (trải nghiệm) chung được chia sẻ (shared experience). Lịch sử dựng nước và giữ nước hàng



Lễ hội xưa và nay - từ cái chung được chia sẻ đến cái riêng qua giày giặt.



Từ chữ Hòa truyền thống đến chữ Hòa hiện đại



ngàn năm qua đã tạo cho dân tộc Việt Nam một số phận chung, một tâm thức chung và một hẽ giá trị chung, song ở thời kỳ phát triển và hội nhập có lẽ chúng ta chưa thật sự chú ý đến khía cạnh này. Cả ký hiệu văn hóa và lễ nghi xã hội đều trở nên vô nghĩa mà ngược lại có khi còn làm cho xã hội trở nên chao đảo nếu chúng không được xây dựng từ nền tảng trải nghiệm xã hội được chia sẻ. Hành trang của đất nước bắt đầu từ truyền thống, mà truyền thống là tri thức được tích lũy qua các kinh nghiệm được chia sẻ, do vậy sự thịnh đạt của xã hội chỉ thực sự bền vững khi nó được xây đắp từ nền tảng của sự chia sẻ, tóm gọn thành một chữ Hòa.

Do không gian sống được phân tầng từ cấp độ vi mô là gia đình, làng xã cho đến cấp độ cao hơn là quốc gia - dân tộc, hình thức thể hiện của việc kiến tạo kinh nghiệm chung được chia sẻ cũng hết sức phong phú. Trong gia đình, "gia hòa vạn sự hưng", sự đồng cam cộng khổ của các thành viên tự thân là một trải nghiệm chung. Trong môi trường làng xã người ta phải tạo ra nhiều cơ hội hơn để người người được cộng cảm, chia sẻ với tha nhân qua nghi lễ cúng thần linh ở đình làng, qua nghi thức đua thuyền rồng ngày Đoan ngọ, trò chơi ô ăn quan, kéo co... cho đến các nghi lễ tưởng niệm các nhân vật lịch sử gắn với địa phương mình. Ở cấp độ quốc gia - dân tộc, không khí ngày Tết âm lịch, các ngày lễ lớn toàn dân và ngày kỷ niệm các anh hùng dân tộc tự thân đã có sức mạnh lan tỏa, giúp từng người Việt Nam tạm gác lại những vất vả mưu sinh hay cả những mâu thuẫn đời thường để chia sẻ với nhau thời khắc thiêng liêng nhất có thể. Đó là những thời khắc hội tụ cả ba yếu tố: trải nghiệm chung được chia sẻ, sự thấu thấu và lan tỏa của ý nghĩa các ký hiệu văn hóa và ý thức gìn giữ lẽ nghi xã hội; do vậy, khi bàn luận việc loại bỏ, thay thế hay chuyển đổi chúng, trước tiên hãy nghĩ đến những giá trị ẩn thị đằng sau chúng, có thể sẽ mất đi vĩnh viễn.

Song chính ở cấp độ quốc gia - dân tộc, khi bàn các vấn đề chuyển đổi giá trị hiện nay ta bắt gặp sự tranh cãi dường như vô tận của cộng đồng. Đa phần các vấn đề tranh cãi là vấn đề vừa nảy sinh hoặc vấn đề cũ (truyền thống) được đặt trong bối cảnh mới và cần có cách diễn giải mới. Mang yếu tố "mới" nên chúng thường chưa được chia sẻ trong toàn dân. Để thế, sự vận động xã hội hiện nay đang dần dà thiếu vắng những cơ hội trải nghiệm chung, những noi tình cảm đại chúng được sẻ chia, thay vào đó là sự đa dạng hóa các thái cực từ nghề nghiệp, thị hiếu, hình thức kinh tế cho đến phong cách sống của từng cá nhân, từng nhóm nhỏ trong cộng đồng. Thay vì phải tạo ra nhận thức đoàn kết gây nên sức mạnh, một số lễ hội dân gian đã thay đổi: biến không khí cộng cảm thiêng liêng của dân làng thành cuộc hỗn chiến của những chàng trai, cô gái mong tìm được vinh quang của người thắng cuộc. Ngay cả phong tục hiện còn sức mạnh kết nối toàn dân tốt nhất cho đến nay là ngày Tết âm lịch vẫn đang là vấn đề xem xét lại thì rõ ràng chúng ta đang thiếu thốn những cơ hội để toàn dân cùng trải nghiệm, cộng cảm và sẻ chia.

Người trí thức và trách nhiệm vun đắp chữ Hòa

Người trí thức hiện đại (tầng lớp tinh anh, elite) là tinh hoa của cuộc sống. Tinh anh bắt nguồn từ đại chúng, tri thức tinh anh là sự hội tụ của tri thức đại chúng, nhưng ở tầng mức định hướng cao hơn. Đó là bản chất của người trí thức hiện đại. Người xưa nói "học nhi tập chí", tri thức chỉ có giá trị và ý nghĩa khi nó được thẩm thấu vào thực tiễn đời sống, và do vậy tiếng nói của nhà trí thức phải là tiếng nói đại diện của đại chúng. Ở quanh ta, những vị bác sĩ, kỹ sư, những thầy cô giáo ngày đêm miệt mài vì sự sống và sự tiến bộ của người dân, tất cả họ cùng thêu dệt nên tấm thảm xã hội đầy ắp sắc màu sự sống. Họ là những người con ưu tú của đại chúng.

"Hiền tài là nguyên khí của quốc gia" (Thân Nhân Trung, 1419-1499). Một quốc gia phát triển phải có tổ chức, có định hướng và có kỷ cương, một phần trách nhiệm nặng nề nhưng rất đối vinh quang ấy thuộc về người trí thức. "Xã tắc hưng vong, thất phu hữu trách", mỗi phát minh, đề xuất hay thậm chí phát ngôn một của người trí thức đều phải mang hơi thở của cuộc sống, đều phải đứng từ lập trường của đại chúng, cùng chia sẻ với đại chúng - vốn là thành phần xuất thân của trí thức. Người trí thức tuyệt đối không được đặt mình lên trên và xa rời đại chúng, ở chừng mực có thể phải thể hiện thái độ trung dung trước những xu hướng vận động hết sức phức tạp của thời cuộc. Bởi đơn giản, họ đang mang trong mình bao ước vọng của đại chúng; vì sự tiến bộ và phát triển hài hòa của xã hội. "Quân tử hòa nhì bất đồng, tiểu nhân đồng nhì bất hòa", người trí thức tiến bộ có thể nêu ý kiến của mình từ nhiều góc độ khác nhau (bất đồng), song mục đích cuối cùng phải là giống nhau ở một chữ Hòm. Hòm không phải là "huề cả làng", mà phải là sự hài hòa trong cấu trúc, động lực và quy luật phát triển của một xã hội thịnh trị, an lành.

Nếu như nguồn gốc xuất thân từ đại chúng là bản chất của người trí thức thì định hướng xã hội là sứ mệnh cao cả của họ. Sứ mệnh ấy có thể nằm ngay trong những phát minh - sáng chế,

được thể hiện bằng sự tiến bộ của phương tiện sống và sự tôn tạo nền tảng chữ Hòm của xã hội. Đó chính là thước đo của mọi phát minh, là công cụ giúp củng cố các ký hiệu văn hóa, là nguồn lực cho mọi sáng tạo tiếp theo, và là nguyên liệu mới cho các trải nghiệm chung cần được chia sẻ toàn dân. Để hoàn thành sứ mệnh của mình, người trí thức cần có sự đồng hành của toàn thể xã hội, trong đó phải kể đến các đơn vị giáo dục và cơ quan báo chí - truyền thông. Trong khi nhà trường cần chú trọng tăng cường giáo dục thực hành, hướng học sinh đến khả năng biểu đạt văn hóa, am hiểu và làm chủ lễ nghi cũng như ý thức chia sẻ, làm việc nhóm và tinh thần khai phóng trong một xã hội có kỷ cương thì ngành báo chí - truyền thông phải thể hiện tinh thần trách nhiệm lớn hơn trong việc định hướng và lựa chọn tiếp cận thông tin nhằm hướng đến kiến tạo và duy trì những kinh nghiệm chung được chia sẻ toàn xã hội. Ở đó, cách đặt vấn đề, cách trình bày vấn đề và định hướng dẫn dắt dư luận phải lấy sự cộng cảm, sự chia sẻ của đại chúng làm mục tiêu.

Và xa hơn nữa, mọi kế hoạch, quyết sách trong xã hội đều phải bắt đầu từ phương châm "lấy dân làm gốc", có lòng dân là có tất cả. Mọi sự đảo ngược đều không bao giờ đạt được mục đích tốt đẹp, bởi lẽ "dẽ trăm lần không dân cũng chịu, khó vạn lần dân liệu cũng xong"! ■



LTS: Trong tọa đàm "50 năm cuộc tổng tiến công và nổi dậy xuân Mậu Thân 1968-2018" do Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức, ông Lê Trí - cựu chiến binh An ninh vũ trang T4 - phân đội cận vệ của ông Trần Bạch Đằng - Bí thư Phân khu VI, Phân khu nội đô Sài Gòn đã có bài phát biểu về trận đánh Mậu Thân 1968 từ góc nhìn của người trong cuộc. Những chia sẻ của ông đã để lại trong tâm trí người nghe những suy ngẫm sâu sắc về một thời đoạn bi hùng của dân tộc.

TỰ THUẬT CỦA MỘT NGƯỜI LÍNH MẬU THÂN*

Lê Trí

Trong bài viết này, tôi xin phép không đề cập nhiều đến các vấn đề mang tính học thuật của cuộc Tổng tiến công và nổi dậy, mà chỉ muốn trình bày đôi điều tôi biết được về người lính Mậu Thân, những khắc họa in đậm trong tôi về người lính năm 1968 cùng đánh giặc. Họ đã ngã xuống, đã mang thương tật hay may mắn còn sống sót, những người tôi được gặp, được nghe, được đọc về họ sau ngày thống nhất 30/4/1975.

Nhầm hướng mà đi

Qua 7 năm kháng chiến kể từ Đồng khởi 1960, Quân giải phóng được hình thành, rèn giũa và tích lũy kinh nghiệm thực chiến chủ yếu ở chiến trường nông thôn và rừng núi. Địa bàn đô thị là nơi hầu hết chỉ huy và người lính giải phóng rất lạ lẫm, chưa hề được huấn luyện bài bản để tác chiến hiệu quả.

Khi tấn công vào đô thị, chúng tôi phải đối diện với những khó khăn lớn sau: lạc đường, kỹ năng chiến đấu của từng người lính bị hạn chế và nguy cơ bị cách ly khỏi hậu phương, mất



Ông Lê Trí chia sẻ về những hồi ức trong cuộc chiến Mậu Thân 1968. *Ảnh: Phiên An*

nguồn tiếp tế hậu cần, đạn dược, và chuyển thương binh, thi hài liệt sĩ đến vùng giải phóng.

Lạc đường là vấn đề rắc rối thường xuyên đối với chúng tôi trong chiến dịch Mậu Thân, kể cả trên đường hành quân đến mục tiêu lần khi chiến đấu trên đường phố Sài Gòn. Nhiều đơn vị cấp tiểu đoàn, đại đội không đến được hoặc chậm đến mục tiêu theo kế hoạch, sai hợp đồng tác chiến, ảnh hưởng nghiêm trọng đến toàn cục. Một số đơn vị phải chịu thương vong nặng nề bởi lý do này. Xin có vài dẫn chứng.

"Ngày 31/1/1968, Đình Long Hưng - Bình Chánh, gần 4 giờ sáng, sau cuộc họp Bộ chỉ huy Tiền phương Nam, lúc một số anh tranh thủ chợp mắt, tôi và anh Võ Văn Kiệt ngồi lại bàn thêm một số việc làm sắp tới. Cân vé báo có 3 đồng chí chỉ huy một tiểu đoàn bộ binh xin gấp Bộ chỉ huy, tôi cho mời vào. Thì ra đây là Tiểu đoàn Phú Lợi gồm các đồng chí ở Hà Nam Ninh chi viện, mới đến Bộ chỉ huy Miền trước ngày nổ súng Mậu Thân, được phiến chế thành tiểu đoàn mũi nhọn có nhiệm vụ yểm trợ đánh kho xăng Nhà Bè. Tiểu đoàn 'ruột' theo Bộ chỉ huy

tiền phương Nam mà không kịp, nhờ địa phương dẫn đường cuối cùng cũng đến được đây. Tôi hỏi các đồng chí về kho xăng Nhà Bè, chẳng ai trong họ biết Nhà Bè ở đâu! Hơn nữa anh em chưa quen sông rạch. Anh Võ Văn Kiệt rưng rưng nước mắt..."¹. "Tiểu đoàn 2 Gò Môn được giao nhiệm vụ đánh cống 4 Bộ Tổng tham mưu song trên đường tiếp cận mục tiêu, đơn vị đi lạc, 4 giờ sáng 31/1/1968 đơn vị mới đến được vị trí triển khai đội hình tấn công, đến 7 giờ sáng ngày 31/1 trận đánh cống 4 mới bắt đầu. Trong điều kiện địch đông hơn, yếu tố bất ngờ không còn nữa, song tiểu đoàn vẫn tiến công được vào trong, chiếm kho đạn và trường Sinh ngũ quân đội. Trong ngày 31/1 và 1/2, địch tăng cường đến khu vực này tiểu đoàn 6 và tiểu đoàn 8 lính dù thuộc lực lượng tổng trù bị. Dựa vào công sự cũ phía trong hàng rào, Tiểu đoàn 2 Gò Môn đánh bạt được các mũi phản kích của địch. Đơn vị trụ lại đến hết ngày 1/2. Tối 1/2, biệt không trụ lại được, tiểu đoàn tổ chức lui quân. Tiểu đoàn có trên 500 người, trên đường rút lui bị thương vong nặng, về đến căn cứ quân số chỉ còn 28 đồng chí"².

**Tôi hỏi các đồng chí về kho xăng Nhà Bè, chẳng ai trong họ biết Nhà Bè ở đâu! Hơn nữa anh em chưa quen sông rạch.
Anh Võ Văn Kiệt rưng rưng nước mắt...**

Trần Bạch Đằng

Khi đáng giặc, đối với từng người lính, việc nghe, thấy, nhận biết các diễn biến xung quanh, nhận định nhanh và phản ứng kịp thời mang yếu tố quyết định hiệu quả tác chiến. Ở chiến trường nông thôn, nghe tiếng nổ đầu nòng đại bác cách hàng chục cây số, chúng tôi có thể biết địch bắn đại bác 105 li hay 155 li và đạn rơi cách mình khoảng bao xa (trừ pháo "Vua chiến trường" 175 li của Mỹ, viên đạn sẽ đến trước tiếng kèn-pa). Thậm chí, nghe cách bắn tiểu liên cũng có thể đoán là một chiến binh dày dặn hay một tân binh.

Trên trận địa thành thị, tầm nhìn bị che chắn, tiếng động bị echo, người lính không thể nhận định chính xác khoảng cách, quân số địch và các

loại vũ khí đang bắn vào mình. Chúng tôi không thể đánh theo đội hình trung đội, đại đội quen thuộc mà phải chia nhỏ từng nhóm, từng tổ tấn công hoặc phòng ngự theo từng góc phố hay từng ô nhà trong các hẻm nhỏ chằng chịt. Do đó, dễ mất liên lạc với chỉ huy, phải độc lập tác chiến và nguy cơ lạc đơn vị luôn rình rập từng người lính.

Vào ban đêm, mọi chuyện càng tệ hơn khi chúng tôi phải mò mẫm di chuyển qua những khu phố đổ nát, không người dẫn đường, không quan sát được xa, không có bản đồ, chỉ biết nhầm hướng mà đi. Gặp địch quân bất kể ít hay nhiều thì đánh vỗ mặt xé đội hình địch mà đi xuyên qua.

Tôi có xem một bản đồ tác chiến của thủy quân lục chiến Sài Gòn, rất chi tiết, từng ô vuông trên bản đồ có mỗi cạnh tương đương 100m trên thực địa. Vì vậy, địch gọi pháo binh và không quân yểm trợ hết sức hiệu quả. Quân Mỹ là quân đội nhà giàu, họ không hè tiếc đạn. Tôi đã chứng kiến một cảnh tượng rất đau lòng xảy ra cách tôi chừng hơn 200m ở quận 6. Dưới sự hướng dẫn của trực thăng chỉ huy, 4 chiếc trực thăng tấn công UH1B xếp hàng dọc liên tiếp phỏng 16 hỏa tiễn không đổi đất vào nơi chỉ có 1 xạ thủ trung liên RPD ở tầng 1 cửa căn nhà nhỏ. Sau loạt hỏa tiễn, khói tan, tôi không còn nhìn thấy ngôi nhà đó và khoảng chục căn nhà xung quanh nữa.

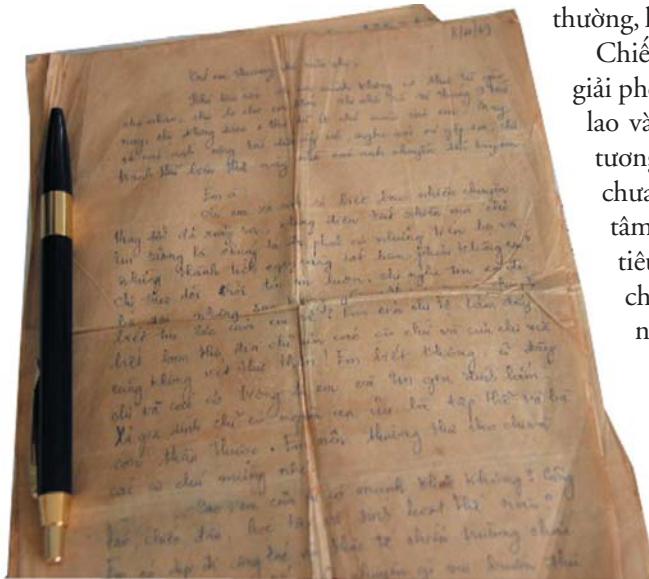
Chiến đấu đến viên đạn cuối cùng

Một trong những điều lệnh nghiêm khắc nhất, vừa nằm trên giấy trắng mực đen, vừa xuất phát từ trái tim của từng người lính giải phóng: phải đưa xác đồng đội ra khỏi trận địa và chôn cất tử tế dù nhiều lúc chỉ có thể quấn thi hài liệt sĩ bằng mảnh nylon che mưa. Nhiều trường hợp thương vong chồng lên thương vong chỉ vì phải lấy cho bằng được xác đồng đội đem về phía sau.

Đến tận bây giờ, hẳn là trong trái tim những người lính Mậu Thân còn sống vẫn đau đớn về hàng trăm thi thể đồng đội phải nằm lại rải rác khắp Sài Gòn. Đau lòng lắm, nhưng không thể đưa xác đồng đội về hậu phương. Lực bất tòng tâm vì giữa vòng vây trùng điệp của quân thù, thương binh nặng nhiều lúc không đem theo được do ngay trước mặt và sau lưng còn những trận đánh hoàn toàn không cân sức và cả thương vong kế tiếp đang chờ.

Cuối năm 1967, Việt Nam - một đất nước

Lá thư của người chị ruột gửi ông Lê Trí trong chiến dịch Mậu Thân được ông đọc tại tọa đàm.
Ảnh:
Phiên An



mà cả hai miền Nam Bắc chỉ hơn 30 triệu dân, nền kinh tế nghèo nàn lạc hậu, lực lượng vũ trang cách mạng thiếu những vũ khí hiện đại, nhất là lực lượng Quân giải phóng tại miền Nam chỉ có bộ binh trang bị vũ khí nhẹ. Trong khi đó, quân đội Hoa Kỳ tham chiến tại miền Nam với quân số gần nửa triệu, đủ cả 3 binh chủng hải - lục - không quân được trang bị vũ khí, khí tài hiện đại nhất thế giới, cộng với lực lượng các nước đồng minh Mỹ và cả triệu quân của quân lực Việt Nam Cộng Hòa.

**Lính tráng chúng tôi chỉ xem
Mậu Thân là những trận
đánh khó khăn trong số các trận
đánh mà chúng tôi trải qua. Mậu
Thân trôi qua rất nhanh trong
chúng tôi vì hằng ngày chúng tôi
vẫn phải chạm trán kẻ thù
với những trận đánh không
kém phần ác liệt**

Cuộc Tổng tiến công và nổi dậy xuân Mậu Thân diễn ra trong tình hình tương quan về quân sự mà mọi so sánh thì địch hoàn toàn áp đảo. Họ càng áp đảo hơn khi ta chọn hướng tiến công là đô thị - loại địa bàn mang nhiều yếu tố bất lợi rất lớn cho quân ta. Nếu với logic thông

thường, hai ứng số trên sẽ cho quân ta đáp số âm.

Chiến dịch Mậu Thân, những người lính giải phóng hùng hực khí thế tiến công, hò hởi lao vào trận đánh không chút phân vân về tương quan lực lượng, về những khó khăn chưa từng gặp bao giờ. Chúng tôi chỉ chủ tâm thực hiện nhiệm vụ chiếm đánh mục tiêu và khi bị kẻ thù vây hãm, chúng tôi sẽ chiến đấu đến viên đạn cuối cùng, chấp nhận hy sinh.

Những người lính Mậu Thân nghĩ gì sau khi chiến dịch kết thúc?

Câu trả lời là chúng tôi không nghĩ gì cả!

Năm 1968, tôi vừa tròn 18 tuổi. Đa số đồng đội của tôi ở Đội cận vệ Khu ủy Sài Gòn Gia Định cũng ở lứa tuổi này. Ngày đó, chúng tôi như tờ giấy trắng được nhuộm đỏ bởi lý tưởng giải phóng dân tộc và chủ nghĩa cộng sản. Chúng tôi tin tưởng tuyệt đối vào đường lối, chủ trương của Đảng, của cách mạng. Chúng tôi chưa bao giờ có ý kiến về những quyết định của Đảng, chỉ biết xem đó là mệnh lệnh thiêng liêng mà mỗi người phải thực hiện dù có thể sẽ phải hy sinh.

Lính tráng chúng tôi chỉ xem Mậu Thân là những trận đánh khó khăn trong số các trận đánh mà chúng tôi trải qua. Mậu Thân trôi qua rất nhanh trong chúng tôi vì hằng ngày chúng tôi vẫn phải chạm trán kẻ thù với những trận đánh không kém phần ác liệt. Chúng tôi chưa bao giờ đặt một dấu hỏi về Mậu Thân dù vài năm sau chính chúng tôi chịu đựng những hệ quả nặng nề của Mậu Thân trên địa bàn các tỉnh đồng bằng Nam bộ mà Khu ủy Sài Gòn chọn làm căn cứ.

Năm 2003, tôi làm đạo diễn phim tài liệu kỷ niệm 35 năm Mậu Thân cho Hãng phim Nguyễn Đình Chiểu TP.HCM. Do đó, tôi được gặp nhiều người lính Mậu Thân ở các đơn vị. Tất cả họ đều giống tôi, sau chiến dịch Mậu Thân chẳng suy nghĩ gì ngoài sự thương tiếc đồng đội đã hy sinh.

Là người biên tập, đạo diễn phim tài liệu, tôi cho rằng việc đánh giá, xem xét, rút ra những bài học về cuộc Tổng tấn công và nổi dậy xuân Mậu Thân là luôn cần thiết. Bởi phía trước của đất nước ta chưa hẳn đã hết tai ương.

Trong lịch sử kháng chiến chống Mỹ, không có cuộc động binh nào đạt quy mô và khí thế

Nhiều công bố mới về Mậu Thân 1968

Tọa đàm khoa học "50 năm cuộc tổng tiến công và nổi dậy xuân Mậu Thân 1968-2018" do Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức ngày 12/1 thu hút hơn 50 cựu chiến binh, nhà nghiên cứu lịch sử và sinh viên tham dự.

Tại tọa đàm, nhiều nghiên cứu về chiến dịch Mậu Thân 1968 dưới góc độ tư liệu của các sử gia Mỹ và Việt Nam Cộng hòa được giới thiệu như: "Nhận định của giới sử học phương Tây về cuộc Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân 1968" (TS Phan Văn Hoàng), "Phản ứng của chính quyền Việt Nam Cộng Hòa về cuộc Tổng tiến công Tết Mậu Thân năm 1968 của Quân Giải phóng miền Nam Việt Nam qua tài liệu lưu trữ" (TS Lưu Văn Quyết), "Mậu Thân 1968 - Nhìn từ phía Mỹ" (TS Phan Văn Cả)...

Toàn văn 42 báo cáo tại tọa đàm được in thành cuốn *Xuân Mậu Thân 1968 - Tầm vóc một cuộc tổng tiến công và nổi dậy dày gần 500 trang* do NXB ĐHQG-HCM phát hành.

Phiên An

như Mậu Thân, trừ Chiến dịch Hồ Chí Minh 7 năm sau. Đánh giá về Mậu Thân, nếu chỉ xét trong một thời điểm cụ thể và mặt tổn thất của ta, rất dễ tùy tiện đánh giá sự cầm thiết của cuộc tổng tấn công này. Nhưng đo lường một biến cố, đòi hỏi chỗ đứng phải giúp ta bao quát cả tầm nhìn chiến lược của nó.

Hai mươi năm, ba mươi năm hay năm mươi năm - như chúng ta đang làm - hội đủ các điều kiện cho phép chúng ta lý giải các đợt Mậu Thân ngày càng khách quan hơn. Các nhà viết sử, nhà nghiên cứu đã dần soi sáng Mậu Thân từ giác độ rút kinh nghiệm phục vụ cho kho tàng tổng kết chiến tranh của Đảng và quân đội. Chúng ta đã phát hiện ra không ít những áu trĩ, chủ quan,

những cứng nhắc trong cách tổ chức và chỉ huy một chiến dịch tổng hợp lớn. Tuy nhiên, cái gì dẫn đến Mậu Thân và hệ quả của nó ra sao, bản thân đại thắng năm 1975 là câu trả lời hùng hồn nhất, dứt khoát và minh bạch nhất ■

.....

* Tựa (titre) và các trung đề (intertitre) do Bản tin ĐHQG-HCM đặt.

1. Trần Bạch Đằng, 1998, *Tài sỉ chỉ huy Tiền phong - Những ngày đầu chiến dịch*. Tài liệu đánh máy do gia đình tác giả cung cấp.

2. Bộ Quốc Phòng - Viện lịch sử quân sự Việt Nam, 2001, *Lịch sử kháng chiến chống Mỹ cứu nước 1954-1975*, NXB Chính trị Quốc gia, Tập 5, trang 84.





Bức tượng đồng Phạm Xuân Ẩn do GS Berman tặng gia đình nhà báo Phạm Xuân Ẩn nhân kỷ niệm 10 năm ngày mất của ông. *Ảnh: tienphong.vn*

Người phục vụ Tổ quốc

Mở đầu buổi trò chuyện, GS Berman nhớ lại lần gặp gỡ đầu tiên với ông Ẩn tại Mỹ. Cơ hội của cuộc gặp gỡ này xuất phát từ công tác tình báo của ông Ẩn. Để có thể đi khắp nơi và tiếp cận với những nhân vật có quyền lực nhất, tháng 10/1957, Phạm Xuân Ẩn được cử qua Mỹ học ngành báo chí tại quận Cam, California trong hai năm 1957-1959, là người Việt Nam đầu tiên du học tại đây. Ông ấy nói rằng: 'Những người trên đất nước Việt Nam cũng không biết tôi là ai'. Ông bí ẩn như chính tên của ông vậy. Ông Ẩn có rất nhiều bạn Mỹ vì mâu thuẫn thực chất

PHẠM XUÂN ẨN vẫn mãi là một bí ẩn

GS sử học Larry Berman - ĐH California (Hoa Kỳ) khẳng định như vậy khi được hỏi về những hối tiếc của ông đối với nhà tình báo Phạm Xuân Ẩn tại buổi trò chuyện "Pham Xuan An's dream for Vietnam" do Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức sáng 17/11.

Lê Chung

do giới chính trị gây ra chứ không do người dân Mỹ, họ rất thân thiện. Ông Ẩn nói: 'Tôi ấn tượng với người Mỹ, họ giống như người Việt Nam vậy, họ cho tôi đi nhờ xe, chia sẻ bữa ăn với tôi... Tôi không ghét bỏ mà thậm chí rất yêu thích người Mỹ' - GS Berman chia sẻ.

Trong thời gian ở Mỹ, mọi người chỉ biết đến ông Ẩn dưới tư cách là một phóng viên chứ không hề biết rằng ông còn mang thân phận là nhà tình báo X6. Chiếc thẻ nhà báo hạng I và thẻ đưa tin tại Liên Hiệp Quốc... giúp ông dễ dàng tiếp cận những nơi trọng yếu. Ông cũng mua được xe hơi riêng và có bằng lái tại Mỹ. Theo tác giả X6 - Điện viên hoàn hảo, ông Ẩn đã áp ủ ước mơ được trau dồi nghề báo tại Mỹ để quay về Việt Nam giúp lĩnh vực báo chí phát triển theo hướng mới. Tuy nhiên, khi biến cố 30/4/1975 xảy ra, ông Ẩn đã lựa chọn giúp đỡ bác sĩ Trần Kim Tuyên - một trùm mật vụ của Việt Nam Cộng Hòa - rời khỏi Sài Gòn. Điều này khiến ông Ẩn gặp rắc rối về sau và không được phép đến Mỹ để thực hiện ước mơ. Do đó, ông đầu tư cho con trai mình là Phạm Xuân Hoàng Ân du học Mỹ. Ông Hoàng Ân hiện làm việc tại Bộ Ngoại giao Việt Nam và chính là người phiên dịch cho cuộc gặp gỡ giữa Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết và Tổng thống Mỹ George Bush vào năm 2006.

"Ông Ẩn và con trai của mình đã trở thành một hình mẫu thật sự cho tinh thần lãnh đạo, là những người trở về Việt Nam để phục vụ Tổ quốc trên tinh thần hàn gắn mối quan hệ tốt đẹp Việt - Mỹ" - GS Berman nhận định.

Phạm
Xuân Ân
và GS Larry
Berman.
Ảnh:
Tư liệu của
GS Larry
Berman



GS Larry Berman nói chuyện về Phạm Xuân Ân. Ảnh: BTC



Hai nuôi tiếc thời hậu chiến

"Phạm Xuân Ân là một người tuyệt vời, nhìn nhận được tương lai để đưa ra quyết định quan trọng là đấu tranh cho công bằng, cho tình hữu nghị" - GS Berman bình luận. Ông cũng cho rằng đối với ông Ân, việc hàn gắn mối quan hệ hữu

Thiếu
tướng
Phạm Xuân
Ân cùng
chú chó
của mình.
Ảnh:
Tư liệu

nghị giữa hai nước là mong muôn cả đời của ông. Ông Ân mơ ước điều này từ rất sớm nhưng điều đó đã không diễn ra, mãi cho đến năm 2003, ước muôn của ông mới thành hiện thực. Khi ấy ông Ân nói rằng: "Tôi đã có thể ra đi một cách thanh thản".

Khi được hỏi liệu ông Ân có hối tiếc gì không trong suốt cuộc đời hoạt động nhiều bí ẩn của mình, GS Larry Berman cho biết: "Những tiếc nuối của Phạm Xuân Ân có thể chất chứa trong hai điều. Một là, vào giai đoạn 1975-1983, đứng trước những mất mát của Việt Nam thời hậu chiến và nhận thấy nhiều thế mạnh để đất nước

trở mình, ông từng nhiều lần trình bày kiến nghị nhưng không được lắng nghe. Mọi người vẫn tiếp tục thực hiện mô hình kinh tế bao cấp lạc hậu. Hai là, trong khoảng thời gian hoạt động tình báo, ông phải sống cô độc và không có bạn bè đến thăm thường xuyên. Tuy vậy, ông cảm thấy may mắn vì sống đủ lâu để có thể nhìn thấy được những đổi mới đúng như ước mơ của mình".

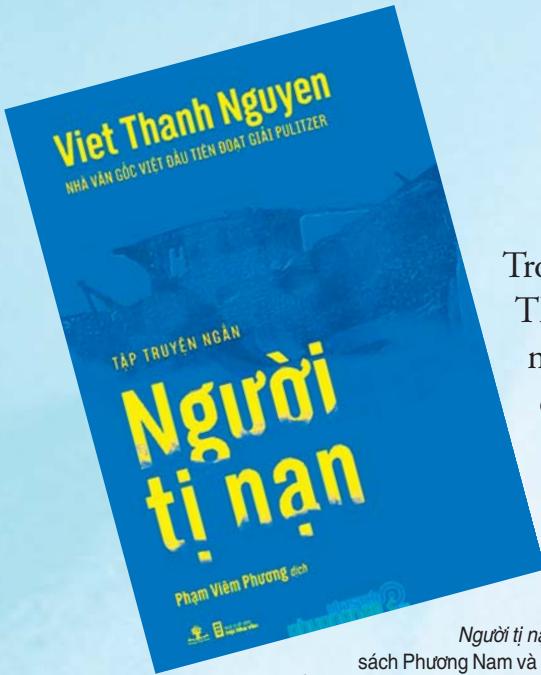
Lý giải về hình tượng của ba con vật chó, cá, chim trên mộ nhà tình báo Phạm Xuân Ân, GS Berman cho rằng những con vật này đã miêu tả chuẩn xác về con người ông. "Chú chó tượng trưng cho lòng trung thành, con cá tượng trưng cho sự im lặng, không bao giờ nói ra bí mật và chú chim tượng trưng cho sự tự do. Đó là cuộc đời của ông ấy".

Chia sẻ về những điều tiếc nuối của mình với Phạm Xuân Ân, GS Berman bộc bạch: "Đến cuối cùng, ông Ân vẫn không giải đáp thắc mắc của tôi, rằng bằng cách nào mà một nhà tình báo có thể sống sót lâu đến như vậy lại không gặp nguy hiểm gì. Có lẽ đó vẫn sẽ mãi là một bí ẩn về điệp viên X6 - Phạm Xuân Ân" ■

Larry Berman và X6 - Điệp viên hoàn hảo

GS Larry Berman - tác giả của cuốn sách nổi tiếng X6 - *Điệp viên hoàn hảo*, là người Mỹ duy nhất được nhà tình báo Phạm Xuân Ân tin tưởng kể lại những bí mật trong quá trình hoạt động tình báo của mình mà ông chưa từng công bố trước đó. Để thực hiện cuốn sách này, GS Berman phải mất 5 năm với 18 lần sang Việt Nam tìm tư liệu và viết. Bản dịch tiếng Việt đầu tiên của cuốn sách được phát hành trong nước vào năm 2007 mang tên *Điệp viên hoàn hảo* và nhanh chóng trở thành một trong những án phẩm best-seller.

Sau sáu năm, cuốn sách trở lại với bạn đọc cùng những thông tin cập nhật do chính Phạm Xuân Ân tiết lộ với GS Larry Berman và được tác giả ghi âm lại. Với lời hứa chỉ được công bố những thông tin này theo từng giai đoạn sau khi Phạm Xuân Ân mất, cuốn sách được GS Larry Berman in mới mang tên *Perfect Spy X6 Fully New Updated Edition*. Bản tiếng Việt của cuốn sách được xuất bản tại Việt Nam trước khi ra mắt bằng tiếng Anh ở Mỹ và các nước trên thế giới. GS Berman cho biết ban đầu quyển sách không được phép phát hành tại Việt Nam do vấn đề kiểm duyệt. Hiện tại phiên bản tiếng Việt của dịch giả Đỗ Hùng bị cắt bớt một số chi tiết, độc giả có thể tìm đọc bản tiếng Anh để hiểu rõ hơn về cuộc đời của một bậc thầy tình báo - Phạm Xuân Ân.



Người tị nạn do Công ty
sách Phương Nam và NXB Hội Nhà
Văn ấn hành tháng 12/2017. Nguồn: komo.vn

Những ký ức muốn được quên lãng

Trong khi tiểu thuyết *The Sympathizer* của Viet Thanh Nguyen đoạt giải Pulitzer 2016 đang nhùng nhằng ở khâu chuyển ngữ, độc giả Việt Nam giờ đây có thể tiếp cận ngòi bút người Mỹ gốc Việt này qua tập truyện ngắn *Người tị nạn* vừa được xuất bản vào cuối năm 2017.

Thành Tín

việc lau sàn một phòng trà trên đường Tự Do ở Sài Gòn, hình như không mấy khác với việc lau sàn một tiệm rượu giữa khu Tenderloin, San Francisco. Bản nhạc *I'd Love You to Want Me* đối với vị giáo sư có nhiên vẫn mang cùng một giai điệu, bất kể vợ ông có nhớ nó hay không. Tất cả đều giống nhau bởi chúng cùng mang theo bên mình nỗi ám ảnh của quá khứ.

Quá khứ dưới cái nhìn của *Những người đàn bà mắt đen* là những hồn ma. Những câu chuyện nửa hư nửa thực. Một binh nhì Nhật bị chặt đầu mò mẫm trong bụi khoai mì để tìm lại cái đầu. Dì Sáu mặc đồ ngủ, tóc xổ che mặt, từ Vũng Tàu ghé qua Nha Trang chỉ để hun một cái tạm biệt rồi biến mất. Anh Hai trương phình, nhợt nhạt, ướt sũng và đầy mùi biển, mùi của con thuyền nồng nặc mồ hôi và chất thải của người... Ma ư? Hay đó là thù hình của quá khứ? Có lẽ là ma thật. Vì làm gì có thứ quá khứ quái quỷ nào lại có thể bơi qua Thái Bình Dương trong 25 năm ròng để rồi cất tiếng trò chuyện với những người đang sống ở hiện tại?

Sống ở hiện tại. Cái hiện tại ấy, của một người thợ nail, một người viết thuê, họ không phải đang sống - mà là những kẻ lặng im, âm thầm và vất vưởng nơi đất khách. Hình như, họ vẫn còn kẹt lại trên con thuyền vượt biển nhiều năm về trước. Họ - ở hiện tại - cũng chỉ là những hồn ma.

Từng nhân vật trong *Người tị nạn*, đa phần đều can dự đến cuộc chiến Việt Nam. Nhưng ở họ không tồn tại sự chênh chúc và bi thương, những ác liệt và tàn khốc của trò bắn giết trong cuộc chiến ấy. Có chăng, chỉ là cảnh tượng chiếc thuyền đánh cá lèn đầy người và một chút kịch

Người tị nạn khá khiêm tốn về độ dày so với các tập truyện ngắn trên thị trường. Có lẽ việc cắt bỏ truyện *War years* - mà theo tác giả là một tiểu sử ngắn về cuộc đời ông - đã góp phần làm dung lượng tập sách ngắn hơn. Dù vậy, độc giả sẽ phải mất kha khá thời gian cho 7 truyện ngắn trong tập sách này. Không phải chúng khó đọc mà vì khó có thể đọc tiếp đến dòng cuối cùng của mỗi truyện. Những trang trống chèn giữa từng truyện là điều thật sự cần thiết để ngắt dòng cảm xúc đang âm thầm cuộn chảy như những con sóng ngầm ẩn mình dưới mỗi câu văn.

Dung lượng mỗi câu chuyện có phần nhỉnh hơn so với một truyện ngắn thông thường, dấu nó chỉ xoay quanh số ít nhân vật. Những câu chuyện dày đặc tình tiết - tự nhiên và dày bất ngờ. Mạch truyện nổi bật với sự đan xen giữa quá khứ và hiện tại - cả hai chiều thời gian và không gian nhiều lần bị bẻ ngoặt, thu phóng theo dòng hồi ức của nhân vật để khiến người đọc cảm thấy choáng váng.

Cảm thức choáng váng ấy không chỉ vì sự chuyển mạch liên tục và đột ngột, mà còn bởi những thứ được gọi về từ năm tháng đã qua. Đó là tầng hầm văn phòng nơi người sống trò chuyện với hồn ma; căn hầm trú ẩn tối đèn chìm trong tiếng bom nổ và tiếng Con ma (máy bay Phantom) gầm rú trên đầu; khoang tàu ọp ép chật ních những thân hình có-lẽ-là-người... Hay

tính với sự xuất hiện của những tay cướp biển. Còn lại, đó là câu chuyện về một thanh niên rời khỏi Sài Gòn trong những ngày kè cận tháng Tư; hay một cựu phi công từng lái máy bay B-52, có con gái hiện đang dạy học ở nơi mà ông cùng phi đội đã rải xuống đó “những hạt giống đen ngòm”; về một người bị vợ con bỏ lại để vượt biên - khi ông đang học tập cải tạo ở một trại xa. Với họ, chiến cuộc dường như đã ở lại phía sau. Và với một số khác - thế hệ con cái họ, cuộc chiến đó lại càng mơ hồ. Một số tưởng rằng những gì đã qua rồi sẽ chìm vào quá vắng và lặng im. Tất cả rồi sẽ tan đi như những xác người dưới đáy biển, như hình ảnh những cánh đồng, những ngôi làng dưới kia đang trôi ngược lại phía ngoài buồng lái. “Toàn bộ trọng tải của trái bom rơi xuống rất xa đằng sau chiếc B-52 của ông sau khi nó được thả ra, và như thế ông không bao giờ nhìn thấy khói trong lượng đó phát nổ hay thậm chí rơi xuống đất...”.

Thực ra, họ chỉ vừa thoát ra khỏi cuộc chiến của đạn bom - để lại bước tiếp vào một cuộc chiến khác, cuộc chiến với chính họ. Những giằng xé trong quá khứ, và bất trắc về tương lai, những vấn đề ở hiện tại - chúng không mơ hồ một chút nào. Chúng là những hồn ma của cuộc chiến mà họ đã ít nhiều can dự. Chúng hiện hữu trước mắt, xung quanh, khắp mọi nơi. Chúng khiến họ đau đớn như khi bị động bằng báng súng vào đầu; chúng cưa vào ruột gan, để lại những sứt sẹo dị hợm hệt như vết cắt của dao găm trên da thịt; và chúng khiến nước mắt lăn dài chẳng khác gì máu rỉ ra nơi lỗ đạn.

Đó là thứ quá khứ mà các nhân vật dù muốn vẫn không thể xóa sạch. Thứ quá khứ (như có ý) được tái hiện ở thực tại bằng sự nghiêm khắc của một cựu binh với những cậu con trai nhỏ; bằng những câu chuyện ma; bằng sự xuất hiện của Tom và Jerry đeo chân tay giả. Thứ quá khứ dai dẳng dõi theo họ bằng đôi mắt dù mờ to thao láo nhưng vẫn không khô héo, vì đã ngâm quá lâu trong nước biển.

Nhưng cũng có thứ quá khứ mà họ phải gồng mình níu giữ, để ngăn chúng khỏi chìm dần vào quên lãng và rời mãi mãi biến mất trong hố thẳm thời gian. Khi bước tới cuối con dốc của cuộc đời, có lẽ người ta không còn đủ sức để níu kéo một điều gì nữa, dù chỉ là một cái tên.

Những ký ức trong câu chuyện về vị giáo sư già đang phải chống chọi với căn bệnh Alzheimer, chúng mới đẹp đẽ làm sao. Thế mà, chúng lại

đang dần lên rời xa ông, và đi theo chúng là những câu văn dài mà ông từng ưa thích. Trở trêu thay, vợ ông - một thủ thư, nay phải chuyển sang lưu giữ và sắp xếp lại những ký ức cho người chồng yêu quý của bà. Người chồng tỏa mùi của những cuốn sách bìa giấy tảtoi và tẩm thắm mòn xơ xác - thứ mùi mộc dẽ chịu làm bà liên tưởng tới những tiệm sách cũ. “Hôm nay tôi đã gọi vợ tôi bằng tên Yến. Lỗi lầm này không được tái diễn” - bà đã ghi như thế vào cuốn sổ nhỏ của ông, sau một phút luống lị. “Mọi chuyện đang tệ hơn. Hôm nay bà ấy nhất quyết là tôi đã gọi bà ấy bằng một cái tên khác. Phải coi chừng bà ấy sát hơn - vì có lẽ bà ấy cũng không biết mình là ai nữa”.

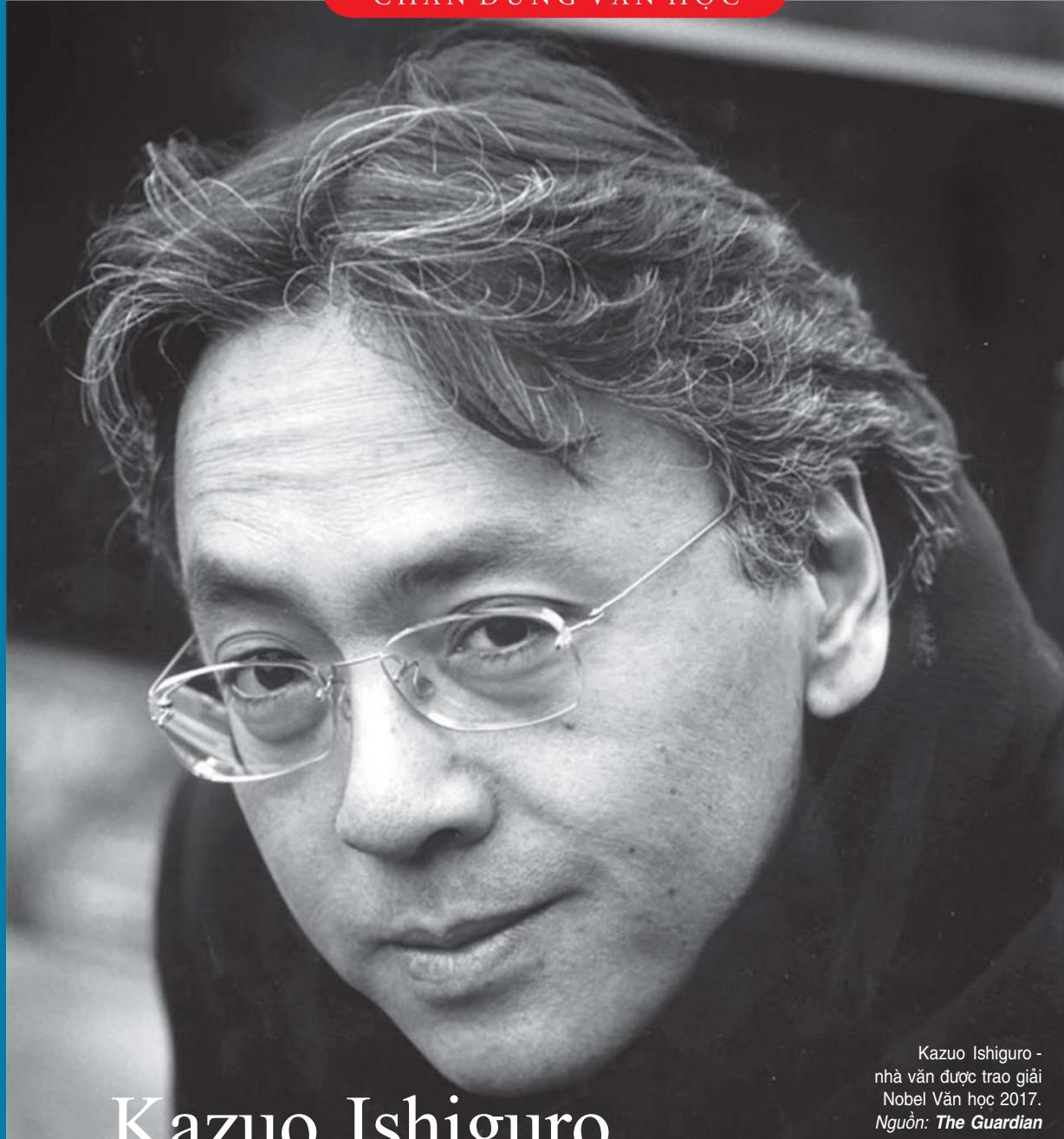
Rốt cuộc, ai mới là người không biết mình là ai? Những điều này có lẽ đã không xảy ra, nếu họ vẫn còn đang ở tại căn nhà cũ trên đường Phan Thanh Giản của đô thành Sài Gòn.

Và không chỉ có ký ức. Bởi quá khứ luôn là một phần của hiện tại, và sẽ tiếp tục hiện hữu đâu đó ở tương lai. Người ta rồi sẽ nhận ra những vết tích của quá khứ, sẽ thấy nó có thể làm được gì trong hiện tại của *Kế thứ ba*, của người được ghép tặng. Sẽ thấy dấu chấm lửng mà nó bỏ lại cho tương lai của Phương và Phương, của *Một ai đó khác ngoài bạn*.

Những người tị nạn chạy trốn khỏi thời cuộc. Còn những người trốn chạy khỏi quá khứ, họ là ai? Làm sao để thoát khỏi quá khứ - dù nó chẳng đuổi theo ai cả. Và làm sao để những người dành chút sức lực cuối cùng mải miết chạy theo níu giữ quá khứ?

Ám ảnh nhưng không nặng nề, *Người tị nạn* đã thực sự tối giản về thủ pháp. Đa phần trong tập truyện là những tự sự với một ít câu thoại. Câu chuyện từ lúc bắt đầu đến khi kết thúc, không tồn tại một vết dấu cảm khái nào của tác giả. Thanh Viet Nguyen gần giống với một người ghi chép hơn là một người kể. Bình thản và trung lập, tác giả đã để mặc câu chuyện tự nó diễn tiến. Những con chữ hết mục dung dị, chân phương để kể những câu chuyện không bình thường.

Không chủ đích lèo lái cảm xúc của độc giả hay cố nhồi nhét vào tác phẩm bất cứ triết lý cao siêu nào, cho đến cuối, *Người tị nạn* chỉ là những dấu chấm hững hờ. Những dấu chấm để lại nhiều suy tư. Thậm chí, độc giả không thể chắc chắn rằng đây có phải là những truyện ngắn hay không, vì chúng chẳng hề ngắn chút nào ■



Kazuo Ishiguro -
nhà văn được trao giải
Nobel Văn học 2017.
Nguồn: *The Guardian*

Kazuo Ishiguro và những ám ảnh về ký ức

Chiến thắng của Kazuo Ishiguro giúp nước Anh nâng tổng số công dân đoạt giải Nobel Văn học lên 11, ngang với Mỹ và chỉ xếp sau Pháp. Thế nhưng, khi tên ông được xướng lên, rất nhiều người Nhật Bản đang tụ tập mong Haruki Murakami thắng cuộc, đã chuyển sang ăn mừng cho Ishiguro. Có lẽ, dù rời xa Nhật Bản từ nhỏ, chủ nhân giải Nobel Văn học 2017 vẫn mang trong mình khí chất xứ phù tang.

Đỗ Duy

Văn chương của ký ức

Văn chương của Ishiguro thường ngập tràn ký ức, nó dẽ khiến người ta lạc lối, cảm thấy bị bóp méo, lâng quên, im lặng và trên hết bị ám ảnh. Những nhân vật của ông luôn phải tìm cách vượt qua những mất mát, đau thương bằng con đường hồi tưởng để tìm ra ý nghĩa của quá khứ.

A Pale View of Hills và *An Artist of the Floating World* là hai tác phẩm điển hình cho phong cách này. Bộ đôi tác phẩm dẫn dắt người đọc vào một cuộc hành trình đầy hấp dẫn khi đắm mình trong hồi ức của hai người Nhật, Etsuko và Ono. Hai mảnh ký ức của Etsuko và Ono chia sẻ mối tương quan phức tạp với những sự kiện lịch sử lớn lao làm rung chuyển thế giới. Bối cảnh của *A Pale view of Hills* và *An Artist of the Floating World* diễn ra ngay sau khi thành phố Nagasaki và Hiroshima bị chôn vùi trong bom nguyên tử. Những ký ức đau thương này đã định hình muôn vàn vết sẹo lên hai cuộc tự sự được che đậy một cách tinh tế bởi sự im lặng và ẩn ức.

Hai tác phẩm không đơn thuần là tiểu thuyết lịch sử. Ishiguro không kể câu chuyện lịch sử thảm khốc về Nagasaki và Hiroshima mà kể về những phận người, những chấn thương trong tâm hồn Nhật thông qua Etsuko và Ono. Tương tự, *The Remains of the Day* (1989) và *When We Were Orphans* (2000) đã đưa hai cuộc Thế chiến vượt qua khói giói hạn của những đại tự sự.

Các nhân vật điển hình của Ishiguro thường thích lừa phỉnh độc giả thay vì tiết lộ bản thân qua từng con chữ. Văn chương của Ishiguro chưa bao giờ cố gắng diễn tả quá khứ một cách lôi cuốn. Thay vào đó ông theo đuổi cách những cá nhân diễn dịch và xây dựng lại quá khứ của mình.

Trong *An Artist of the Floating World*, Ono - nhân vật chính của câu chuyện, luôn bị quá khứ ám ảnh. Vợ của Ono chết sau một cuộc dội bom phá hủy phần lớn căn nhà của hai vợ chồng. Con trai của anh hy sinh khi chiến đấu với quân Trung Quốc. Ono không nhấn mạnh những mất mát của bản thân. Cũng như Etsuko, Ono tách mình khỏi chúng một cách kỳ cục. Tuy nhiên, khi Ono dạo quanh đống đổ nát của căn nhà, anh đã đi quanh quá khứ của mình, cái quá khứ xuất hiện gián tiếp thoảng qua như chớp mắt.

Những chi tiết tâm lý đầy ẩn ức trong *An Artist of the Floating World*, hay bất kỳ tác phẩm

nào của của Ishiguro, không gian truyện luôn được lắp đầy bởi những món đồ nội thất thay vì những cuộc dạo chơi trong tâm trí nhân vật. Đọc văn ông, độc giả có cảm giác như đang ở nhà mình, từ hình ảnh đỗ nát của căn nhà Ono cho đến sự tàn phai hùng tráng của English Darlington Hall trong *The Remains of the Day*.

Các nhân vật chính của mỗi tác phẩm dường như đồng thời va chạm với những mảnh sự kiện mang cả tính trung tâm lẫn ngoại vi của từng câu chuyện. Trong *The Remains of the Day*, cuốn tiểu thuyết thành công nhất của Ishiguro, chúng ta được nghe câu chuyện của Steven, một quản gia. Thế giới cô lập của Darlington Hall tiết lộ một xã hội không màng đến thế sự. Thế nhưng mọi sự dần lộ rõ rằng lãnh chúa Darlington là một người ủng hộ Đức Quốc xã trong thời chiến, đây là sự thật mà vị quản gia Steven phải khổ sở tranh đấu với chính quan niệm của ông về người chủ mà ông từng nghĩ rằng là vĩ đại.

Năm 1956, Darlington Hall tiếp nhận một người chủ mới, người này khuyên Steven nên nghỉ ngơi một thời gian. Sau đó Steven đến thăm bà Kenton, một người quản gia cũ. Ký ức của Steven dần được hé mở dưới dạng nhật ký. Hết như cuộc tự sự của Etsuko và Ono, hồi ức của Steven giúp người đọc hiểu được quá khứ của ông đồng thời phơi bày một quá khứ tạm thời, phiến diện và không đáng tin cậy. Người đọc biết được Steven từng giúp ông chủ mình mua vui cho những kẻ phát xít, và chuyến viếng thăm bà Kenton, người tình cũ của ông, có một động cơ ẩn dấu sau đó. Steven không đơn giản, người đọc đồng cảm nhưng không đặt niềm tin vào ông. Sự chính xác và rành mạch trong giọng văn của Ishiguro trong *The Remains of the Day* như chối bỏ đi sự thật rằng nó là một cuốn tiểu thuyết chứa đầy những ngôn từ bị bóp méo.

Những thể nghiệm mới

Sau giải thưởng Booker dành cho *The Remains of the Day*, tác phẩm sau đó của Ishiguro thể hiện một sự thay đổi táo bạo. *The Unconsoled* (1995) mạnh dạn phá bỏ phong cách của những tác phẩm trước đó. Nếu nhân vật của ba tác phẩm trước “hồi tưởng và sắp xếp lại những trải nghiệm”, thì Ryder của *The Unconsoled* là nhân vật của sự hỗn loạn.

Nếu trước đó, nhân vật của Ishiguro hồi tưởng theo một liên kết trật tự thống nhất, thì



Tác phẩm của Kazu Ishiguro đã dịch sang Việt ngữ

Kazu Ishiguro sinh ngày 8/11/1954 tại Nagasaki, Nhật Bản. Năm 1960, ông chuyển đến Anh sinh sống. Khi lớn lên, Ishiguro theo học ngành triết và tiếng Anh tại Đại học Kent và học sáng tác tại Đại học East Anglia.

Từ năm 1982, Ishiguro bắt đầu sự nghiệp viết lách chuyên nghiệp. Thành công sớm đến với ông vào năm 1993 khi ông được đề cử vào danh sách “20 nhà văn trẻ xuất sắc Anh quốc” do *Grantamagazine* bình chọn.

Ishiguro là nhà văn thứ ba mang dòng máu Nhật Bản sau Kawabata Yasunari (1968) và Kenzaburô Ôe (1994) nhận giải Nobel Văn học và là một trong những tác giả hư cấu nổi tiếng của nền văn chương Anh ngữ với bốn đề cử của Man Booker Prize và giành giải 1989 cho tiểu thuyết *The Remains of the Day*. Trong năm 2008, tạp chí *Time* xếp hạng Ishiguro thứ 32 trong danh sách “50 nhà văn Anh vĩ đại nhất kể từ năm 1945”.

Tại Việt Nam, một số tác phẩm của Kazuo Ishiguro đã được chuyển ngữ như: *Người khổng lồ ngủ quên*, *Mãi đừng xa tôi* và *Dạ khúc: Năm câu chuyện về âm nhạc và đêm buông*.

The Unconsoled đã loại bỏ hoàn toàn ý tưởng về một bản sắc ổn định khi câu chuyện thay đổi, bất ngờ và không liên tục giữa các lát cắt tồn tại khác nhau của Ryder. Những câu hỏi về nhận thức luận của ba cuốn tiểu thuyết đầu tiên trở thành câu hỏi về bản thể luận trong *The Unconsoled*, một tác phẩm khéo léo thể hiện cam kết của nhà văn đối với việc đổi mới và thử nghiệm tự sự.

Đáp lại những chỉ trích cho rằng *The Unconsoled* hoi trùu tượng và tham vọng, những tiểu thuyết gần đây của ông quay lại với hiện thực và chủ đề ký ức, những điều định hình nên các tác phẩm trước đó. Tác phẩm *When We Were Orphans* (2000) lấy bối cảnh những năm 1930, kể câu chuyện người thám tử London tên Christopher Banks quay trở lại Thương Hải nhằm tìm câu trả lời cho sự biến mất bí ẩn của cha mẹ anh hồi anh mới 10 tuổi. Cuốn tiểu thuyết dẫn dắt người đọc trên chuyến hành trình vào miền ký ức đã rất quen thuộc của Ishiguro. Thế nhưng *When We Were Orphans* không phải là sự lặp lại của các tác phẩm trước, như những gì nó thể hiện qua văn phong trinh thám. Ishiguro bắt chước lối thoại cổ điển của tiểu thuyết trinh thám để cho thấy rằng kiểu trinh thám của ông khó nắm bắt hơn bình thường.

Theo nhà phê bình người Mỹ Melissa Culross, nét quyến rũ trong văn phong của Ishiguro một phần đến từ phong cách riêng của ông. Ông gợi mở từng phần câu chuyện giúp độc giả có cảm giác mình là một thám tử khám phá từng ngóc ngách vấn đề. Phong cách trên có thể đến từ cách thức làm việc của Ishiguro. Ông là một nhà văn chậm rãi, chữ nghĩa không đến dễ dàng với ông. “Mỗi lần tôi bắt tay vào làm một tiểu thuyết mới, tôi thường không tin rằng mình đã hoàn thành

cuốn trước đó. Tôi liều mình làm mọi thứ. Tôi ghi chú. Dành nhiều thời giờ để nghiên ngâm. Tôi làm mọi thứ để tiếp tục công việc này” - ông chia sẻ. “Tôi không phải kiểu nhà văn chỉ cần một tờ giấy, một máy đánh chữ và cú thê sáng tạo. Tôi cần phác họa ít nhiều cấu trúc toàn bộ tác phẩm trước khi bắt tay vào thực hiện”.

Đối với Ishiguro, những trải nghiệm thực thụ về chính nhân vật mình viết ra là điều khiến ông dày công nhất. Ông giải thích: “Tôi luôn cảm thấy việc gần gũi và phơi bày những nhân vật không giống mình dễ dàng hơn rất nhiều (...). Khi viết về một nhân vật mới, bạn phải nghiên ngâm nhiều hơn về cách nhân vật đó hành động, ứng xử, hay tại sao chuyện đó lại xảy ra với nhân vật đó. Tôi cho rằng một trong những điều nguy hiểm khi chỉ sử dụng một bản ngã để viết văn giả tưởng là bạn có nguy cơ gom rất nhiều thứ không liên quan lại với nhau dưới con mắt nghệ thuật đơn giản chỉ để thỏa mãn sở thích cá nhân”.

Ngoài ra, Ishiguro thích gắn mình với những nhân vật lớn tuổi mang trong mình nhiều lịch sử, những kẻ đã làm nhiều điều khiến chính họ phải hối tiếc. Ông lập luận rằng khi nhìn vào những gì xảy ra với họ, ông có thể chống lại sự tự mãn của mình ■



Kurosawa Akira - NHÀ LÀM PHIM CẢI BIÊN BẬC THẦY

Năm 1990, tại buổi lễ trao giải Oscar, cả thế giới đã cùng hòa nhịp trong bài hát *Happy birthday* để mừng sinh nhật và Giải Oscar “Thành tựu trọn đời” của vị đạo diễn tài ba Nhật Bản Kurosawa Akira “vì những thành tựu điện ảnh đã truyền cảm hứng, niềm vui, làm phong phú, đem lại sự giải trí cho khán giả trên toàn cầu và ảnh hưởng đến những nhà làm phim trên thế giới”.

Đào Lê Na



Những thước phim ghi lại lời chúc mừng của người thân tại Nhật Bản quyên vào những tràng pháo tay không ngớt của khán giả để lại sự xúc động không chỉ cho đạo diễn Kurosawa mà còn cho người yêu điện ảnh trên thế giới để vinh danh những cống hiến vô giá của ông cho sự nghiệp điện ảnh nhân loại.

Thiên hoàng điện ảnh Nhật

Kurosawa Akira sinh ngày 23/3/1910 tại Tokyo, Nhật Bản. Ông là con út trong gia đình có tám anh chị em. Từ nhỏ, Kurosawa đã bộc lộ những tính cách đặc biệt dị thường. Ông tự cho

rằng mình là đứa trẻ không biết vâng lời, khá máy móc và chậm tiến. Nhà biên kịch Keinosuke Uegusa, một người bạn của Kurosawa Akira ở trường tiểu học Kuroda, Edogawa kể lại rằng lúc đi học, đạo diễn *La Sinh môn* không quan tâm đến điểm số và công việc lánh đạo. Ngoài ra, ông cũng chẳng lựa chọn chơi với những người bạn



Đạo diễn Kurosawa Akira.
Nguồn: nofilmschool.com

dễ thương trong lớp mà chỉ quan tâm đến những đứa con trai hư hỏng. Tư duy khác biệt được bộc lộ từ nhỏ đã song hành cùng Kurosawa trong sự nghiệp điện ảnh của ông để tạo nên sự thành công. Bởi tài năng nghệ thuật luôn cần đến những cá tính sáng tạo và tư tưởng đột phá.

Kurosawa không đơn giản chỉ là một nhà làm phim. Ông là một nghệ sĩ thực thụ. Mỗi khuôn hình mà ông dựng nên dù ở những bộ phim thuộc thời kỳ phim trắng đen đều được ông hiển thị như những bức họa tinh tế với bố cục, ánh sáng, tông màu cực kỳ chuẩn xác. Sở dĩ ông có khả năng này vì khi còn nhỏ, ông đã sống bằng nghề vẽ tranh. Cậu bé Kurosawa trở thành họa sĩ năm 17 tuổi và học ở trường Hội họa phương Tây Doshusa. Bên cạnh đó, con đường nghệ thuật này cũng nuôi sống Kurosawa bằng những bức vẽ trên những trang tạp chí của phụ nữ hay những hình minh họa cho những quyển truyện tình. Thế nhưng, tất cả chỉ là cách mà Kurosawa kiểm sống chứ không phải cách ông muốn sống bởi điều ông thực sự quan tâm là đối tượng tiếp nhận những sáng tác của mình.

Tháng 4/1936, ông bước vào con đường điện ảnh ở PCL Studios. Tại đây, ông làm việc và học nghề với đạo diễn Kajiro Yamamoto. Năm 1943, ông đạo diễn tác phẩm điện ảnh đầu tay là *Sanshiro Sugata*. Từ đó đến khi qua đời (6/9/1998), ông thực hiện thêm 29 bộ phim nữa.

Trong mỗi tác phẩm, các chủ đề đều được ông khai thác rất sâu sắc, cẩn kẽ và thu hút người xem. Ông không rao giảng đạo đức, không nói hộ nhân vật, nói hộ người khác. Tự thân tác phẩm của ông có đời sống riêng và chạm đến trái tim mỗi người theo cách riêng của nó. Mỗi giọt cảm xúc tạo ra cho người xem là cả quá trình lao

động miệt mài và nghiêm túc của đạo diễn trong từng khuôn hình, từng cảnh quay. Đó là lý do tại sao người Nhật lại gọi ông là “Tenno” với ý nghĩa là “Thiên hoàng”. Cách gọi kính trọng này vừa thể hiện sự độc đoán của Kurosawa trên phim trường, vừa cho thấy vai trò đặc biệt của ông trong lịch sử điện ảnh Nhật Bản.

Nếu như Ozu Yasujirô, người sinh trước Kurosawa Akira bảy năm và là người khởi nghiệp đạo diễn cùng thời với Kurosawa nhưng phải hai mươi ba năm sau ngày mất, thế giới mới biết đến tài năng của ông thì Kurosawa đã khẳng định và lan rộng tên tuổi của mình ngày khi còn sống và làm việc. Dẫu rằng người Nhật nói phim của Kurosawa quá Tây hay người phương Tây tìm đến Kurosawa vì văn hóa Nhật Bản và những bộ phim của Kurosawa Akira luôn luôn có những tranh cãi nhưng rõ ràng trong thời đại của mình, không ai có thể chối bỏ được tài năng của ông và chính ông đã góp phần tạo nên thương hiệu cho điện ảnh Nhật Bản trên đấu trường điện ảnh quốc tế. Những nét mới lạ và độc đáo về phong cách lấn át của phim Kurosawa đã truyền cảm hứng cho rất nhiều đạo diễn trên thế giới, trong đó có những đạo diễn Việt Nam như Đoàn Minh Phượng, Đoàn Thành Nghĩa, Vinh Sơn, Phan Đăng Di.

Bốn mối nhân duyên với điện ảnh

Kurosawa luôn ý thức về sự ẩn thân trong các tác phẩm điện ảnh nhưng điện ảnh lại là nơi triển lãm về cuộc đời Kurosawa một cách rõ ràng nhất. Phim của ông là sự giao hội của những trang nhật ký cuộc đời, nền tảng gia đình, những tác phẩm văn chương và tài năng đặc biệt về tư duy hình ảnh. Điện ảnh đối với Kurosawa không

chỉ là nỗ lực, đam mê mà còn là mối nhân duyên đặc biệt, như thể ông được thiên sứ điện ảnh giao cho nhiệm vụ phải dành cả đời để công hiến cho nó.

Mối nhân duyên đầu tiên với điện ảnh của Kurosawa là từ nền tảng gia đình. Cha của ông từng học tại trường sĩ quan quân đội và sau đó là thành viên của Tổ chức Giáo dục Thể chất Nhật Bản. Mẹ là con gái một nhà buôn. Có vẻ gia đình kiểu mẫu này chẳng liên quan đến sự quan tâm về điện ảnh của Kurosawa. Thậm chí ông còn rất ghét giáo dục quân đội. Tuy nhiên, cha của ông lại là người yêu thích điện ảnh và cho rằng điện ảnh là phương pháp giáo dục tốt nên thường đưa cả gia đình đi xem phim đấu cho khi ấy Kurosawa còn nhỏ tuổi. Như vậy, điện ảnh đã đi vào tuổi thơ của Kurosawa một cách tự nhiên và ở lại với ông cho đến hết cuộc đời.

Mối nhân duyên thứ hai đến từ thầy giáo Tachikawa. Ông là người đã truyền cảm hứng cho Kurosawa về giáo dục nghệ thuật, đặc biệt là mỹ thuật. Từ nguồn cảm hứng đó, ông tiến gần hơn đến nghệ thuật điện ảnh. Chính vì thế, đạo diễn đã ca ngợi người thầy của mình như là người dẫn đầu của thời đại vì sự ủng hộ giáo dục nghệ thuật cho những người trẻ tuổi.

Mối nhân duyên thứ ba chính là những năm tháng ở trong nhóm “Những nghệ sĩ vô sản Nhật Bản” (Japan Proletariat Artists’ Group). Tại đây, Kurosawa được tiếp xúc nhiều với những tác phẩm văn học Nga, được học về những phong trào văn học và nghệ thuật mới. Tolstoy, Turgenev và Dostoevsky là những tác gia đã đem đến nhiều chất liệu điện ảnh quý giá cho ông sau này.

Mối nhân duyên thứ tư cũng là mối nhân duyên lớn nhất gắn kết Kurosawa với điện ảnh đến từ công việc của người anh trai Heigo. Heigo là người thuyết minh (benshi) và diễn giải cho các bộ phim chiếu rạp thời bấy giờ. Chính Heigo là người đưa Kurosawa tới những bộ phim kinh điển của điện ảnh thế giới và hiểu sâu hơn về những bộ phim ấy, về góc máy, dựng cảnh, về những hình ảnh tạo nhiều cảm xúc trong phim. Cũng chính Heigo là người đưa Kurosawa tới các chương trình tạp kỹ truyền thống của Nhật và những buổi kể chuyện về các samurai truyền thống. Bên cạnh đó, Heigo còn giáo dục cho Kurosawa nhìn thẳng vào nỗi sợ hãi để tiêu trừ nó trong trận động đất Kanto năm 1923.

Tất cả điều này làm phong phú cho tâm hồn điện ảnh của Kurosawa mà không trường lớp

Tượng đài khải hoàn của điện ảnh châu Á

Với những nỗ lực công hiến không mệt mỏi cho điện ảnh, Kurosawa đã cất lên tiếng nói mới cho điện ảnh châu Á trên bản đồ điện ảnh thế giới và chính thức ghi tên mình vào lịch sử điện ảnh nhân loại.

Kurosawa Akira nhận được vô số giải thưởng quan trọng trong sự nghiệp làm phim của mình như: giải Sư tử vàng của Liên hoan phim Venice và giải danh dự Phim nói tiếng nước ngoài hay nhất tại lễ trao giải Oscar cùng trao cho phim *La Sinh mòn* (1951), giải Sư tử bạc với phim *Bảy Samurai* (1955), giải Oscar Phim nói tiếng nước ngoài hay nhất cho phim *Dersu Uzala* (1975), giải Cành cọ vàng với phim *Kagemusha* (1980) tại Liên hoan phim Cannes. Vào năm 1982, Liên hoan phim Venice trao giải Sư tử vàng *Thành tựu trọn đời* cho Kurosawa. Hai năm sau, Kurosawa được Pháp vinh danh Huân chương Bắc đầu bội tinh (Legion d’Honneur). Cho đến trước khi qua đời, Kurosawa lần lượt nhận hai giải thưởng danh giá là giải thưởng văn hóa *Fukuoka Asian Culture Prize* và giải Oscar danh dự *Thành tựu trọn đời* vào năm 1990.

Ngoài ra, các giải thưởng mà Nhật Bản vinh danh sự công hiến của ông cho nền điện ảnh và văn hóa nước nhà cũng khá đa dạng như: *Huân chương văn hóa*, *Công dân danh dự*, *Giải thưởng Hàn lâm Nhật Bản*... Thậm chí, Liên hoan phim Tokyo hàng năm cũng dành hẳn một hạng mục mang tên *Kurosawa Akira* để trao thưởng

điện ảnh nào có thể dạy được. Heigo là người mà ông ghi ơn suốt đời khi bước lên bục vinh quang của điện ảnh. Không tài liệu nào nghiên cứu về cuộc đời Kurosawa lại không nhắc đến người anh Heigo của ông, dù ít hay nhiều.

Cuộc đời của Kurosawa không chỉ gắn với những thay đổi lớn của đất nước qua bốn thời kỳ: Meiji, Taisho, Showa và Heisei mà còn gắn bó chặt chẽ với lịch sử điện ảnh thế giới nói chung và lịch sử điện ảnh Nhật Bản nói riêng qua các thời kỳ phim câm, phim có tiếng, phim trắng đen, phim màu. Ba mươi bộ phim trong hành trình điện ảnh của Kurosawa là bức tranh toàn cảnh về điện ảnh trong suốt chiều dài lịch sử với những thay đổi về mặt tư tưởng lẫn hình thức phim của riêng ông ■



Vì sao MẶT NẠ?

Những người yêu kịch Shakespeare hẳn không xa lạ với những chiếc mặt nạ kiêu kỳ đậm phong cách vũ hội hóa trang châu Âu. Nhưng hình thành, tồn tại và phát triển như một hệ thống mang tính nghệ thuật trên toàn thế giới thì phải kể đến sân khấu mặt nạ.

Điểm Trang

Hầu như châu lục nào cũng có sân khấu mặt nạ: sân khấu kịch Hy Lạp cổ đại, sân khấu commedia dell'arte (Ý), mmanwu(Nigeria), noh, kyogen (Nhật Bản), talchum, hahoe (Hàn Quốc), kathakali (Ấn Độ), robam (Campuchia), khon (Thái Lan), topeng (Indonesia), kinh kịch (Trung Quốc), tuồng (Việt Nam)... Điều đó biểu hiện mối tương quan về phương thức biểu diễn, các triết lý và quan niệm thẩm mỹ trong sáng tạo nghệ thuật của các quốc gia.

Phương tiện thực hiện chức năng nghi lễ

Có thể phân loại sân khấu mặt nạ thành hai dạng: mặt nạ có thể tháo rời và mặt nạ vẽ trực tiếp lên gương mặt diễn viên. Chất liệu làm nên các loại mặt nạ tháo rời vô cùng phong phú: đá, da, gỗ, đất sét, plastic... Có mặt nạ gò ghè, đáng sợ như mặt nạ *topeng*, có mặt nạ nhẹ nhàng, lẩn khuất vẻ u buồn như mặt nạ *noh*, lại có mặt nạ được “lạ hóa” từ đường nét mặt người như mũi dài quá cỡ, mắt lồi tối, răng nanh to tướng... Với mặt nạ vẽ trực tiếp lên da, người ta thường dùng phấn sáp, chu sa hay các màu sắc chiết xuất từ thảo dược...

Vì sao người ta lại sử dụng mặt nạ trong khi da thịt vốn phi thường trong biểu thị cảm xúc?

Để giải thích điều này một cách thỏa đáng, có lẽ phải lật lại cội nguồn của những chiếc mặt nạ. Khoảng 9.000 năm trước, mặt nạ được người nguyên thủy tạo ra nhằm thể hiện niềm thành kính và cả sự tự tin để “tiếp cận” thần linh, ma quỷ hay tổ tiên. Đó là lý do vì sao ngoài các mặt nạ biểu thị nhân diện, các nhà khảo cổ còn tìm thấy những loại mặt nạ mang gương mặt của thú vật như voi, cọp, hươu, dê, chim, cá... Chính vì chức năng nghi lễ mà các mặt nạ buổi đầu rất to lớn và dị thường. Như vậy, mặt nạ ra đời không phải để biểu diễn giải trí mà vì tín ngưỡng và tôn giáo. Vì lẽ đó, nghệ nhân làm mặt nạ phải tắm rửa sạch sẽ, cầu nguyện trước khi chế tác. Thậm chí, đất và đá để làm mặt nạ có lúc bắt buộc phải lấy từ nghĩa địa hay đỉnh núi thiêng. Và mặt nạ luôn được làm lê “mở mắt” trước khi đưa vào biểu diễn.

Vào thời Hy Lạp cổ đại, sân khấu mặt nạ bắt nguồn từ nghi lễ tôn vinh thần rượu nho Dyonisos. Ngoài chức năng đóng vai các vị thần, việc đeo mặt nạ sẽ giúp giọng của diễn viên to hơn, đủ sức vang đến khán giả ngồi ở xa. Đến thế kỷ XVI, sân khấu hài kịch mặt nạ *commedia dell'arte* của Ý đạt tới trình độ biểu diễn chuyên nghiệp. Ở Trung Hoa, các thời Đường, Tống, Nguyên, Minh, Thanh đều có hí kịch. Ở Nhật Bản, kịch *noh* được biểu diễn từ thế kỷ XIV. Thông qua quá trình “Ấn Độ hóa”, người Ấn

Độ du nhập văn hóa truyền thống của họ vào các quốc gia Viễn Đông hết sức tự nhiên và lâu bền, trong đó có nhảy múa và kịch nghệ. Sân khấu mặt nạ *kathakali* của Ấn Độ được các nhà nghiên cứu xác lập mối liên quan với sân khấu mặt nạ *khon* (Thái Lan), *lakhon* (Lào) hay *robam* (Campuchia). Sẽ vô cùng phức tạp và công phu nếu thực hiện một phép so sánh mặt nạ giữa các châu lục nhưng điều chắc chắn là giữa chúng có một mối liên hệ mật thiết, trên cơ sở hoặc giao lưu ảnh hưởng lẫn nhau, hoặc chỉ đơn thuần là những ý tưởng vĩ đại ắt có lúc chín rộ bất chấp biên giới.

Biểu tượng mang tính quy ước trong nghệ thuật

Quay lại với câu hỏi: vì sao mặt nạ?

Lời giải thích đầu tiên, đã nói rõ ở trên: để con người đủ tự tin “tiếp chuyện” hay hóa thân thần linh. Vì ý nghĩa tâm linh sâu sắc, mặt nạ trở thành chủ đề quan trọng trong việc nghiên cứu nhân học và tôn giáo học trong nghệ thuật biểu diễn.

Thú nuga, vì không thể biểu cảm linh hoạt, mặt nạ trở thành một biểu tượng mang tính quy ước cao độ (symbol, code, icon). Một chiếc mặt nạ phải thể hiện được một kiểu người, một loại người, một phẩm chất nhất quán. Trên quan niệm đó, người ta lấy cảm hứng thiết kế mặt nạ từ hiện thực rồi băng qua hiện thực bè bonen và thông thường, “cô đặc”, “đòn nén” tính điển hình hóa, ước lệ, tượng trưng vào mặt nạ. Chẳng

hạn ở nghệ thuật tuồng, nhân vật mặt đỏ là người trung; nhân vật mặt trắng, mặt xám là kẻ nịnh, gian. Màu sắc và đường nét trên mặt nạ thường được tô đậm, đánh khối, biểu hiện tính đối xứng, hài hòa. Cách thức cấu thành mặt nạ như vậy có nhiều điều tương ứng với “lục pháp luận” - sáu phép căn bản của hội họa cổ điển Trung Hoa mà Ta Hách, người Nam Tề, đã đề ra trong *Cổ họa phẩm lục*: thứ nhất, phải tạo được sắc thái và không khí sống động như thật; thứ hai, dựng được cấu trúc bằng nét bút; thứ ba, phản ánh được hình tướng của sự vật; thứ tư, màu sắc cho thích hợp; thứ năm, bố cục; thứ sáu, bắt chước người đi trước.

Mặt khác, mặt nạ là một phép thử tinh thần hay bài tập kiểm tra năng lực diễn xuất dành cho diễn viên. Cứ ngõ người diễn viên đeo mặt nạ sẽ thành thạo vì không phải khóc lóc, mỉm cười hay chau mày, chun mũi mà chỉ cần tập trung di chuyển, chăm chút múa may là được, nhưng thật ra, tâm trí của người biểu diễn phải tập trung cao độ, nhập tâm đến mức truyền được thần thái, hồn vía vào mặt nạ. Nên nhớ, mặt nạ là một thứ biểu cảm “chết”. Vì vậy, diễn viên không được phép bị động, lơ đãng mà trái lại, phải căng tràn xúc cảm, phải tỉnh thức từng giây để “gương mặt chết” kia “sống” lại mà tương tác với khán giả. Nước mắt, mồ hôi đầm đìa sau những chiếc mặt nạ mà người xem không hề hay biết. Ở phương diện này, mặt nạ là một chướng ngại vật chứ không phải là phụ kiện hỗ trợ. Nếu người nghệ sĩ vượt qua được trở lực đó, mặt nạ



Một cảnh biểu diễn khon của Thái Lan.
Ảnh: DT



sẽ thành hấp lực. Điều thú vị là, khi công nghệ có tạo ra những robot biểu cảm y như người thật kiểu “nàng Sophia” thì từ thuở xa xưa, con người - vốn sở hữu các biểu cảm đa dạng trên cơ mặt theo ý mình - lại muốn “cứng đờ”, “khô khốc” để được trải nghiệm cảm giác mở rộng tâm trí hết cỡ, đến mức “đâm thủng” được thứ vật chất bao bọc khuôn mặt mình, thổi hồn truyền khí cho nó. Nhà nghiên cứu Kefee và Murray cho rằng khi người diễn viên đeo chiếc mặt nạ, họ “bị chặt đầu”. Từ phút đó trở đi, họ buộc phải đoạn lìa bản ngã, chỉ còn vua chúa, ái thiêp, hoàng tử, công nương, tướng võ, gian thần, thần linh, quỷ dữ, con vật... Với mức độ hóa thân có thể lên đến 200% đó, người nghệ sĩ đưa khán giả vào một không gian khác với đời sống thường nhật, buộc họ “tin” vào những gì mình thể hiện. Để rồi từ từ, khán giả trượt qua trượt lại giữa huyền và thực, tung tẩy theo từng chuyển động của diễn xuất và trở nên mẫn cảm với thanh âm, ánh sáng. Vì những cảm xúc dâng trào như vậy, khi rời buổi biểu diễn kịch *noh*, nhiều khán giả nghĩ rằng họ vừa tàn mộng đẹp.

Ở một phương diện khác, mặt nạ biểu thị cho sự che giấu đi cái thật, gây ra hiện tượng “nhiều hơn một mặt”. Sân khấu xưa tận dụng đặc điểm này để một diễn viên có thể đeo nhiều mặt nạ, đóng nhiều vai khác nhau. Chính sự “đóng băng”, cố định của mặt nạ lại chứa đựng nhiều hàm ý và ẩn dụ nhất. Có thể nói, sân khấu mặt nạ cho người xem niềm đồng cảm lẫn ý thức tự trào rằng con người xưa nay vốn đa đoan và... tráo trở. Những chiếc mặt nạ vốn để “phân loại” kiểu người nhưng sự phân loại ấy có ích gì khi bản chất mặt nạ là để bao phủ lên mặt thật? Đời

sống không thiếu những người đeo mặt nạ lâu đến mức lạc cả mặt thật mà không hề có cảm giác thiếu thốn hay mất mát.

Khán giả say mê và thấy mình uyên bác

Có một câu hỏi đặt ra là: khán giả thưởng thức sân khấu mặt nạ có bị “ức chế” không nếu xem sự sống động và mới lạ là một nguyên tắc vàng của một buổi biểu diễn? Trong khi đó, mặt nạ chỉ “một màu”, còn nội dung vở diễn thì ai cũng biết cả rồi. Có lẽ là không. Vì ngay từ đầu, người xem đã tự xác lập là họ không đi tìm cái mới ở nội dung mà đi tìm cái mới ở nghệ thuật. Ngoài những xúc cảm khác biệt được truyền tải từ một loại hình sân khấu khuếch đại và phá phách cái thông thường, khán giả bận phai tập trung phân biệt, giải mã các kiểu thức mặt nạ và đi tìm cái hồn từ những gương mặt tang ẩn. Kinh nghiệm đó khiến họ hoan hỉ, say mê và thấy mình uyên bác.

Và nếu nghĩ rằng sân khấu mặt nạ chỉ phổ biến ở những không gian biểu diễn truyền thống là không chính xác. Sau một thời gian dài im hơi lặng tiếng, nhường chỗ cho các thể nghiệm như kịch một màn, kịch phi lý, nhạc kịch... thì những chiếc mặt nạ đang được các sân khấu đương đại tái sử dụng như một thủ pháp mới lạ, giàu cảm xúc và hứa hẹn khơi gợi tính đa nghĩa cho người tiếp nhận. Hideki Noda - nhà biên kịch, đạo diễn, sản xuất kịch đương đại số một Nhật Bản - thường xuyên sử dụng mặt nạ *noh* và *kabuki* để nhấn mạnh những nhân vật bị người đời kỳ thị, phản nô và quyết tâm trừ khử vì không giống số đông. Chiếc mặt nạ cup mắt, tàn tạ phản chiếu những số phận bị lãng quên đang tồn tại khắc khoải trong các dường trí viện, cả những nhân tố nổi đình nổi đám bị cô lập và nhấn chìm sau các kịch bản chính trị bất thành.

Thời đại ngày nay vốn nhanh nhẹn trong việc đào xới các giá trị văn hóa truyền thống và “mix” chúng với những yếu tố đương đại. Do vậy, có thể một ngày không xa, sân khấu mặt nạ sẽ một lần nữa trỗi dậy, lộng lẫy và ngoạn mục - đương nhiên, theo phong cách của thế kỷ XXI ■



Mừng một tết Cha

Thưa Cha,

Tuổi càng lớn, con càng thấm thía nỗi buồn và niềm bất hạnh của một người không được sống bên cạnh cha mình từ ngày thơ ấu. Khi con sinh ra, cha ở xa tít tắp. Thậm chí nhà mình còn nghĩ chưa chắc ngày lên tàu ra miền Bắc, cha biết có một giọt máu của cha để lại trong lòng mẹ. Bắc Nam cách trở, phải nhiều tháng sau mẹ mới báo tin vui được cho cha.

Tuổi thơ con trôi qua bên cạnh những người phụ nữ yêu đuối, con cần một người đàn ông làm gương cho mình sự dũng cảm và nghị lực. Những lá thư tay ngắn ngủi từ xa gửi về được cả nhà đọc thầm trong bóng tối, trước khi đốt cháy dưới ngọn đèn dầu. Con thèm nhận một lá thư riêng cha viết cho con và tưởng tượng con sẽ viết trả lời cha những gì, nhưng chưa bao giờ có cơ hội vì mỗi lần gửi thư là một lần nguy hiểm cho cả nhà.

Huỳnh Như Phương

Sau này con đọc lại mấy lá thư cha gửi cho ông nội, cha mong ra miền Bắc sẽ được đi học tiếp để có một nghề chuyên môn khi nước nhà thống nhất; nhưng lúc đó những người lính chống Pháp như cha không được phép xuất ngũ, vì một cuộc chiến tranh mới sắp được phát động. Cha trở về miền Nam sớm lắm, ngay sau khi đường Trường Sơn mở ra. Đơn vị của cha đã chuyển quân khắp các tỉnh miền Trung và Tây nguyên trước khi về quê nhà đánh trận Ba Gia - Vạn Tường. Năm đó con vừa mười tuổi, đang kỳ nghỉ hè năm lớp Nhì (tức lớp 4 bây giờ). Một buổi sáng, mẹ con vừa dọn hàng ra chợ Đồng Cát thì có người phụ nữ đến nói thầm vào tai mẹ. Mẹ bán thêm một lúc rồi gánh hàng về nhà, xin phép bà ngoại đưa con về quê nội. Bà ngoại không yên tâm, bảo ngày mai hãy đi, vì hôm ấy

Ảnh cha và mẹ tác giả trước ngày đất nước chia
đôi. Nguồn: Tư liệu gia đình tác giả

là 23 âm lịch! Nhưng mẹ không
thể để người giao liên chờ đợi.

Con đường này con đã
nhiều lần theo mẹ về quê nội
dịp hè, dịp Tết, nhưng bây
giờ thấy thật xa, vì nó dẫn vào
tận vùng đồi núi heo hút qua
một cánh đồng tranh khô
khốc, và vì lòng người đang
nôn nao hồi hộp. Cha đứng
đón mẹ, cô Bốn và con dưới
bóng tre ở đầu ngõ một xóm nhà
tranh, trong bộ đồ ka ki vàng,
choàng trên vai chiếc khăn dù chiến
lợi phẩm. Bây giờ con không còn nhớ
giây phút sum họp sau mười năm xa cách đó
diễn ra như thế nào. Con chỉ nhớ khi cô Bốn hỏi
cha, “anh Ba thấy cháu Phương có giống anh
không?”, thì cha cười trả lời, “anh chỉ thấy
khuôn mặt cháu chứ đâu có nhìn được khuôn
mặt anh, em ngồi đó nhìn kỹ hai cha con anh
xem”.

Trong tưởng tượng của con, cha là một sĩ
quan cao lớn, rắn chắc, ăn nói mạnh mẽ. Vậy mà
bây giờ cha ngồi đây bên con, dáng dấp thư sinh,
nói năng hiền hòa, đi chiến trường mà da vẫn
trắng. Đời con chỉ có ba ngày đó sống bên cạnh
cha, không một tấc hình lưu lại, giữa những
đồng đội của cha trong kỳ duong quân ở một



vùng quê kháng chiến dưới chân một
rặng núi cao. Cha dắt con đi qua
những ngôi nhà dân mà tiểu
đoàn mượn chỗ đóng quân.
Con nhầm đọc những khẩu
hiệu vẽ trên giấy hay viết bằng
vôi trắng trên tường nhà:
“Chiến thắng Ba Gia: Giòn-
xơn choáng váng”; “Đường
Việt - Mỹ cách nghìn hải lý/
Chúng sang đây là ý để chi?/
Anh ơi mau hãy nghĩ suy/
Chính là xâm lược chớ gì hả
anh!”. Buổi tối con ra hội trường
mới dựng xem các chú bộ đội và
các cô du kích múa sạp, người
đứng thành vòng tròn vây quanh ca
hát và vỗ tay theo nhịp. Những ngọn đèn
bão treo dưới mái lá trông như những chiếc hoa
lửa chập chờn trong gió đêm thổi nên muôn
nghìn hình ảnh lạ. Sau này, vào đại học, nhớ lại
không khí ngày ấy, con có viết một truyện ngắn
đăng trên báo *Đường Dây*, đặt tên là *Núi rộng sông dài*, lấy từ một câu thơ của Thu Bồn.

Cha hỏi con chuyện học hành, chuyện nhà
của ngoại. Con khoe thầy cô giáo rất thương
con, dù biết cha là người thuộc “phe bên kia”.
Nhà ngoại gần cầu, có đòn lính, nhưng đêm nào
mẹ cũng mở đài Hà Nội và đài Giải Phóng thật
nhỏ để nghe tin tức. Cố lèn lính vào nhà bắt ngò,
mẹ không kịp tắt đài, họ biết nhưng làm ngo. Mẹ
và con đang nghe đọc dở truyện *Sóng như Anh*
trên đài, đền chổ anh Trỗi trốn nhà mua vé tàu
thủy vô Sài Gòn tìm việc, đà lên boong tàu rồi
mà người anh còn đạp xe ra bến gọi thát thanh:
“Trỗi ơi, Trỗi ơi! Về nhà no đói có anh có em”.





Cha nhìn con đầy thương mến: “Con còn nhỏ, chưa nên nghe những truyện ấy, sẽ ảnh hưởng đến việc học”. Hôm sau, con nghe cha nói nhỏ với mẹ: “Em đừng cho con đọc tiểu thuyết sớm”. Sau này, làm nghề văn, phải đọc bao nhiêu cuốn tiểu thuyết, mà mỗi lần đọc con đều mỉm cười khi nhớ đến lời dặn ấy của cha.

Sau chuyến đi ấy, con không còn dịp may gặp lại cha lần nữa. Một người trong chính quyền nghe cha về, biết mẹ đi thăm, thế là mẹ bị tra hỏi và bắt giam sáu tháng. Mãi gần hai năm sau, Tết năm 1967, cha mới nhẫn tin, năm nay hưu chiến bảy ngày, cha bảo con cùng về quê nội. Quê nội là vùng tranh chấp, ngày Tết bộ đội về thăm nhà nhưng con chờ mãi mà không thấy cha. Sau Tết ít lâu, một người phụ nữ lại xuống chợ nói thăm vào tai mẹ tin cha hy sinh trong trận đánh với lính Đại Hàn ngay khi giờ hưu chiến vừa chấm dứt. Lính Đại Hàn hồi đó tàn bạo khét tiếng, gây bao cuộc thảm sát cho dân lành Quảng Ngãi. Đơn vị của cha quyết san bằng căn cứ của tiểu đoàn Rồng Xanh ở đồi tranh Quang Thạnh, xã Sơn Kim, nhưng không thành. Cha bị thương nặng, trên đường rút quân đơn vị gửi cha lại một ngôi chùa nhỏ ở xóm Châu Trung, thôn Bình Bắc, xã Tịnh Bình, huyện Sơn Tịnh. Thiếu thuốc men, không cứu được cha, sư thầy và đệ tử đã an táng cha trong vườn chùa. Kỷ vật của cha mà đơn vị gửi về cho gia đình là chiếc bút máy Hồng Hà, cái máy thu thanh mẹ đã mua tặng cha và một số tiền nhỏ. Năm đó cha mới 36 tuổi.

Ngày hòa bình, gia đình mình buồn lắm, nhà và vườn bị đốt sạch trong chiến tranh, ông nội ra đi với hai người con trai, giờ về lại một mình với chiếc vali cũ kỹ. Theo sơ đồ gửi kèm giấy báo tử, ông nội, mẹ và con đã tìm đến chùa tạ ơn sư thầy trước khi đưa cha về nghĩa trang quê mình. Nghe

nói cha thuộc sư đoàn của tướng Nguyễn Chơn, khi ra miền Bắc, con những mong gặp người cùng đơn vị đó để biết thêm về những ngày cuối của cha. Một lần xem triển lãm của Quân khu V ở Đà Nẵng, con thấy trong phòng truyền thống có chữ ký và tên cha trên lá cờ giao ước của ban chỉ huy hai đơn vị đã đánh thắng trận Vạn Tường và trận Ấp Bắc. Gần 30 năm sau khi cha mất, con đọc trên báo *Sự kiện và nhân chứng* bài viết về cha và trận đánh năm xưa mà tác giả là Thiếu tướng Trần Minh Thiệt, Phó tư lệnh Quân khu V, hồi đó là một trung đội trưởng bị thương trong trận đánh. Con viết thư hẹn ngày về Đà Nẵng thăm ông, nhưng thật không may, chưa kịp gặp thì ông tử nạn trên một chuyến bay thị sát ở biên giới Việt - Lào cùng với nhiều sĩ quan khác.

Thưa Cha,

Mỗi năm con đều thu xếp về quê vài lần thăm nhà và dành thời gian thăm bà con hàng xóm, như ngày xưa cha vẫn thăm hỏi mọi người khi về phép. Có lần một người họ hàng than phiền bị địa phương bạc đãi, nói với con, giá cha con còn sống thì bác đâu bị người ta đối xử như thế này. Con cười, bảo cha con còn sống thì bây giờ cũng chỉ là người lính về hưu, đâu giúp đỡ gì bác được. Bà nội con cả đời chất chiu dành dụm từng đồng xu cắc bạc, không dám ăn ngon, không dám mặc đẹp, mua đất ruộng làm tài sản để lại cho các con; nhưng các con không còn, ruộng thì vào hợp tác xã. Khu vườn vừa kịp gầy dựng lại, cây mới cho bóng mát và bối quả, thi ông bà lèn lượt ra đi.

Nhà thờ mình xây xong, rào giậu cẩn thận, rồi khóa cổng giao cho một đứa em họ trông nom. Nhiều lúc con hình dung, giá như năm cha mẹ gặp nhau, con có một đứa em để bây giờ nó chia sẻ bớt với con gánh nặng gia đình. Con còn mơ tưởng nếu cha còn sống, chắc cha con mình sẽ thường ngồi uống trà với nhau, nói chuyện đời. Không biết khi nhìn thấy quê hương đất nước như bây giờ, cha sẽ nghĩ gì, cha vui hơn hay buồn hơn. Vậy mà đã 50 năm rồi đó, cái ngày con đi bộ một mình từ quê nội về quê ngoại, thầm dối hờn vì cha hẹn mà không về ăn Tết. Lúc đó con đâu biết cha đang đau như cắt ruột trong giờ phút hấp hối vì vết thương quá nặng. Năm nay, sau nửa thế kỷ, cha lại về ăn Tết nghe cha. Tết này chúng con cùng về quê nội lo giỗ cha. Hai hàng bông thọ nở vàng hai bên ngõ vào nhà đón chờ bước cha về cùng với ông bà tổ tiên trong ngày đầu năm mới ■

Những mùa xuân qua ngõ

Lã Hoài Mai

C uối năm, mấy đợt gió lao xao qua ngõ mang theo không khí se lạnh rải khắp nèo đường. Buổi sớm, tôi theo mẹ ra vườn tưới mấy liếp rau mới lên xanh, hỏi chuyện cô hàng xóm về vụ lo sửa soạn đón Tết. Tết, trong ký ức gia đình tôi là những câu chuyện thăng trầm, nổi trôi theo phận đời cha mẹ.

Khoảng cuối những năm 1980, quê tôi nghèo đói, thiếu thốn đũa thứ, Tết trở thành một tiếng gọi thật xa xỉ. Tết năm 87 là cái Tết đáng nhớ nhất trong đời cha mẹ. Dạo ấy, cha mẹ tôi đi đóng gạch thuê, mỗi viên gạch tính công là 2 xu, một ngày công cả hai vợ chồng được chừng mấy đồng. Nhưng ngày Tết rồi việc, chẳng ai thuê. Tiền công gom góp trả nợ chưa xong, Tết đã kéo đến. "Ngày 30, trong nhà không có lấy một đồng" là câu mà cha tôi vẫn thường nhắc. Mẹ tôi xuýt xoa kể lại: "Năm ấy đói, nhà không có lấy một nhúm gạo. Mẹ phải đợi bà ngoại đi chợ về rồi chạy sang hỏi vay nhưng bà cũng không còn tiền. May sao dì mày mang sang cho nhúm gạo nếp, thế là nấu cơm nếp với mớ rau muống luộc

hở trộm ngoài ao của ông nội. Hai vợ chồng ăn xong bát cơm cúng xong luôn cái Tết".

Năm 1992, cha bán nhà, rời quê, đến mảnh đất tận cuối miền Trung, hy vọng một cuộc đời khá khẩm hơn. Tài sản mang theo là ba đứa con, một cặp gối, một cái chǎn hoa màu xanh lục, tấm chiếu, con rựa, cái bàn ủi sắt con gà trống và hai cái thau tôn. Tất cả đều là quà của ông bà nội cho cha mẹ trong ngày cưới. Tấm chǎn sau đó bị xé ra làm đôi chia cho bốn chị em tôi một nửa, cha mẹ một nửa. Những thứ còn lại cái thì thất lạc, cái bị trộm mất. Tôi tròn tuổi. Cái Tết đầu đời là cái Tết tha hương. Những năm ở đất người, cha mẹ vẫn phải nhặt nhạnh từng đồng bạc công chở lúa hoặc cám, gạo đên tận 26, 27 Tết. Đó là những buổi khuya, máy chị em tôi thức đợi cha mẹ về, có lúc cơn buồn ngủ hạ gục tâm trí, tôi lăn ra thiếp luôn trước cửa. Đến khi nghe tiếng máy nổ phành phạch đằng xa, cả người tự nhiên bật dậy, ùa ra đón xe. Cha tôi dỗ xuồng hơn chục quả dưa hòng, quà Tết của chủ hàng, vui vẻ bảo năm nay nhà ta có dưa ăn Tết. Máy chị em tôi mắt ngồi ngồi trước đống quà, không hay vẻ mặt mẹ không vui. Sau này nhắc lại, mẹ mới nói đó là tiền công, vì chủ hàng không có tiền trả nên lấy dưa trả bù.

Nhà tôi chuyển sang nuôi heo thịt, mẹ tôi nuôi thêm bầy vịt đẻ, thả rau muống vừa ăn vừa





bán. Làm ăn có lời, đời sống gia đình đỡ khổ hơn. Tết những năm đó có vẻ sung túc hơn trước. Mỗi mùa Tết, chị em tôi lại háo hức theo mẹ ra chợ sắm quần áo mới. Cái háo hức đó có lẽ khác rất nhiều so với nỗi háo hức của trẻ con bây giờ. Bởi lẽ dù cuộc sống khá khẩm hơn trước, nhưng mỗi năm mẹ tôi chỉ sắm cho mỗi đứa hai bộ quần áo. Còn lại hầu như mặc đồ cũ, có khi cửa chị em chuyền lại cho nhau, có khi là cửa cha tôi mang về từ người quen hay họ hàng nào đó. Với những bộ đồ không thể mặc được nữa, mẹ tôi nhồi làm ruột gói. Thi thoảng chúng tôi lại làm trò, móc ruột gói ra tìm từng chiếc áo cũ, cắt lấy cúc áo cất đi, để dành, rồi xuýt xoa nhắc nhở về một kỷ niệm nào đó với món đồ ấy.

Chợ Tết rộn ràng, đủ thứ màu sắc khoe dưới ánh ngày. Mẹ mua cho tôi bộ đồ gấm màu vàng để đi chơi Tết - cũng là bộ đồ ngày nhở mà tôi thích nhất; bộ áo cộc mặc ở nhà, đôi dép lười (có thể mè hoặc bất cứ đứa trẻ nào). Vậy là xong hai bộ đồ năm mới. Tôi mê tí. Chiều 30 Tết, tôi tắm rửa sạch sẽ rồi đợi đến gần giao thừa mới lấy quần áo mới ra mặc và cứ thế ngủ luôn đến sáng mùng Một. Nhiều năm liền tôi giữ thói quen đó, như một nghi thức thiêng liêng chào năm mới, cho đến khi gia đình tôi một lần nữa rơi vào cơn túng quẫn, thêm một lần bỏ xứ mà đi.

Năm 2005, cha tôi chăn nuôi thất bại, bầy heo tung đợt ra đi. Cùng lúc đó cha mắc bệnh ung thư, chị em tôi thay mẹ phụ việc ở quán café để mẹ vào thành phố chăm sóc cha. Sau hơn một tháng nằm bệnh ở Sài Gòn, hai tháng ở nhà

dưỡng bệnh cho khỏi hẳn, cha quyết định chuyển đến Biên Hòa sinh sống. Ở vùng đất mới, Tết cũng không khác gì những năm ảm đạm về trước. Vẫn là nỗi lo âu sắm sửa cho một cái Tết tươm tất. Cha đi xây, đẽm từng đồng, mẹ nhận hàng gia công về làm mỗi ngày vài chục ngàn. Tôi không còn nỗi háo hức đi chợ mua sắm quần áo Tết nữa, cũng không còn chờ đợi một năm hai bộ đồ nữa. Tôi theo chúng bạn lang thang vườn mai, nhặt lá thuê được bảy mươi ngàn đồng, đủ sắm một bộ đồ cho mình mặc Tết.

Dù vậy, Tết năm nào nhà tôi cũng giữ truyền thống gói bánh chưng. Tôi thường giành nhiệm vụ thiêng liêng ngồi trông nồi bánh, quạt lò. Nhìn ánh lửa bập bùng mới thấy rõ rệt không khí ngày xuân. Nửa đêm cùng cha vớt bánh, cha bảo giàu nghèo gì, ngày Tết cũng phải có bánh chưng, thịt mỡ, dưa hành, thé mới là truyền thống của người Bắc. Cha luôn nhắc chị em tôi không được quên gốc rễ mình.

Chúng tôi lớn lên, gánh nặng trên vai cha mẹ đã voi đi phần nào. Tết bây giờ, mọi thứ đều đầy, mẹ tôi không còn phải đau đầu tính toán trả các khoản chi. Mẹ vui hơn, nhưng những nếp nhăn và tóc bạc cũng nhiều hơn. Đời mẹ đi qua hơn năm mươi mùa xuân, mà có mấy mùa được an vui như trong câu chúc? ■



Tết quê người

Phương Nam

Tùng vạt nắng nhô xíu chiếu vào khung cửa sổ tựa như những cánh mai vàng rực rõ ngày Tết phương Nam, bầu trời xanh trong vắt thi thoảng điểm vài gợn mây trắng trắng, bồng bềnh, lững lờ trôi. Gió từ đâu từng đợt phả vào gian phòng mang mùi nồng nàn của hoa cỏ đại lúc xuân thì. Máy con chim sẻ, chân nhảy nhót líu lo bên ngoài song cửa. Từng đòn bánh tét, kẹo ngọt được chia cho mỗi phòng vào đêm giao thừa, nay còn sót lại trong góc tủ. Một mình nên cũng chẳng buồn nhìn tối. Bao nhiêu áy, hình như chưa bao giờ đủ để làm động lòng những người con xa xú.

Dêm 30, người ta thức đón thời khắc thiêng liêng lúc giao mùa, bỗn dưa hấu, phá cỗ mừng năm mới với gia đình. Mình cũng thức, nhưng để bấm điện thoại, lướt Facebook xem người ta sum vầy, đầm ấm, có khi khóc ròng tới tận hai, ba giờ sáng rồi thiếp đi vì mệt, vì tủi thân, vì chẳng thể về nhà. Để rồi khi thức dậy, nhận ra đôi mắt vẫn còn sưng.

Sáng mồng Một năm nào cũng vậy, mở mắt ra, nằm lười mải chẳng hề muộn dậy. Bởi, sợ chỉ cần bước chân khỏi giường, nỗi cô đơn, nhớ nhà lại vây bủa. Ba cái Tết rồi, đều sống ở một bầu trời khác với quê mình. Cái nỗi nhớ nhà, ngày thường chỉ gọn gọn như những cánh hoa chảy trôi trong nước, nhẹ nhàng, nhẹ nhàng làm người ta thốn thức. Nhưng trong những ngày

đặc biệt này, nhìn thấy gia đình người ta quây quần bên mâm cơm chiều cũng thấy xót xa trong lòng, quặn thắt con tim.

Những ngày Tết, khi người ta ăn ngon mặc đẹp, đi đó đi đây thì mình đi sớm về khuya kiểm từng đồng một, mong có đủ tiền để ra năm đóng đủ học phí rồi hè làm một chuyến về nhà thăm bố mẹ, anh em một thê. Có hôm, đi làm từ trời còn chưa hửng sáng đến khi quay về đã ngót nghét mươi giờ đêm, nhìn phố thị sáng đèn, lắp lánh hương xuân, lòng cũng thấy rạo rực. Cho tới khi, trở về ký túc xá, cả một tòa nhà không một phòng nào sáng điện, dù chỉ là một thứ ánh sáng leo lét. Khi ấy mới hiểu, mình cô độc nhường nào. Mảnh giấy trên bàn của mấy đứa bạn chung phòng viết cho còn kẹp ở kệ sách từ hôm 28 Tết, đọc đi đọc lại lúc nào cũng nức nở vì tự thương mình.

Ngàn áy điều chưa bao giờ đủ để kể hết được câu chuyện nhớ nhà của những người con xa xú. Miền Bắc và miền Nam cách xa nhau trên ngàn cây số, vậy nên, mùa xuân ở hai miền cũng khác nhau lắm, bảo sao có thể thích nghi mà không khỏi nhớ khỏi nhung? Những đêm tháng giêng miền Nam, đèn hai, ba giờ sáng người còn lâuchả mồ hôi, bật quạt điện quay vù vù mà chưa ngủ được. Ở miền Nam, Tết người ta nấu canh cù thay cho canh măng, canh sầu; gói những đòn bánh tét dài thòng thay vì bánh chưng vuông vức; người ta gói giò thủ thay vì gói nem chua.



Có khi, người ta còn đi ăn nhà hàng thay vì ở nhà nấu nướng. Đón Tết trong Nam mà nhớ miên man những hạt mưa liêu riêu ngoài thèm, cái rét ngọt se se thay vì rét đắng của mùa Đông, nhớ bát canh măng, canh sáu, canh trúng riêu cua mát như tiết trời phương Bắc phả vào lòng. Nhớ những cuộc gặp gỡ đầu năm đầy thương mến của bạn bè, họ đến từng nhà trong thôn xóm chúc Tết, rộn ràng, rôm rả như đàn ong làm vỡ tan cả khí trời lạnh lạnh. Nhớ những phiên chợ tình, những màn hát giao duyên, lễ hội đánh đu mà từ đó người ta tìm được người trong mộng. Nhớ cả những cánh đào hồng dịu dàng, thân khảng khui chỉ cơ man là hoa với nụ. Nhớ cả cái lối sống tì mỉ, chầm chậm, lững lờ trôi nhưng vẫn quán quýt, đậm tình của người phương Bắc chứ không phải cứ vội vã, gấp gáp như Sài Gòn.

Thật ra, tất cả chỉ là cái có để nói hộ cho nỗi nhớ nhung, cho những thương yêu quá nhiều. Chẳng phải vì nắng miền Nam không đẹp, nấm cánh mai vàng không say, đòn bánh tét không đậm tình bà con làng xóm. Nhưng, lõi phải lòng với cái tiết se se, với màu hồng cành đào phương Bắc nên chẳng thể chứa thêm bất cứ mùa xuân xứ nào mà gói ghém vào trong gan ruột. Người ta luôn bảo, tình đầu là tình đẹp nhất, đến mãi những năm tháng sau này, dù có trải qua vạn dặm tình trường, hẳn nhiên, người ta vẫn còn ngoài đầu nhìn lại. Với những đứa con xa xứ,

tình đầu dành hết cho mùa xuân nơi nuôi họ lớn khôn bằng những hoa thơm trái ngọt. Mà đâu có đi đâu, đâu muôn vàn mùa xuân nơi nào có đẹp thì mùa xuân trong lòng họ vẫn chưa bao giờ bớt đẹp đi một tẹo nào.

Thế rồi, mồng Ba Tết ngọt nghét qua đi, cành mai ngoài cửa cánh rụng rơi bời, chỉ còn những hạt đen hạt đỏ bé tí ngọt ngào trên cành. Bánh mứt, hạt dưa thắn thò chẳng ai buồn đụng tới. Áo mới mặc ba ngày Tết giờ thành áo cũ, cát vào trong tủ xếp. Tiền vàng nhang đèn đốt lên, hương bay len lỏi khắp ngõ ngách trong nhà, mồng Ba rồi, người ta tiễn ông bà về với cõi tiên, hẹn Tết năm sau lại sum vầy cùng con cháu.

Trong Nam, cứ xong ba ngày mồng là Tết hết. Ngoài quê, ra giêng người ta vẫn còn ăn Tết, chơi bời, đi lễ hội. Không dung lai thấy thèm được về nhà, thèm được tận hưởng những ngày Tết dài dài ngoài ấy, cứ chậm rãi, nhẹ nhàng không cần vội vã. Từ trước Tết đến tận bây giờ, hôm nào mẹ cũng gọi từ ngoài quê vào, cứ nhắc máy lên là hỏi: "Tết năm nào mà mới về với mẹ?" - "Năm sau, tốt nghiệp, đi làm rồi, có tiền, con lại về quê ăn Tết với mẹ, mẹ nha!"

Trời tự dung xanh hơn, nắng vàng hơn, cành mai cuối cùng còn sót lại trên cành cũng đẹp hơn ngày thường. Hôm nay, Tết phương Nam bỗng dung đẹp lạ. Nhưng Tết năm sau, mình vẫn sẽ về nhà! ■



Thương một mùa sum họp

Xuyên Kim

Ngày... tháng... năm 2016

Tiếng chuông vào lớp...

Tiếng chào nhau...

Tiếng còi xe inh ỏi, âm thanh phát ra từ chiếc xe buýt báo hiệu đèn xi nhan tít tít sắp dừng rước thêm những lượt khách.

Gần Tết, Sài Gòn hoi nồng tỏa nhiều hơn. Và tôi say vào những giấc nồng.

Lúc này chắc người ở quê đã lặt lá mai rồi và mẹ cũng đã rải máy luống rau muống tàu, cải xanh, cải ngọt, dành thêm buồng dừa khô để sắn Tết có mà dùng. Tự dung tôi thèm thuồng mấy món bánh Tết mẹ và bà hay làm. Cái mùi xuân đến nghe hơi gió là lạ, cái gì cũng náo nức, trước nhà ai cũng phơi đầy những thức quà chỉ mùa này mới có. Nhắc quê, tôi nhớ thương một mùa sum họp. Lại có những cuộc chia xa sau một lần thăm xuân như vậy.

Ngày... tháng... năm 2017

Một ngày mơ, quê và Tết rất an lành. Mâm ngũ quả trên bàn thờ tổ tiên chỉ toàn cây nhà lá vườn: "cầu, sung, dừa, đùi, sai"! Ở trước sân, cây me trĩu trái như sẵn sàng đón năm mới đang về. Hàng cau bà nội trồng giờ trái già quăng cả buồng xuống, đỗ thăm thẳm. Luống trầu cũng ướm màu hy vọng một năm mới cho những cắp yêu đương. Đám cưới gả nào trong xóm cũng có hàng trầu cau nội tôi góp vào phần nghi lễ. Nhưng mùa này nội bảo: "Nội để buồng cau già đỗ lấy hên năm mới!". Tiếng bà ôn ôn khác với khi xưa lấm, chắc là bà "lão" rồi! Tết đến, mọi người ai cũng sợ nội thêm một muối trong cuộc đời.

Ngày... tháng... năm 2017

Nhớ những chuyện không phải như mơ. Hàng cây so đũa sau vườn nhà, ở cạnh những "mô đất" đã có chủ nay đến mùa thay lá. Lá vàng, lá vôi rơi, lá theo luồng gió bắc xoáy tí tách vòng rồi nằm yên trên sự trải rộng bao dung của thổ địa. Như một kiếp người. Lúc cây so đũa trại lá chính là lúc nó cho ra những trái thẳng dài màu xanh lá mạ. Sẽ có hôm nào đó, trái già đi, tôi lại thấy bà ngồi tước vỏ lấy hạt mang phơi khô rồi đem ướm cho lên mầm trồng thành cây mới. Mùa xuân của bà chẳng phải màu mai vàng mà là màu trắng sữa của hoa so đũa nắng gió miền Tây.

Cây so đũa ra bông vào mùa gió bắc, đây là lúc lũ về và nước nổi lại lên. Bà nói với cháu: "Tháng này bà hay nhức mỏi!". Bà hay giật mình vào nửa đêm, đi tới đi lui trong gian nhà, cố không gây ra một tiếng động nhỏ. Rồi bà dừng bước lại, trước bàn thờ ông tôi, cố gượng thân người vào mép tủ, bà khóc: "Ông nó sao lại bỏ tôi đi sớm...". Tuổi già giọt lệ như sương, cặp mắt bà sâu thật sâu như chưa đựng hết thảy sự đời mà mình chứng kiến. Dưới bóng đèn dầu sấp cạn, vết nhăn trên gương mặt bà co lại chen những mảng sáng tối, giọt nước mắt chậm rãi lan ra. Tôi nén tiếng thở dài sau rèm cửa. Tôi buồn vì chẳng thể sẻ chia được với nội. Rằng tôi cũng chưa bao giờ nghỉ được bà tôi mạnh mẽ đến thế cho đến khi nghe câu: "Năm nay, ông cũng không còn để hái lá mai cho kịp trổ rộ vào mồng một Tết, mai cũng chẳng sống chờ tôi tước lá thay ông. Tôi cũng khỏi bận chặt so đũa làm cùi nấu bánh Tết cúng tổ tiên và ba sấp nhỏ". Chân bà bước xa nơi nhang khói hương trầm, lần dở cuốn ký về cuộc đời cách mạng của ông cùng đồng đội. Thật ra tuổi trẻ ông nội tôi cũng sống bằng những mùa canh chua bông so đũa do bà tôi dọn sẵn mỗi buổi cơm nhà.

Trong tiềm thức tôi, tóc bà sau hôm đó là một màu trắng mờ ảo, hư không. Chỉ còn màu hoa so đũa nở trắng phai. Cây nào cũng vậy, ra hoa, hoa tàn, hoa rụng, quả ra, quả chín, quả rời rành, mầm mọc, cây cao, cây lại sống thành hàng tít tắp.

Tôi yêu bà tôi nhiều lắm. Tết năm nay, ai còn ngồi kể chuyện kết duyên từ lá trầu hàng cau do một tay mình trồng, ai còn vui sướng nhắc nhớ về cái thời chiến tranh trốn giặc ở trường Công Nông II, ai còn nói giọng ồn ồn để tôi cười ngặt nghẽo?...

Giờ tôi chỉ biết cánh bông so đũa vẫn theo gió bắc rơi rơi, một nhụy vàng còn vương lại trên đài hoa, thời gian trôi qua trái so đũa được tạo thành, một hạt so đũa hóa mầm non, mầm sẽ sống, lớn thành cây và tiếp tục nở hoa rồi rơi xuống vào những mùa xuân như vậy trên mộ bà - một "mô đất" có chủ.

Ngày... tháng... năm 2018 ■

DI SẢN CHÓ ĐÁ THỜI LẠC VIỆT CỔ:
THÂN EM MẤY BUỐC THĂNG TRẦM



Bình trầm hương hình chó - gốm Chu Đậu thế kỷ XVI-XVII. Nguồn: Bùi Ngọc Tuấn



Tượng nghệ ngày nay.
Nguồn: www.phapluatplus.vn



Chó đá vùng Lôi Châu.
Nguồn: http://210.38.138.6:9020

Chó là một trong sáu loài vật nuôi (lục súc) sớm được thuần dưỡng trong lịch sử văn hóa nhân loại. Tùy vào môi trường sinh thái và loại hình sinh kế mà con người ứng xử với loài chó theo cách riêng của mình.

Richard Nguyễn

Các dân tộc nông nghiệp định cư coi chó là vật sở hữu, vừa trân quý vừa có phần hạ thấp vị trí chúng. Mỗi phương một kiểu, loài chó cũng đoạn trường truân chuyên khi bầy bạn con người.

Từ chó đá thời Lạc Việt đến con nghệ Việt Nam

Trong đời sống của người dân Việt, hai con thú thân thiết, gần gũi và quan trọng nhất là trâu và chó. Trâu để cày ruộng, giúp sản xuất lúa gạo; còn chó để giữ nhà, phòng kẽ gian và phòng thú dữ. Trong 12 con giáp, chó là con vật biểu征 áp chót, còn trong thế giới thiêng, chó được coi

là sứ giả kết nối với dương trần.

Trong văn hóa người Việt cổ sớm có sự hiện diện của loài chó. Nhiều di chỉ thuộc văn hóa Hòa Bình cho thấy người Việt cổ đã biết nuôi chó để giữ nhà, nuôi trâu để cày cấy và nuôi dê để lấy thịt từ ít nhất sáu, bảy ngàn năm trước. Về sau, trong các di chỉ Phùng Nguyên, Đồng Đậu, Hoa Lộc... thuộc văn hóa tiền Đông Sơn, người ta tìm thấy khá nhiều xương cốt các con vật nuôi, như chó nhà, lợn nhà, trâu bò nuôi, gà, vịt thuần dưỡng. Từ đời sống thế tục, chúng được biểu trưng hóa thành linh vật chó đá trong văn hóa Lạc Việt, theo thời gian diễn hóa thành con nghệ trong văn hóa Việt Nam trong khi tại vùng Lôi Châu (Quảng Đông, Trung Quốc) con chó đá Lạc Việt thẩm thấu vào văn hóa Hán để trở thành một biểu tượng văn hóa địa phương.

Muộn nhất là vào thời Lý - Trần, người Việt Bắc bộ thần cách hóa con chó gần gũi trong dân gian thành biểu tượng con nghệ, thịnh hành vào các triều đại Lý, Trần và bị lãng quên trong lặng lẽ vào thời Nguyễn, tác giả Trần Hậu Yên Thế gọi đó là “gã linh vật bên rìa”.

Tiền thân của con nghệ là chó đá, một dạng



Một phần của bức nhai họa Hoa Sơn. Nguồn: history.people.com.cn

linh vật sơ khai khá phổ biến trong văn hóa Lạc Việt kéo dài từ Đồng bằng sông Hồng (Việt Nam) sang đến tận bán đảo Lôi Châu (Quảng Đông, Trung Quốc). Nhiều làng quê Bắc bộ trước cổng làng có dựng một con chó đá ngụ ý để bảo vệ sự bình an về mặt tâm linh cho cả làng. Một số nơi chó đá được đặt trong tư thế ngồi hàu thần thánh trong điện thờ. Một số gia đình tạc tượng chó đá đặt trước cổng hay ở đầu hòi nhà để canh giữ cho gia chủ. Ngoài chức năng là linh vật trừ tà, chó đá còn là “linh hàu” của thần thánh, và vì thế là sứ giả của muôn dân. Người Việt tạc tượng nghệ đúc hàu trước cổng đình làng hay đèn miếu cộng đồng. Những con chó đá này đa dạng về hình dáng, có chiều cao khoảng một mét trở lại, dáng vẻ oai vệ, đôi khi cũng sải là “một khối đá đặt nghiêng theo dáng một con chó đang ở thế ngồi canh giữ”.

Chính hình ảnh chó đá trong khuôn viên đình miếu thiêng đák “hóa linh” thành biểu tượng nghệ. Nghệ về cơ bản mang thân hình chó, đầu chó, mặt tòe nét uy nghiêm, thân dài và thon thả, được khắc đẽo với những chi tiết hết sức oai vệ.

Suốt từ thời Lý đến thời Hậu Lê, hình ảnh con nghệ được phổ biến từ tầng lớp thường dân đến cung đình, được đặt trang trọng ở những vị trí uy linh trong nhà, cung điện, đình đền, lăng miếu. Người Việt còn chạm khắc hình con nghệ trên bình hương trầm, nậm rượu, mái đầu hòi trên nóc nhà hay trước cổng ra vào. Con nghệ Việt có hình dáng và chức năng hoàn toàn khác con lân xuất xứ từ văn hóa Trung Hoa. Lân có thân hình giống sư tử, đầu có một sừng, chân giống ngựa, thân mập có vảy, đuôi ngắn, chân ngồi chống lên quả cầu. Lân tượng trưng cho quyền bính và ước vọng thái bình thịnh vượng. Con nghệ Việt thoát thai từ loài chó, mình thon nhỏ, dáng thanh, đuôi dài, có kỳ mà không có sừng. Con nghệ được dân gian ví như linh vật

hàu hạ thần linh, là sứ giả chuyển tải ước vọng chúng dân đến chư thần, đôi khi cũng được hiểu là linh vật trừ tà, biểu tượng của phúc lành, may mắn và phồn sinh.

Di sản Lạc Việt trong hình tượng chó đá Lôi Châu

Ở phía Nam Quảng Tây, Tây Nam Quảng Đông và đảo Hải Nam thuộc Trung Quốc, chó đá cũng là một di sản văn hóa Lạc Việt còn sót lại sau bao thăng trầm lịch sử. Khắp cả dải đất này có tục thờ chó đá, đậm đặc nhất là ở bán đảo Lôi Châu. Cuốn *Sơn Hải Kinh* có ghi chó là vật tổ người Lạc Việt vùng này: “kỳ đồng hưu Khuyển Phong Quốc”. Bức nhai họa *Hoa Sơn* người Việt cổ ở Ninh Minh (Quảng Tây, ngay sát biên giới Việt Nam) thể hiện sinh động hình ảnh con chó bên dân làng đang múa trống đồng tế lễ thần linh. Một bức nhai họa khác, bức *Huyền Nhai Tiêu* (Quảng Đông), cũng phác họa cảnh dân địa phương múa trống xoay quanh nhân vật chính là con chó thần, về sau giới khoa học diễn giải thành nghi lễ tế bái Lôi thần. Khảo sát tượng cổ xưa nhất cho thấy, chó đá Lạc Việt có hình dáng chó thần mảnh mai nhưng hết sức có thần lực, mang nhiều nét quy tụ từ loài vật khác như trâu, hổ, chim và được nhân cách hóa một cách sống động.

Văn hóa Lạc Việt Lôi Châu tiếp tục phát triển xuyên suốt lịch sử, cho đến tận các thế kỷ VI, VII thì tiếp xúc mạnh mẽ với văn hóa Hán. Thủ lĩnh người Việt, bà Tiên phu nhân, bị ép cưới vị quan người Hán tên là Phùng Bảo, từ đó quá trình đồng hóa cưỡng bức toàn bộ dân Việt trong vùng mới bắt đầu (theo *Tùy Thư*). Bà được các triều đại phong kiến Trung Hoa sắc phong, dần dần dien hóa thành nữ thần Ý Mỹ Nương Nương. Ở TP.HCM, người Hoa Hải Nam có thờ bà ở Hội quán Hải Nam đường Trần Hưng Đạo, quận 5. Các nghiên cứu địa danh trong vùng Lôi Châu phản ánh dấu tích của lớp ngôn ngữ Việt cổ còn tồn tại với tỷ lệ không hề nhỏ, trong khi người Lôi Châu hiện đại nói tiếng Quảng Đông theo phong cách pha trộn Lạc Việt - Hán, không giống với người Hồng Kông hay Quảng Châu.

Biểu tượng chó đá Việt ở Lôi Châu bị khúc xạ vào các thế kỷ XIII, XIV về sau, khi người Hán từ tỉnh Phúc Kiến di cư hàng loạt vào vùng này. Họ mang theo văn hóa Phật giáo và Đạo giáo, khiến cho hình tượng chó đá thầm tháu mạnh

mẽ yêu tố tôn giáo. Quan niệm “ăn thịt chó cầu tự” hiện tại là ảnh hưởng từ người Phúc Kiến, bản thân hình tượng chó đá Lôi Châu cũng vì thế mà giảm sút nét thần lực vốn có so với con nghệ ở Việt Nam.

Giống như con nghệ Việt Nam, người ta tạo tượng chúng đặt trước cửa đền miếu để dân chúng đến cầu bình an và báo hỉ (chất văn hóa Việt cổ), cầu bảo hộ, trừ tà và cầu tụ (văn hóa Hán). Chó đá còn được dựng ở bến cảng, bên vệ đường, mộ địa, trên đồng, trên núi và ngoài bờ biển. Ngày mồng một và ngày rằm trong tháng dân trong vùng hay bày hương hoa cúng chó đá. Mỗi khi trời hạn hán lâu ngày, dân Lôi Châu dùng dây thừng quắt nhẹ vào chó đá với kỳ vọng chó đá bẩm báo với thiên khuyển, đèn lợt minh thiên khuyển trình báo Lôi thần tạo mưa ban phúc muôn dân.

Về phương diện mỹ thuật, chó đá Lôi Châu có các kiểu tạo hình cụ thể gồm tả thực, trừu tượng (cách điệu hóa), nhân cách hóa, và phỏng dáng sư tử (ảnh hưởng từ Phật giáo Nam Tông). Thời Lạc Việt thiên về tả thực, người ta tạo tác đầu chó ngẩng lên trời tạo cảm giác thế gian đang ngưỡng vong và chờ đợi từ天堂 tạo hóa (tính biểu cảm). Thời trung hưng, do chịu ảnh hưởng văn hóa Hán thời Đường - Tống, người ta chú ý đường nét hoa văn tỉ mỉ và chú trọng tạo tác bộ phận sinh dục, hàm ý cầu phồn sinh. Thời mạt kỳ ứng với hai triều đại Minh - Thanh, tượng chó đá trở thành vật trang trí thẩm mỹ, lúc này chúng gần như mất gần hết nét thần lực mộc mạc ban đầu.

Truyền thuyết chó thần và hai lớp diễn ngôn đan chéo

Vùng Lôi Châu lưu truyền nhiều truyền thuyết gắn với chó thần, tiêu biểu nhất phải kể



Chó thần Bàn Hồ và nàng công chúa - miếu thần người Dao.
Nguồn: <http://www.huanghuangmao.com>

thần thoại Lôi công. Cuốn *Lôi Tổ Chí* ghi rằng xưa có gã săn họ Trần không con cái chuyên nghề săn bắt có nuôi con chó lạ có đến 9 cái tai. Mỗi lần đi săn, hễ chó vẩy một tai át sẽ săn được một con thú, vẩy hai tai được hai con. Hôm ấy họ Trần đi săn, chó vẩy một lượt cả 9 tai, gã hăm hở chạy theo con chó; đến một bụi rậm chó sủa liên hồi, gã ngõ có thú to thế nhưng chỉ tìm thấy một quả trứng. Gã mang trứng về nhà áp, sau nở ra một đứa bé, đặt tên là Trần Văn Ngọc. Ngọc lớn lên thông minh, tài ba, chẳng mấy chốc mà làm quan tri vì Lôi Châu, vùng ấy trở nên hưng vượng. Khi Ngọc qua đời được tôn vinh là Lôi công, người ta dựng miếu thờ, gọi là Lôi Tổ miếu. Ngoài cổng miếu người ta dựng thêm hai con chó đá ngồi chầu. Từ đó trở đi, chó đá trở thành một linh vật phổ biến.

Câu chuyện ghi chép chính sử trên đây là một diễn ngôn chính trị - xã hội của triều đình trung ương. Tuy nhiên, trong nhãn quan thực tiễn, dân trong vùng lại có cách nhìn khác. Năm 632, nhà Đường phong cho thổ quan tên là Trần Văn Ngọc làm Thủ sứ Lôi Châu. Ngọc thực hiện chính sách Hán hóa cưỡng bức tàn bạo, khiến cho dân Lạc Việt trong vùng hết sức căm phẫn và sợ hãi, phải di cư lên núi ở hay đi ra đảo Hải Nam. Thành Lôi Châu trở nên hoang vắng suốt nhiều thế kỷ, cuốn *Thái Bình Ngự Lâm Ký* có ghi đến đầu thời Tống dân số trong thành chỉ còn 156 hộ. Mãi sau mới có những đợt di dân Hán ồ ạt từ Phúc Kiến vào. Thời cổ đại, dân Lạc Việt có tục cấm kỵ giết thịt chó. Tư Đồ Thượng Kỷ viết: “Chó là một công cụ giúp dân Việt cổ trong vùng săn bắt và đánh cá; dân cấm giết chó ăn thịt”. Từ khi di dân Hán vào ở lấn, tục ăn thịt chó bắt đầu thịnh hành. Thổ quan Trần Văn Ngọc còn tạo ra câu chuyện “Diêm Vương cho chó đầu thai thành con cái” để an dân. Năm Tuất ấy trong vùng không nhà nào sinh con đẻ cái, Diêm Vương lo lắng, dò hỏi mới biết không ai giết chó ăn thịt nên không có đứa bé nào được sinh ra. Diêm Vương chỉ bảo vua Đường Thái Tông, sau khi tiến Đường Tăng đi Tây Trúc thỉnh kinh, vị vua này lập tức ra chiếu dụ cho Trần Văn Ngọc, hạ lệnh bãi bỏ tục cấm kỵ trong dân gian, khuyến khích dân chúng ăn thịt chó. Rất nhiều người Lạc Việt muốn giữ tục cấm kỵ phải bỏ lên núi ở.

Trong khi đó, dân gian địa phương kể nhiều câu chuyện khác nhau về nội dung nhưng giống nhau ở chất mộc mạc, giản dị, gợi ý tưởng sùng

báu vật tổ thời Lạc Việt cùng những ước vọng hết sức chân thành. Truyền thuyết Chó thần chưa thương là một thí dụ. Chuyện kể rằng xưa có một vua sinh được nàng công chúa xinh đẹp, chẳng may chân nàng bị thương nặng, thuốc thang không khỏi. Vua thương, hạ lệnh hế ai trị hết bệnh công chúa thì gả công chúa cho. Thầy lang, trai tráng lần lượt ra sức nhưng đều vô vọng. Một ngày nọ một ông già tóc bạc phênh dắt một con chó đến đòi trị bệnh công chúa. Vua do dự vì sợ theo lời hứa sẽ phải gả công chúa cho một ông già, song vì thương con nên đành chấp thuận. Ông già cho con chó thần vào liếm chân công chúa, vết thương nhẹ hẳn. Chó thần dùng miệng phun ra thảo dược đắp chân nàng, bảy ngày sau thì khỏi bệnh. Vua lo lắng chuyện hôn nhân, thấy vậy công chúa khuyên bảo phải giữ lời. Sau đám cưới, công chúa theo chó thần lên núi ở, chó hiện hình thành một chàng trai tuấn tú, hai người sống với nhau rất hạnh phúc. Họ sinh được bốn con trai, phân nhau Đông Tây Nam Bắc tứ phương làm thủ lĩnh cai quản muôn dân.

Ngoài người Lạc Việt Lôi Châu, người H'mong và người Dao ngày nay sinh sống từ Hoa Nam đến Bắc Đông Nam Á có thờ chó thần Bàn Hồ. Truyền thuyết H'mong kể rằng nàng công chúa bị bệnh, không ai trị khỏi, duy chỉ có chó Bàn Hồ lập công. Theo lời hứa vua gả con gái cho. Chó Bàn Hồ vào lồng hấp bảy ngày đêm, đến hôm thứ sáu thì công chúa đã mở lồng hấp, Bàn Hồ bước ra nhưng chưa thành hình dạng nam nhân nguyên vẹn, hai người dắt nhau về phương Nam sinh sống. Trong khi đó, người Dao lại kể câu chuyện khác, rằng vua Cao Tân Thị là Cao Tân Vương mắc bệnh ú tai, lấy ra thì được một con sâu, bỏ lên mâm vàng thì biến thành con chó thần, gọi là Bàn Hồ. Đất nước bị xâm lăng, Bàn Hồ dẫn quân thắng trận. Theo lời hứa, Cao Tân Vương gả con gái cho. Bàn Hồ vui vẻ nhận lời, yêu cầu được hấp bảy ngày đêm để thành người nguyên vẹn. Hấp được sáu ngày, hoàng hậu trong cung lo cho duyên phận công chúa nên đã vội mở lồng hấp, kết quả là Bàn Hồ chưa kịp hóa chuyển toàn thân, chỉ có thân mình là người, đầu vẫn là đầu chó. Hai người nắm tay du ngoạn giang sơn, con cháu đời sau hội tụ thành dân tộc Dao như hôm nay.

Thiêng và phàm

Dù trong bất cứ tình huống nào, chó luôn là người bạn trung thành nhất của loài người. Đầu có bước vào thế giới thiêng hóa đi nữa thì chúng

cũng không đánh mất vai trò một linh vật trung thành, chính nghĩa, hết lòng phụng sự thần thánh và muôn dân, là sứ giả kết nối con người với thế giới huyền nhiệm.

Thế nhưng, có lẽ chính sự phụ thuộc tuyệt đối của chúng vào gia chủ đã khiến chúng đôi khi bị giáng cấp thành hình ảnh tiêu cực. Người Việt lầm khi mang mỏ phuường giang hồ và kẻ địch là “một lũ chó săn”, còn mỉa mai người phụ thuộc nhà vợ là “chó chui gầm chặn”. Người Trung Quốc có câu tục ngữ “Cẩu khẩu nam sinh xuất tượng ngã”, “Miêng chó không thể phun được ngà voi” để đánh giá kẻ phàm phu tục tử. Cả hai dân tộc này xếp chó ở điểm tiêu cực điển hình khi nói rằng “treo đầu dê bán thịt chó” (Huyền dương đầu mại cẩu nhục).

Với vị trí là đôi chân và bàn tay kéo dài của con người, con chó trở thành tay chân quyền lực kéo dài của thần thánh. Tùy vào mục đích mà con người “nhào nặn” nên hình hài và thuộc tính của chó thần trong thế giới thiêng. Trong nhiều trường hợp, thần thánh kể cả chó thần là sự hội tụ của những ước nguyện chính đáng thường nhật khi đối mặt với những thử thách cuộc sống. Trong khi ở một số trường hợp khác con người chủ động phác họa thần thánh làm công cụ quản lý xã hội, chó thần cũng theo đó làm thú công cụ bổ sung. Muôn hình vạn trạng, con chó là hiện thân của cái tốt hay xấu đều do con người phác họa cho chúng. Dường như loài người muốn gắn kết cho loài chó kể cả những gì họ muốn (cái tốt) lẫn những gì họ muốn từ bỏ trong đời (cái xấu).

Sau tất cả, “con không chê mẹ xấu, chó không sợ chủ nghèo”, loài người hãy dành cho chúng hết thảy cái tâm của mình, mở thế gian này trở nên sống động và có màu sắc, một phần là nhờ tiếng sủa rồn rang của loài chó ■

Tài liệu tham khảo

- Trần Ba (2007), *Nghệ thuật tạo hình chó đá vùng bán đảo Lôi Châu*, Tạp chí Nghệ thuật và Thiết kế, số 7
- Lưu Cương, Lý Hùng Phi (2008), *Sự biến đổi hình tượng chó đá Lôi Châu và mối quan hệ với tính cách dân tộc*, Tạp chí Khoa học Xã hội Quảng Tây, số 158 (8)
- Trần Chí Kiên (2004), *Bước đầu tìm hiểu văn hóa chó đá Lôi Châu*, Tạp chí Linh Nam Văn Sử, số 3
- Trần Hậu Yên Thé (chủ biên, 2017), *Phác họa Nghệ - gả linh vật bên rìa*, NXB Thế Giới
- Bùi Thiết (1999), *Việt Nam thời cổ xưa*, NXB. Thanh Niên
- Nguyễn Ngọc Thơ (2017), *Giáo trình Văn hóa Trung Hoa*, NXB. ĐHQG-HCM
- Bùi Ngọc Tuấn (2006), *Con Nghê - linh vật thuần Việt*, Tạp chí Khởi Hành. talawas.com
- Lưu Tá Tuyền (2002), *Bước đầu tìm hiểu văn hóa chó đá bán đảo Lôi Châu*, Tạp chí Luận đàm Văn hóa.

Bìa sách
song ngữ
Việt - Anh
*Tiếng gọi
nơi hoang
dã.*
Nguồn:
Ispeak



NHỮNG CHÚ CHÓ LỪNG DANH trong văn chương thế giới

Không ai có thể phủ nhận được lòng trung thành tuyệt đối của loài chó dành cho loài người. Hơn thế, chó còn là biểu tượng cho tình bạn thân thiết và đẹp đẽ giữa con người với một sinh vật khác loài. Thế nên trên thế giới đã có hàng bao câu chuyện kể về loài chó, từ truyện ngắn, truyện dài, tiểu thuyết, phim ảnh đến tượng đài hay đồ dùng, đồ lưu niệm...

La Mai Thi Gia

Dầu tiên là chú chó Buck trong tiểu thuyết *Tiếng gọi nơi hoang dã* của Jack London. Đây có lẽ là tác phẩm nổi tiếng nhất của nhà văn Mỹ này vì nó được dịch ra nhiều thứ tiếng và được chuyển thể thành phim rất nhiều lần. *Tiếng gọi nơi hoang dã* xuất bản lần đầu vào năm 1903 và không thể nhở nổi số lần tái bản sau đó. Buck trong câu chuyện là một chú chó lai xinh đẹp, khôn ngoan và dũng cảm với dòng máu hoang dã luôn chờ được đánh thức trong huyết quản của mình. Buck ra đời là kết quả tình yêu của cha là một con chó Saint Bernard khổng lồ, và mẹ là một con chó chăn cừu Scotland. Dù được sinh ra trong nhung lụa, sống an nhàn nơi đô thị văn minh nhưng số phận run rủi khiến Buck phải quay về bẩn ngã hoang dã của mình. Khi bị bắt khỏi

trang trại êm ám với người chủ thương yêu mình hết mực để trở thành chó kéo xe ở vùng Alaska khắc nghiệt, Buck phải đấu tranh cật lực trong môi trường xa lạ và nghiệt ngã. Buck mạo hiểm chiến đấu với lú sói rừng hay lú chó Eskimo để giành giật từng miếng ăn. Cuộc sống đầy bất trắc, khốc liệt đã dạy Buck bài học vô cùng quý giá: thích nghi là khả năng số một để tồn tại và chiến thắng. Sau khi người chủ yêu quý John Thornton bị thổ dân da đỏ giết chết, Buck đã quay về cuộc sống hoang dã và trở thành con sói đầu đàn thống trị vùng Alaska.

Cuốn tiểu thuyết thứ hai cũng viết về chó của Jack London là *Nanh Trắng* (1906). Nanh Trắng mang trong mình 3/4 dòng máu của sói và 1/4 là dòng máu của chó nhà. Ngược lại với Buck, Nanh Trắng lớn lên trong sự khắc nghiệt, dữ tợn của loài sói trong cuộc cạnh tranh sinh tồn. Nếu Buck là một chú chó nhà, số phận đưa đẩy thành

chó kéo xe và bắn nồng hoang dã biến thành chó sói thì Nanh Trắng từ một con sói hoang đã được thuần hóa bằng sự dạy dỗ, lòng yêu thương của con người. Chủ nhân của Nanh Trắng là Weedon Scott, một chuyên gia khai khoáng đến từ San Francisco. Tình yêu và sự kiên trì của ông đã dần dần cảm hóa được bản chất hung tợn của Nanh Trắng. Nanh Trắng cũng là một chú chó “đốn tim” người đọc ngay khi cuốn tiểu thuyết vừa được công bố và sau này cũng như Buck, Nanh Trắng nổi tiếng khắp thế giới qua các bản dịch và qua các bộ phim chuyển thể từ tác phẩm của Jack London.

Năm 1971 nhà văn người Nga Gabriel Troeopolsky cho ra đời tác phẩm *Bim trắng Tai Đen*, với nhân vật chính là chú chó săn tên Bim. Bim có số phận đầy gian nan khi vừa mới ra đời đã bị cho là khuyết tật do bộ lông trắng và đôi tai đen chẳng giống chút nào họ hàng giống chó săn của nó. Vì thế, người chủ đã bỏ rơi Bim khi nó còn đỏ hỏn. May mắn thay, Bim được cứu mang bởi Ivan Ivanuts - một bác thợ săn tốt bụng và nhân hậu. Ông đã bê chú chó non nớt đáng thương ấy trên tay và vượt ve, thì thầm vào đôi tai đen của nó: “Mày khá lắm, Bim à! Hai ta sẽ chung sống với nhau dù mày không có gia phả. Mày là một con chó khôn ngoan. Chó ngoan thì ai chẳng yêu”. Tuy nhiên, quãng thời gian Bim được chăm bẵm yêu thương không được bao lâu. Ivan Ivanuts bệnh ngày càng trầm trọng, ông đành gửi Bim cho người hàng xóm trông coi. Không chịu đựng được nỗi xa cách, Bim đã bỏ nhà lang thang khắp nơi để tìm ông chủ yêu quý của mình. Biết bao thế hệ độc giả, từ người lớn đến trẻ con, đều rơi nước mắt khi chứng kiến Bim bị truy đuổi, đánh đập, hành hạ hết sức đau đớn trên hành trình tìm chủ. Cuốn tiểu thuyết *Bim trắng tai đen* là một áng văn xuôi đẹp tuyệt vời về tình bạn giữa con người và loài chó. Khi dựng thành phim, *Bim Trắng Tai Đen* đạt thành công vang dội suốt mấy thập niên với nhiều giải thưởng cao quý. Cảnh Bim đuổi theo xe cứu thương chở chủ nó đi xa được đánh giá là một trong những cảnh phim cảm động nhất trong điện ảnh thế giới.

Hachiko - Chú chó đợi chờ là cuốn tiểu thuyết nổi tiếng của nhà văn Luis Prats viết về chú chó Nhật tên Hachiko và sự chờ đợi của chú dành cho người chủ đã mất trong suốt mười năm, cho đến khi chú cũng trút hơi thở cuối cùng. Hachiko sống cùng với gia đình giáo sư Eisaburo Ueno ở

Tokyo. Hằng ngày, vào buổi sáng Hachiko theo chân giáo sư đến nhà ga tiên ông lên tàu đi làm. Và chiều ngày nào cũng vậy, dù nắng hay mưa, mùa đông cũng như tháng hè, đúng vào lúc 5 giờ, Hachiko lại ra nhà ga đợi giáo sư về. Chuyện giáo sư Ueno được tiên đưa và chờ đón bởi một chú chó đáng yêu đã chẳng xa lạ gì với những người dân sống ở khu vực nhà ga. Con đường nối giữa ga tàu và ngôi nhà cửa họ đã chứng kiến những cảnh đứa chơi vui vẻ giữa hai người bạn: một chó, một người. Giáo sư kể cho Hachiko nghe về việc làm trong ngày, về những người mà ông gặp, về nỗi buồn vui của ông, Hachiko đi bên cạnh lắng nghe ông tâm sự, thỉnh thoảng nhảy lên liếm vào mặt ông như chia sẻ. Đến một ngày nọ, giáo sư không bao giờ còn quay trở về vì một cơn đột quỵ. Hachiko không biết gì cả, đúng 5 giờ chiều hôm đó nó vẫn đứng bên ga chờ đón người bạn của mình trở về trong khấp khởi mừng vui. Nó đâu biết lần chia tay sáng nay giữa họ cũng là lần vĩnh biệt. Và suốt mười năm sau đó, Hachiko vẫn có mặt ở nhà ga vào 5 giờ chiều mỗi ngày với hy vọng người chủ của nó sẽ quay trở về. Cho đến một ngày bệnh tật, tuổi già, cô đơn và nỗi muộn phiền cũng mang nó đi mãi mãi. Hachiko trở thành hình tượng nổi tiếng về tình bạn và lòng trung thành tại đất nước Nhật Bản và bức tượng Hachiko được đặt trang trọng ở sân ga Shibuya nơi chú chó đã đợi chủ nhân suốt mười năm.

Tất nhiên sẽ rất khập khiễng nếu đặt Tai to, Bê Tô, Haili, Suku, Emê và Pig... những chú chó trong truyện viết cho thiếu nhi của nhà văn Nguyễn Nhật Ánh vào đây, nhưng ở nước ta, có lẽ chẳng có nhà văn nào mê viết về chó như Nguyễn Nhật Ánh. Trong các tác phẩm *Chó con dũng cảm* (1998), *Xin lỗi mày Tai To* (2002), *Tên tôi là Bê tô* (2007), *Con chó nhỏ mang giỏ hoa hồng* (2016)... loài chó được Nguyễn Nhật Ánh quan sát và miêu tả tỉ mỉ bằng cái nhìn tinh tế, hóm hỉnh và đầy yêu thương. Nhà văn kể các câu chuyện về tình bạn giữa những con chó với nhau, giữa chúng với chủ... trong một thế giới trong trẻo, dễ thương qua đôi mắt trẻ thơ. Trong những câu chuyện đó còn chứa đựng tình bạn, tình yêu, lòng đam mê, sự dũng cảm, nỗi sợ hãi và cả những ước mơ của các nhân vật người và chó. Và từ bây giờ chúng ta cũng có quyền hy vọng, một ngày không xa, Việt Nam sẽ có một cuốn tiểu thuyết lừng danh trên thế giới viết về loài vật khôn ngoan và trung thành nhất với loài người này... ■

Kiều My

Rạ đồng

Tinh tinh tang
Tang tinh tình
Ra ngoài đồng
Nâu vàng nâu

Em ở đâu
Sâu hun hút
Có nghe không hương rạ ngọt bùi
Như mùi hương em

Em ở đâu
Em ở đâu
Sâu hun hút
Nón lá tìm em bay lẩn miết trên đồng

Nón lá tìm em qua từng bụi rạ
Nón lá tìm em qua từng khe mương

Dòng điện nóng bừng
Nóng bừng bừng

Giật cháy anh
Nhung nhớ thành than khét lẹt

Huyền Trần về Chiêm

Lên ngôi hoàng hậu

Nón lá tìm em

Vành đai bung vành

Trăng rót xuống sông

Nhuộm phèn...vàng mủn

Anh nằm trên đồng
chơi với chơi voi

Trăng về trời

Mang theo phèn và hè đầy thịt
Nhưng trăng vẫn đẹp lạnh lùng

Tinh tinh tang

Tang tinh tình

Rạ ngoài đồng

Rã rời thâm

Mưa lâm râm

Bầm vầm vũng máu

Máu đen loang hòng

Bông súng hòng theo

Nón lá tro tro

Mười sáu vòng tròn

Dòng không mông quanh

Hình như chết rồi

Hình như chết rồi

Nón lá tìm em

Tinh tinh tang
Tang tinh tình
Rạ ngoài đồng
Tan hòa tan

Tinh tinh tang
Tang tinh tình
Tính tình tang ■

La Mai Thi Gia

Cổ tích yêu

Em xin lỗi vạn lần xin lỗi
Chẳng để yên cho tình được dịu dàng
Hoặc gom cả gió giông về kêt bão
Hoặc rộn ràng như trẻ nhỏ học yêu

Này hoàng tử người cho em vương miện
Giữ làm tin trong một giấc mộng dài
Trăm năm tới người có thành quái thú
Nhớ vào rừng tìm công chúa ngủ say

Em vẫn ước được là Bạch Tuyết
Thử chết một lần để biết ai yêu
Nếu một mai em hóa thành phù thủy
Người có bên em và vẫn đắm say nhiều?

Này hoàng tử miếng trầu tém cánh phượng
Chờ người trai may mắn nhất được hài
Chẳng hãy nhớ dừng chân bên gốc thị
Nơi có dịu dàng, thơm thảo nấp trong cây

Noi có hồng nhan vì tiếng sáo mà say
Dẫu bên bến sông kia là người hay quái thú
Bùa phép yêu ma muôn đời vô nghĩa
Nhốt sao được tim yêu trong cảnh ngục tù

Này hoàng tử em không cần ngôi báu
Dẫu thơ săn hay là một chú lùn
Em cần biết em là duy nhất
Không phải so giày với hàng vạn công nương

Em cần biết dẫu đại băng hung ác
Người vẫn xả thân cho em được yên lành
Nếu duyên số em không thành hoàng hậu
Vẫn nguyện bên người trong tiếng hát vàng anh ■



PGS.TS Huỳnh Thành Đạt tặng quà lưu niệm cho bà Tôn Nữ Thị Ninh. *Ảnh: Đức Lộc*

HÃY HIỂU BIẾT VÀ TỰ HÀO VỀ KHỐI ASEAN

Đó là lời kêu gọi của bà Tôn Nữ Thị Ninh - Chủ tịch Quỹ Hòa bình và Phát triển TP.HCM, nguyên Phó Chủ nhiệm Ủy ban Đối ngoại Quốc hội, nguyên Đại sứ Việt Nam tại EU và Vương quốc Bỉ tại Lễ khai mạc Hội nghị Mạng lưới Công tác Sinh viên AUN lần II và Diễn đàn Thủ lĩnh Sinh viên Đông Nam Á lần VI do ĐHQG-HCM và Trường ĐH Cần Thơ đồng tổ chức ngày 6/12.

Hoài Chung

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM, TS Choltis Dhirathiti - Giám đốc điều hành Ban thư ký AUN, GS.TS Abdul Malek Abdul Karim - Trưởng ban thư ký Mạng lưới Công tác Sinh viên AUN và 95 sinh viên, cán bộ đến từ 23 trường đại học thành viên AUN thuộc 9 quốc gia Đông Nam Á tham dự.

Định hướng đào tạo công dân ASEAN

Phát biểu tại lễ khai mạc, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt gửi lời chào mừng tới đoàn đại biểu đến từ 30 đại học thành viên AUN. Ông hy vọng

Hội nghị Mạng lưới Công tác Sinh viên AUN và Diễn đàn Thủ lĩnh Sinh viên Đông Nam Á lần VI sẽ là nơi để các đại biểu cùng nhau nhận diện, thảo luận về những cơ hội và thách thức chuyển dịch lao động tự do trong Cộng đồng ASEAN, từ đó có sự chuẩn bị cần thiết cho sinh viên và cam kết hỗ trợ sinh viên từ các đại học thành viên AUN.

"Chúng tôi cho rằng giáo dục đại học khu vực, mà trước hết là Mạng lưới các đại học Đông Nam Á đóng vai trò và trách nhiệm hết sức quan trọng trong việc định hướng giáo dục và đào tạo nên những công dân ASEAN tham gia vào quá trình chuyển dịch lao động trong khu vực, cùng chia sẻ và cộng tác với nhau vì mục tiêu xây dựng



Bà Tôn Nữ Thị Ninh nói chuyện với sinh viên về "Sự chuyển dịch lao động trong khối ASEAN: thời cơ, thách thức với người trẻ". *Ảnh: Đức Lộc*

một cộng đồng ASEAN thịnh vượng. Chúng tôi hy vọng Hội nghị Công tác sinh viên AUN lần II và Diễn đàn thủ lĩnh sinh viên Đông Nam Á lần VI năm 2017 sẽ mang đến những trải nghiệm thú vị, những kỷ niệm đẹp, thấm đẫm tình hữu nghị cho các đại biểu tham dự chương trình" - ông Đạt nhấn mạnh.

Với tư cách là khách mời diễn giả, bà Tôn Nữ Thị Ninh đã có bài nói chuyện với sinh viên xoay quanh chủ đề "Sự chuyển dịch lao động trong khối ASEAN: thời cơ, thách thức với người trẻ". Đây là phần trọng tâm của buổi lễ khai mạc.

Cơ hội cho những người trẻ trong khu vực

Bà Ninh cho biết: "Theo báo cáo của Công ty McKinsey, ASEAN là khu vực kinh tế - chính trị ít được biết đến nhất trên thế giới. Đó là góc nhìn từ phía bên ngoài, nhưng từ góc nhìn của những công dân ASEAN, một điều không thể tha thứ chính là ta không hiểu biết về khu vực của chúng ta, quốc gia của chúng ta. Hãy hiểu biết và tự hào về khối ASEAN, ví dụ như Singapore 'nhỏ nhưng có vĩ'".

Đánh giá về thực trạng và xu hướng của Đông Nam Á nói chung và ASEAN nói riêng, bà Ninh cho rằng việc chuyển hóa khu vực trở thành một thị trường chung đã tạo ra khoảng 14 triệu việc làm. Đồng thời, thỏa thuận thừa nhận lẫn nhau (MRA - Mutual Recognition Agreement) đã tạo ra sự trao đổi việc làm giữa các nước ASEAN trong các ngành: kỹ thuật, kiến trúc, y dược, nha khoa, du lịch, kế toán... Tất cả điều trên mở ra cơ hội cho sinh viên trong khu vực có thể dễ dàng tìm kiếm môi trường để phát triển ở các quốc gia khác trong khối ASEAN.

"Thật thú vị khi sinh viên của Mạng lưới các trường đại học ASEAN được trao cơ hội đến học tập và làm việc tại các quốc gia khác thuộc ASEAN" - bà Ninh chia sẻ.

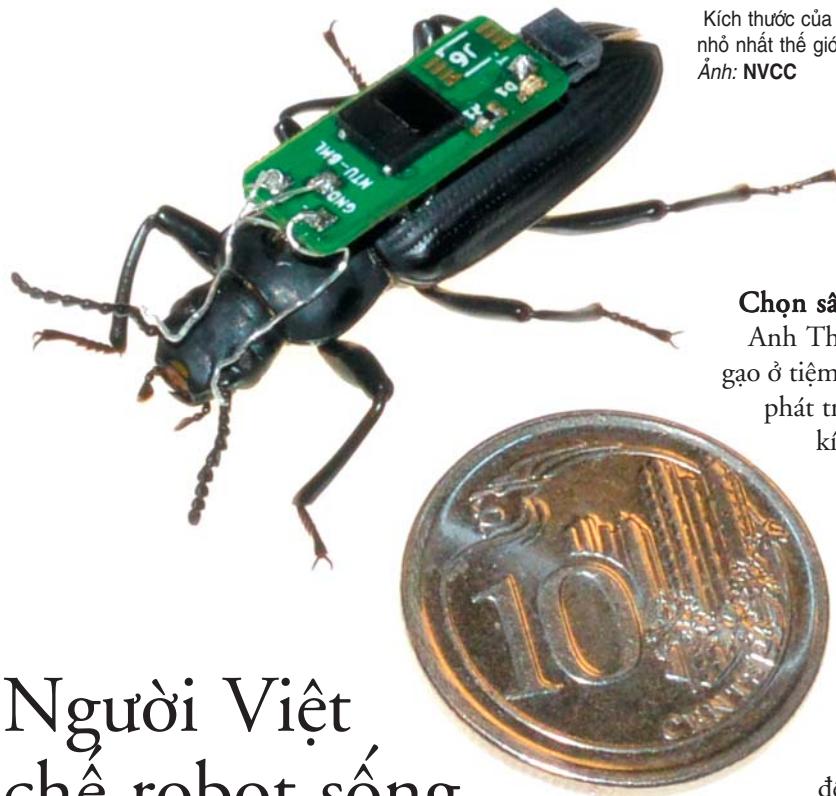
Một sinh viên băn khoăn rằng liệu sự xuất hiện của mô hình Cộng đồng kinh tế ASEAN (AEC - ASEAN Economic Community) có dẫn đến tình trạng phần lớn nguồn lao động ở các nước đang phát triển sẽ di chuyển đến các quốc gia phát triển hơn để tìm kiếm việc làm hay không. Trả lời cho câu hỏi này, bà Ninh nhận định rằng mô hình AEC đã khuyến khích sự chuyển dịch trong lao động giữa các nước ASEAN và không có gì là đáng sợ nếu sinh viên tốt nghiệp tại các quốc gia như Việt Nam, Lào, Campuchia tìm kiếm cơ hội tại các quốc gia phát triển hơn như Malaysia, Thái Lan, Singapore. Bà tin rằng những người trẻ ấy sau một khoảng thời gian học tập và làm việc, vẫn có nhiều khả năng sẽ trở lại quê hương của mình để khởi nghiệp. Vì vậy sự chuyển dịch lao động tự do trong cộng đồng ASEAN là một điều tất yếu xảy ra, song, đó là cơ hội cho những người trẻ trong khu vực này.

Chiều cùng ngày, sinh viên các quốc gia thảo luận về hai chủ đề "Kỹ năng cần thiết để sinh viên tham gia môi trường chuyển dịch lao động tự do trong ASEAN" và "Vai trò của Hội sinh viên trong việc hỗ trợ sinh viên chuẩn bị tham gia chuyển dịch lao động tự do trong ASEAN".

Ngoài ra, chương trình còn tổ chức các hoạt động giao lưu, dã ngoại như: thăm quan Địa đạo Củ Chi, Bảo tàng Lịch sử Việt Nam, Bảo tàng Cần Thơ, Bảo tàng Hồ Chí Minh, đình Bình Thủy, chợ nổi Cái Răng, Hội trại văn hóa các quốc gia... ■



Các sinh viên chụp ảnh lưu niệm. *Ảnh: Đức Lộc*



Kích thước của robot sống
nhỏ nhất thế giới.
Ảnh: NVCC

Người Việt chế robot sống nhỏ nhất thế giới

Võ Đoàn Tất Thắng - cựu sinh viên Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM, hiện là nghiên cứu sinh sau tiến sĩ tại Phòng thí nghiệm nghiên cứu thiết bị sinh học (ĐH Công nghệ Nanyang, Singapore) cùng nhóm sinh viên vừa chế tạo thành công robot sống nhỏ nhất thế giới với các chức năng đặc biệt, có thể thay thế con người.

Hoàng Quyên

Robot sống nhỏ nhất có chiều dài khoảng 2-2,5cm, nặng 1gram (kể cả mạch điều khiển và pin). Hoạt động của robot sống này khá đơn giản: khi kích thích râu bên trái, robot sống sẽ rê sang phải và ngược lại; kích thích cả hai râu sẽ làm nó đi lùi.

Chọn sâu gạo làm robot sống

Anh Thắng chia sẻ: "Khi tình cờ thấy sâu gạo ở tiệm cá cảnh gần nhà, tôi nghĩ đến việc phát triển một thế hệ robot sống mới với kích thước nhỏ. Sau đó, tôi đã tìm cách nuôi và khảo sát phản ứng của sâu gạo với các kích thích điện".

Mặc dù có nhiều kinh nghiệm và thành thạo trong việc cấy điện cực vào bọ sống từ các đề tài trước đó như bọ cánh cứng nhưng anh Thắng cho biết, ban đầu phải mất khoảng 3 đến 4 tiếng đồng hồ để cấy các điện cực vào con bọ. "Vì kích thước nhỏ nên lúc đầu tôi không tìm được nguồn điện phù hợp cho bản mạch điều khiển gắn trên con bọ. Nhưng chính cái khó ấy đã khiến chúng tôi quyết tâm thực hiện bằng được. Sau khi xác nhận việc điều khiển chuyển động của con bọ là khả quan, tôi bắt đầu tìm tòi, phát triển thiết bị điều khiển gắn trên lưng con bọ để đưa nó gần với thực tế hơn" - anh Thắng tâm sự.

Theo anh Thắng, việc tìm thông số thích hợp để điều khiển robot sống là rất quan trọng vì nó sẽ quyết định khả năng vận hành và độ chính xác của robot. Hiện giờ anh có thể điều khiển hầu như mọi chuyển động của robot và việc cấy các điện cực vào con bọ dần dần được rút ngắn xuống còn 15 đến 20 phút.

Nhóm nghiên cứu robot sống được GS Hirotaka Sato - một người tiên phong trong nghiên cứu về robot sống thành lập. Đề tài do nguồn quỹ start-up của ĐH Công nghệ Nanyang, Bộ Giáo dục Singapore và chương trình nghiên cứu cho sinh viên đại học tài trợ.

Ban đầu, nhóm nghiên cứu chỉ có anh Võ Đoàn Tất Thắng và GS Hirotaka Sato. Vì thời

thời gian nghiên cứu quá eo hẹp, nên GS Hirotaka Sato tuyển thêm sinh viên Tan Yong Wen Melvin và Bùi Xuân Hiển tham gia đề tài thông qua chương trình nghiên cứu dành cho sinh viên đại học của ĐH Công nghệ Nanyang.

Hứa hẹn mang đến nhiều ứng dụng

Thai nghén ý tưởng sâu gạo từ đầu năm 2016 và mất khoảng nửa năm để xác nhận khả năng điều khiển chuyển động, kết quả robot sâu gạo ra đời kế thừa sự linh hoạt của bọ cánh cứng với bộ khung cứng cáp từ lớp vỏ, động cơ từ hệ cơ và bộ điều khiển từ hệ thần kinh côn trùng.

Nhờ đó, robot sống dễ dàng thích nghi với những địa hình phức tạp khi di chuyển. Kích thước nhỏ giúp robot sống len lỏi qua các khe hở trong đồng đỗ nát ở vùng thiên tai để tìm kiếm nạn nhân.

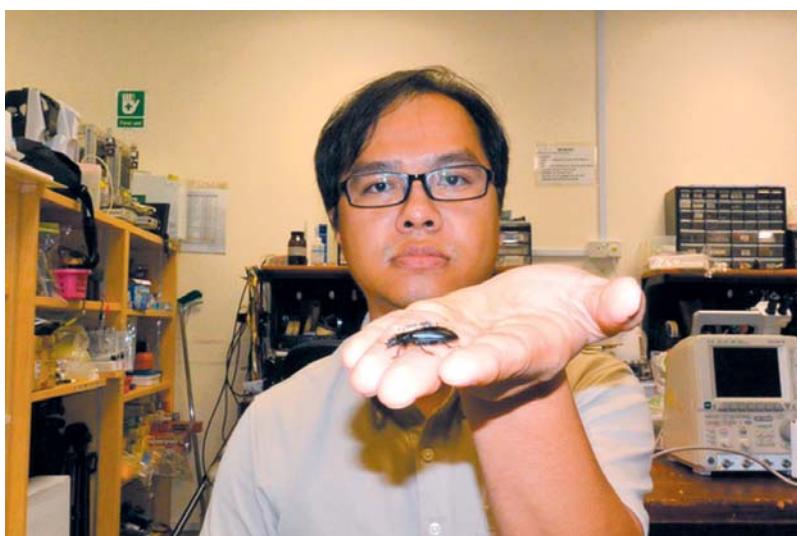
Chế tạo ra robot nhỏ như côn trùng trước đó có RoboBee là nghiên cứu điển hình của GS Robert Wood, ĐH Harvard. Tuy nhiên loại robot này giá công phức tạp, tốn kém khá nhiều thời gian và chi phí. Trong khi chế tạo robot sống dựa vào côn trùng đơn giản, chi phí thấp và thời gian ngắn hơn. Đó là lý do nhóm theo đuổi việc chế tạo robot sống nhỏ, như anh Thắng chia sẻ "bản thân côn trùng vô cùng hoàn hảo cho các

chuyển động".

Chi phí sản xuất loại robot nhỏ này chủ yếu là thiết bị điều khiển gắn trên lưng con bọ, chỉ khoảng 160.000 đồng. Tất cả thiết bị, linh kiện còn lại đều có sẵn trên thị trường và dễ dàng tìm mua. Ngoài ra, còn một lợi ích khác là bọ sống có thể tự nuôi và chi phí để duy trì cũng không đáng kể. "Robot sống có thể rẽ trái hoặc phải với những mức độ khác nhau, đi lùi và dừng. Những khả năng đó rất quan trọng trong việc phát triển bộ điều khiển chuyển động chính xác cho robot sống tiến tới phát triển một thế hệ robot sống tự vận hành" - anh Thắng phân tích.

Hiện giờ, bọ robot được điều khiển từ xa, chưa phải tự động nên chưa cần camera hay cảm biến. Vấn đề lớn nhất của robot sống là năng lượng để duy trì hoạt động của thiết bị điều khiển trong thời gian dài. Anh Thắng tâm sự: "Đối với tôi, không có một con robot nào là hoàn hảo cả. Mỗi loại đều có điểm mạnh và điểm yếu của mình. Quan trọng là việc cải tiến và khai thác hết điểm mạnh của mỗi loại robot".

Trong tương lai, nhóm nghiên cứu của anh Thắng sẽ kết hợp các loại robot sống để thực hiện việc tìm kiếm cứu hộ. Hơn nữa, nhóm sẽ phát triển robot sống tự vận hành và trang bị thêm nhiều cảm biến cho robot ■



Anh Thắng
và robot làm từ sâu gạo.
Ảnh: NVCC

Robot sống hoạt động như thế nào?

Robot sống được tạo ra bởi côn trùng sống (ở đây là bọ cánh cứng - Zophobas morio, trưởng thành từ sâu gạo) và một thiết bị điều khiển thu nhỏ gắn lên mình nó.

Các điện cực từ thiết bị điều khiển được cấy vào râu của côn trùng. Xung điện được dùng để kích thích các tế bào thần kinh trong râu của nó thông qua các điện cực, khởi động phản xạ tránh của nó và làm nó di chuyển theo hướng ngược với hướng kích thích.



Các thành viên nhóm Ami. *Ảnh: NVCC*



Sản phẩm "quản gia ảo" của nhóm Ami. *Ảnh: NVCC*

"QUẢN GIA" THỜI CÔNG NGHỆ

Quản gia - người trông coi toàn bộ việc nhà tưởng chỉ có ở thời xa xưa, trong những gia đình quý tộc, nay hoàn toàn xuất hiện trong ngôi nhà bạn. Nghe qua chẵng dẽ tin, nhưng ý tưởng này đã thành hiện thực, khi nhóm Ami - một start-up được Khu Công nghệ Phần mềm ĐHQG-HCM (ITP) hỗ trợ khởi nghiệp vừa trình làng sản phẩm "quản gia ảo" - ứng dụng giúp người dùng có thể quản lý ngôi nhà của mình một cách chuyên nghiệp và thân thiện.

Thé Ngọc

Ứng dụng này đã xuất sắc giành giải Nhất cuộc thi Tìm kiếm tài năng khởi nghiệp Techfest 2017 và sắp tới sẽ tham dự Diễn đàn Khởi nghiệp tại Mỹ.

Quản gia ảo, thông minh thật

"Quản gia ảo" được xây dựng từ tháng 5/2016, bắt đầu từ ý tưởng rất bất ngờ của Lê Hoàng Nhật (29 tuổi) - Giám đốc đồng sáng lập Công ty cổ phần trí tuệ nhân tạo Ami: "Chúng tôi nhận thấy thực tế những người quản lý nhà cho thuê và người thuê nhà gặp khó khăn trong tính toán số lượng điện năng tiêu thụ. Người thuê nhà không biết số điện mìn dùng bao nhiêu, có tiết kiệm, an toàn hay không. Dưới góc nhìn của một người làm phần mềm, tôi nghĩ mình có thể giải quyết vấn đề này với nhiều cơ

hội mở ra, giúp việc quản lý nhà thuê hiệu quả hơn. Và quản gia ảo ra đời từ đó".

Hoàng Nhật cùng những cộng sự "phỏng vấn" nghiệp vụ của những quản lý hiện tại, tìm ra những khó khăn và dựa vào đó thiết kế những hệ thống ban đầu để giải quyết vấn đề".

Hoàng Nhật cho biết, ứng dụng này là chiếc cầu nối trực tiếp giữa người thuê với chủ nhà. Thay vì họ phải sử dụng đồng hồ điện, thanh toán bằng hóa đơn giấy thì nay chỉ cần cài phần mềm của Ami, vừa giúp người dùng tiết kiệm điện, vừa thanh toán hóa đơn nhanh chóng, chính xác.

Nhin xa hơn, "quản gia ảo" còn là một xu hướng công nghệ đầy tiềm năng, khi các thành phố thông minh được xây dựng thì rất cần những ngôi nhà thông minh có những "quản gia ảo" thông minh.

Hoàng Nhật cho hay Ami giúp ứng dụng công nghệ vào đời sống một cách thực tế hơn. Những công nghệ mà nhóm Ami nghiên cứu và phát triển như: các thiết bị kết nối Internet để

thu thập và kiểm soát thông tin về điện; trí tuệ nhân tạo để phân tích dữ liệu lớn, trích xuất và tạo ra những thông tin có giá trị cao; chuỗi khói để thực hiện những giao dịch hợp đồng thông minh, nhanh và bảo mật tuyệt đối. Đặc biệt, ứng dụng còn có chức năng cảnh báo rủi ro sự cố điện hướng tới sử dụng điện an toàn.

"Hầu hết sự cố cháy nổ là do hành vi dùng điện không đúng liên quan đến tắt điện, rò rỉ hoặc chập cháy điện... Nếu kiểm soát được điện liên tục, chúng ta có thể báo cho chủ nhà biết trước các sự cố để tránh những rủi ro. Cũng giống như quản gia, ứng dụng cũng giúp người dùng quản lý tài chính, tính toán tiền điện dùng trong tháng hoặc tự cài đặt mục tiêu dùng điện" - CEO Hoàng Nhật chia sẻ.

Chuyên nghiệp đến từng giây

Từ tháng 4 - 12/2017, số lượng phòng đăng ký sử dụng "quản gia ảo" của Ami tăng từ 21 lên 1.022, trải rộng khắp các quận/huyện trên địa bàn TP.HCM với 1.506 khách hàng.

Điểm mạnh của Ami chính là việc áp dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo AI, hay IoT... nên khách hàng sử dụng phần mềm "quản giao ảo" rất dễ liên lạc với nhà quản lý để giải quyết vấn đề khi thuê nhà, ở trọ.

CEO Hoàng Nhật cho biết: "Thời gian qua Ami nhận được phản ánh của khách hàng sự cố thường gặp nhất là về Internet, kể đến là về điện, nước, tiện nghi trong phòng... Thời gian trung bình xử lý mỗi sự cố là 1 ngày, 9 giờ, 41 phút, 48 giây. Trong tương lai, Ami tiếp tục cải thiện để giải quyết sự cố nhanh hơn, rút ngắn còn vài giờ

đồng hồ".

Khách hàng Hồ Minh Nghĩa nhận xét về ứng dụng của Ami: "Quản gia ảo quản lý nhà trọ, căn hộ rất chuyên nghiệp, hình ảnh lại trung thực". Anh cho biết thêm, thay vì sử dụng hóa đơn giấy, ứng dụng còn giúp nhân hóa đơn điện tử và đặt lịch thanh toán để nhắc người dùng không trễ hẹn.

Còn khách hàng Trần Lê Huy cho biết sản phẩm này có thể thay thế đồng hồ điện hiện tại, tương lai đồng hồ cơ sẽ được thay thế bằng đồng hồ điện tử thông minh kết nối Internet, giúp người sử dụng điện tiết kiệm hơn.

Nhiều đối tác, đặc biệt là đối tác nước ngoài quan tâm, muốn hỗ trợ để Ami tiếp cận nguồn vốn và thương mại hóa sản phẩm. "Hiện tại, chi phí sản xuất mỗi sản phẩm ước chừng 1,5 triệu đồng. Để sản xuất đại trà, chúng tôi cần nguồn vốn khá cao, dự trù khoảng 4 tỷ đồng. Trong năm 2018, chúng tôi sẽ đăng ký sở hữu trí tuệ ở trong nước và nước ngoài; đăng ký tem chứng nhận sản phẩm của bên điện lực" - Hoàng Nhật cho biết.

Theo Hoàng Nhật trên con đường khởi nghiệp, ai cũng vấp phải ít nhiều chông gai: "Vì thiếu kinh nghiệm, nhân lực, nguồn vốn... nên mình thất bại liên tục. Những năm trước mình vừa phải đi làm, vừa đi dạy để có tiền nuôi dưỡng giấc mơ khởi nghiệp. Theo mình, khởi nghiệp không đơn giản là mở ra một cái gì đó để làm, để kinh doanh, mà phải làm theo cách khác biệt, khả năng tăng trưởng nhanh trong thời gian ngắn, giúp con người và thế giới phát triển. Nếu bạn áp ủ ý tưởng khởi nghiệp nào đó thì hãy bắt tay thực hiện với một tinh thần lạc quan rằng thất bại là mẹ của thành công" ■

Nhiều start-up trưởng thành từ ITP

Ami là start-up gần nhất gặt hái thành công sau khi nhận gói hỗ trợ khởi nghiệp từ ITP. Trước đó, start-up Mimosatek đạt giải Nhất Venture Cup 2015, start-up MagikLab giành nhiều giải thưởng trong các cuộc thi lập trình game/ứng dụng bên ngoài, start-up Fuky Studio giành giải Nhì cuộc thi Sáng tạo Việt. Đặc biệt, đến nay có hai start-up được định giá một triệu đô la là Gcall và Mimosatek.

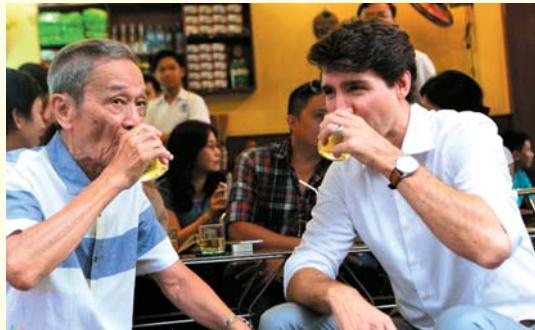
Anh Lê Nhật Quang, Trưởng phòng Marketing ITP cho biết, những dự án được ITP đánh giá có tính khả thi sẽ nhận được gói hỗ trợ khởi nghiệp gồm văn phòng làm việc và tiện ích văn phòng (phòng họp, thiết bị in ấn, máy tính, mạng...) từ 6 tháng đến một năm; webhosting, máy chủ ảo, mạng Internet; tư vấn về sở hữu trí tuệ và các vấn đề liên quan đến pháp lý, quản lý tài sản trí tuệ; tham dự miễn phí khóa học tăng tốc khởi nghiệp iStartx; kết nối các bên liên quan hỗ trợ khởi nghiệp như chuyên gia, nhà đầu tư...

Hiện tại ITP thu hút trên 40 đơn vị khởi nghiệp, doanh nghiệp nhỏ và vừa. Hầu như dự án nào cũng có sinh viên tham gia. Một năm có khoảng 300 sinh viên thực tập dài hạn tại ITP. Trong số đó, sinh viên sáng lập và đồng sáng lập các start-up chiếm gần 10%. Đến năm 2020, ITP kỳ vọng sẽ quy tụ 100 công ty, tạo được 2.000 việc làm cho sinh viên

TOP 10 SỰ KIỆN NỔI BẬT NĂM 2017

Năm 2017 khép lại với nhiều sự kiện nổi bật trong mắt giới trẻ: từ các cuộc viếng thăm của nhiều nguyên thủ quốc gia, sự đổ bộ của hai thương hiệu thời trang nổi tiếng Zara và H&M... đến những cơn sốt của làng trí với *Em gái mưa*, *Em chưa 18*.

Huyền Mai - Tất Đạt tổng hợp



Thủ tướng Canada Justin Trudeau dùng cà phê và trò chuyện vui vẻ với ông Nguyễn Công Hiệp, nhân viên lâu năm tại tổng lãnh sự quán Canada tại Q1, TP.HCM. *Ảnh: news.zing.vn*

1. APEC 2017 quy tụ các cường quốc

Sự kiện đối ngoại quan trọng nhất năm 2017 diễn ra đầu tháng 11 với 21 lãnh đạo nền kinh tế châu Á - Thái Bình Dương nhóm họp tại Tuần lễ cấp cao APEC Đà Nẵng. Các hợp tác song phương với Mỹ trị giá 12 tỷ USD và một loạt thỏa thuận, ghi nhớ trong nhiều lĩnh vực với Trung Quốc đã được ký kết. APEC Việt Nam cũng trở thành nơi Tổng thống Mỹ Donald Trump và Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình lần đầu tiên đưa ra tầm nhìn chiến lược trong nhiệm kỳ của mình với khu vực và thế giới.

Đồng thời hình ảnh đời thường của các nguyên thủ như Tổng thống Chile Michelle Bachelet tản bộ tại phố cổ Hàng Gai, Hà Nội; Thủ tướng Australia Malcolm Turnbull cùng đầu bếp Luke Nguyễn ăn bánh mì lè đường tại Đà Nẵng; Thủ tướng Canada Justin Trudeau chạy bộ và uống cà phê "vỉa hè" Sài Gòn... được giới truyền thông săn đón gây bão like trên các trang mạng xã hội.

2. Nhiều cán bộ cấp cao bị kỷ luật

Năm 2017 là năm kỷ lục về số lượng cán bộ



Năm 2017 khép lại với nhiều cán bộ cấp cao phải chịu kỷ luật vì những vi phạm của mình. *Nguồn: tuoitre.vn*

cấp cao bị kỷ luật nghiêm khắc. Trong đó ông Đinh La Thăng - nguyên UVBCT, nguyên Bí thư Thành ủy TP.HCM là cán bộ cấp cao nhất của Đảng bị cách chức kể từ sau Đại hội XII, đại hội mà Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tái đắc cử và phát động chiến dịch chống tham nhũng mạnh mẽ nhất trong nhiều thập kỷ qua.

Trước đó, nhiều cán bộ cấp cao khác cũng bị xử lý như nguyên Bí thư Thành ủy Đà Nẵng Nguyễn Xuân Anh, nguyên Phó Chủ tịch UBND tỉnh Hậu Giang Trịnh Xuân Thanh... Thậm chí các cán bộ đã về hưu như cựu Bộ trưởng Bộ Công Thương Vũ Huy Hoàng, cựu Bộ trưởng Bộ TN&MT Nguyễn Minh Quang, cựu Bí thư Tỉnh ủy Hà Tĩnh Võ Kim Cự... cũng không nằm ngoài tầm truy cứu trách nhiệm.

3. Trạm thu phí BOT gây "nóng" dư luận

Năm qua, dư luận xã hội liên tục "nóng" lên trước những bất cập xung quanh một số dự án BOT giao thông. Câu chuyện gây bức xúc cho cả người dân, chính quyền địa phương và cơ quan hoạch định chính sách bắt đầu bùng phát vào tháng 4. Tại trạm thu phí BOT Bến Thủ 1, người dân hai tỉnh Nghệ An, Hà Tĩnh đã dùng tiền lẻ trả phí gây ùn tắc giao thông nhiều ngày. Sự phản kháng bằng tiền lẻ sau đó lan rộng đến



Tài xế dừng tiền lẻ để mua vé qua trạm BOT Cai Lậy.
Ảnh: Văn Dũng

Hưng Yên, Thái Nguyên, Đồng Nai, Khánh Hòa... và đỉnh điểm là cảnh hỗn loạn tại trạm Cai Lậy (Tiền Giang) vào tháng 11.

Ngày 30/11, BOT Cai Lậy thu phí trở lại sau ba tháng ngừng hoạt động do phản ứng gay gắt của người dân và giới tài xế vì cho rằng trạm đặt sai vị trí, giá thu phí quá cao. Tuy nhiên, tình trạng giằng co giữa tài xế và nhân viên lại tiếp diễn khiến trạm "đóng" rồi lại "xả" liên tục 19 lần chỉ trong vòng bốn ngày. Hiện tại, Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc đã chỉ thị tạm ngưng thu phí 3 tháng để tiếp tục làm rõ mọi vấn đề và đề xuất phương án giải quyết.

4. Bão lũ trên khắp ba miền

Năm 2017 chứng kiến sự hoành hành của 16 cơn bão kéo dài từ Bắc đến Nam. Tình trạng này được cho là chịu tác động của hiện tượng La Nina - hiện tượng liền kề với El Nino, gây tăng nhiệt bất thường các dòng biển nóng ven bờ, tạo nhiều yếu tố dẫn đến mưa bão xuất hiện.

Kể từ năm 2006, đây là năm đầu tiên bão đổ bộ trên cả ba miền đất nước. Cơn bão Damrey (tháng 11) và Tembin (tháng 12) đã gây thiệt hại nặng nề cho Duyên hải Nam Trung bộ và Đồng bằng sông Cửu Long. Trước tình cảnh đó, nhiều cá nhân và tổ chức trẻ đã đứng lên kêu gọi hỗ trợ đồng bào chịu thiệt hại vùng tâm bão. Không ít những dòng chia sẻ của các sinh viên xa nhà, kiều bào hay cư dân mạng trẻ về mưa bão đã lay động nhiều trái tim Việt.



Tàu cá của ngư dân bị hư hại sau những cú va đập trong bão Tembin. Nguồn: thanhnien.vn

5. Ca khúc "quốc dân" Em gái mưa

Ca khúc *Em gái mưa* của Mr Siro do ca sĩ Hương Tràm thể hiện ra mắt vào tháng 9 năm nay đã nhanh chóng trở thành hit "gây bão" cộng đồng mạng. Sau 4 tháng phát hành, MV này đạt gần 89 triệu lượt xem trên YouTube. Bản audio trong 4 tuần liên tiếp đạt vị trí số 1 trên bảng xếp hạng Zing Mp3 và gần 100 lần "chạm nóc" Zing



Bản parody *Em gái mưa* do Huynh Lập thực hiện gây sốt không kém phiên bản gốc. Nguồn: yeah1.com

Real-time Chart.

Không những thế, *Em gái mưa* còn tạo nên nhiều trào lưu vô cùng ăn khách từ các video parody, clip cover cho đến các hình ảnh chế... Cụm từ (ai đó) mưa trở thành cụm từ mới trong "từ điển" của giới trẻ để chỉ một người nào đó mà mình yêu/thích thầm. Sức nóng của ca khúc còn "thổi bay" từ crush - có nghĩa tương tự, được vay mượn từ tiếng Anh - rất盛行 hành trong 9 tháng đầu năm. Nhiều ý kiến từ các fanpage giải trí cho rằng *Em gái mưa* chính là ca khúc "quốc dân" của năm 2017.

6. Hiện tượng phòng vé Em chưa 18

Công chiếu ngày 28/4, *Em chưa 18* thu về 171 tỷ đồng chỉ sau một tháng, tương đương 5 triệu USD, phá vỡ kỷ lục "Phim Việt có doanh thu cao nhất mọi thời đại" *Em là bà nội của anh*, với 102 tỷ đồng, sau 3 tháng rụng. Với thành tích trên, *Em chưa 18* trở thành bộ phim có doanh thu cao nhất năm 2017 và là phim ăn khách nhất lịch sử phòng vé điện ảnh Việt.



"Em có lý do riêng của em mà" của nhân vật chính Linh Đan trở thành câu nói nổi tiếng trong giới trẻ. Nguồn: kenh14.vn

Không có công thức thành công của nhiều phim Việt trước đó như diễn viên tên tuổi, đạo diễn ăn khách, kịch bản làm lại từ nước ngoài... tác phẩm của đạo diễn Lê Thanh Sơn được đánh giá là có kịch bản hợp lý, không gây cười kiểu gượng ép, diễn xuất tròn trịa. Ngày 28/11, *Em chưa 18* xuất sắc giành giải Bông sen vàng tại Lễ trao giải Liên hoan phim Việt Nam lần thứ 20.

7. Zara và H&M đổ bộ vào Việt Nam

Sự kiện Zara và H&M, hai thương hiệu nổi tiếng từ Tây Ban Nha và Thụy Điển chính thức đặt cửa hàng tại Việt Nam thu hút sự quan tâm



Hàng nghìn người trẻ xếp hàng bên ngoài Vincom Đồng Khởi (Q1) chờ H&M Việt Nam khai trương. Nguồn: [kenh14.vn](#)

cuồng nhiệt của giới trẻ. Trong ngày hai thương hiệu trên ra mắt, hàng nghìn bạn trẻ đã có mặt từ sáng sớm, xếp hàng dài để kịp mua những món hàng đầu tiên.

Zara và H&M trở thành cơn sốt trong giới trẻ khi lượng khách ghé thăm mua sắm ngày càng nhiều và không có dấu hiệu suy giảm. Đặc biệt, vào dịp Black Friday năm nay, lượng người mua đổ về đỉnh điểm khi hai thương hiệu đồng loạt giảm giá sản phẩm. Điều ngạc nhiên, dù lượng khách mua đông nhưng không còn tình trạng chèn ép, dồn đẩy nhau, các tín đồ thời trang đã xếp hàng cực kỳ ngay ngắn để chờ đến lượt.

8. SEA Games 29: Nỗi buồn của bóng đá nam

Tại SEA Games 29, đội bóng đá nam U22 Việt Nam phải dừng cuộc chơi ngay sau vòng bảng dù được đầu tư và kỳ vọng nhiều nhất. Có màn khởi đầu ấn tượng trước các đối thủ của dưới là Timor Leste, Campuchia và Philippines, thế nhưng U22 Việt Nam đành kết thúc vòng bảng với vị trí thứ 3 bảng B, thảm bại với tỷ số 0-3 ở trận gặp Thái Lan. Tuy nhiên, tổng kết SEA Games năm nay, đoàn thể thao Việt Nam đã hoàn thành chỉ tiêu đề ra với 58 HC Vàng, 50 HC Bạc, 60 HC Đồng và đứng thứ 2 trên bảng tổng sắp huy chương.



Cầu thủ Công Phượng biểu đạt hành động xin lỗi đối với người hâm mộ U22 Việt Nam. Nguồn: [news.zing.vn](#)

9. Trung Quốc công bố Tư tưởng Tập Cận Bình

Trong phiên bế mạc Đại hội Đảng Cộng sản



Sau Mao Trạch Đông, Tập Cận Bình được cho là người gán chặt vận mệnh Trung Quốc với tư tưởng của mình. Nguồn: [timmoi.vn](#)

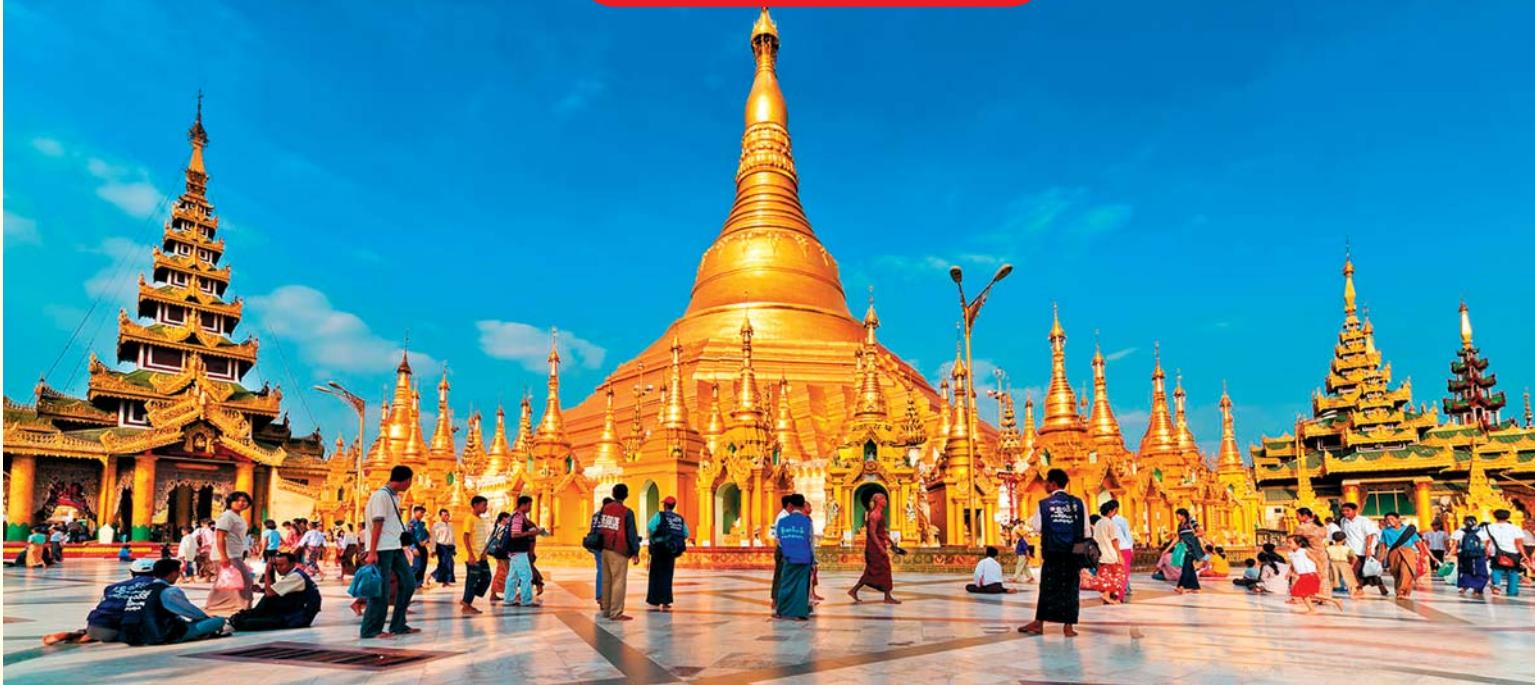
Trung Quốc ngày 24/10, "Tư tưởng Tập Cận Bình về chủ nghĩa xã hội với đặc sắc Trung Quốc trong kỷ nguyên mới" (Tư tưởng Tập Cận Bình) được các đại biểu nhất trí bầu chọn và khẳng định tư tưởng này là một điều lệ của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Tư tưởng Tập Cận Bình được phát triển từ năm 2012, khi ông trở thành Tổng Bí thư của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Trong các tài liệu chính thức của đảng và tuyên bố của các đảng viên khác, tư tưởng này được cho là sự tiếp nối của Chủ nghĩa Marx-Lenin, Tư tưởng Mao Trạch Đông, Lý luận Đặng Tiểu Bình, Thuyết ba đại diện và Quan điểm phát triển khoa học được áp dụng vào hoàn cảnh Trung Quốc với những cân nhắc trong thời kỳ hiện đại.

10. Mỹ công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel

Quyết định ngày 6/12 của Tổng thống Mỹ Donald Trump công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel và dời Đại sứ quán Mỹ từ Tel Aviv đến Jerusalem đã khiến dư luận thế giới lo ngại. Đây được coi là bước đi nguy hiểm không chỉ đe dọa hủy hoại tiến trình hòa đàm Trung Đông, mà còn làm bùng phát làn sóng bạo lực mới giữa người Palestine và Israel, giữa cộng đồng Do Thái và Arab, đẩy Trung Đông vào giai đoạn hỗn loạn mới ■



Hành động công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel của Tổng thống Trump đã vấp phải sự phản ứng mạnh mẽ của cộng đồng quốc tế, đặc biệt là Palestine. Nguồn: [Reuters](#)



Cố tích Yangon

Mùa xuân, bước chân người miên man, quyến luyến với những cuộc hành hương. Trên lộ trình an lạc đó, bỗng ấm lòng khi nhớ đã có lần hò hẹn với Yangon.

Diễm Trang

Cố đô Yangon nhìn từ máy bay là những ô vuông màu xanh hoặc vàng - nước và cây. Nhà cửa thưa thớt, tháp và cũ kỹ Chỉ có những *stupa* (tháp) vàng óng, cao vút và yên tĩnh ở bất kỳ thời khắc nào trong ngày.

Lòng người ngưng đọng mọi ưu phiền

Quá lượn tung đòn nhưng không gọi cảm giác thê lương. Sự hiền hòa đã khiến chúng trông như những bầy én gọi mùa. Con người nơi đây có lẽ lòng lành nhất trần gian. Làm việc, đi lại, cầu nguyện đều từ tốn, an nhiên, chân tình với nụ cười thường trực trên môi.

Bát giác gợi nhớ về Việt Nam trước thời kỳ mở cửa. Đường phố vắng vẻ, thời trang lạc loài.

Người dân ở đây giữ thói quen xách cặp lồng và dù đến trường học, nơi làm việc. Hàng quán, siêu thị... là những khái niệm xem chừng xa xỉ. McDonald's mà định đầu tư ở đây hẳn cũng phải đắn đo. Hoàng Anh Gia Lai xem ra đi tắt đón đầu hơn cả. Một khu phức hợp giải trí - *resort* đang được xây dựng ở con đường nhiều biệt thự và khách sạn nhất Yangon. Các khách sạn, nhà hàng thỉnh thoảng cúp điện để... sang điện.

Yangon im lìm, cū kỹ và tuyệt nhiên không thấy xe máy. Mọi người đi ô tô, và dĩ nhiên, là những mẫu xe cổ lỗ sĩ. Xe buýt tạo nên một màu sắc rất riêng ở cố đô: sắc sô, tối giản, chất phác nhưng lại điệu nghệ, thần tốc đến mức thót tim. Hai bên lề đường thỉnh thoảng lại có những bãi nước bọt màu đỏ khô cứng lại. Dân ở đây ăn trầu như người ta ăn *chewing gum*. Và đi chân không khi vừa bước đến cổng chùa.

Đi dép vào bất cứ ngôi chùa nào ở đây là điều cấm kỵ. Đi vớ cũng không phải là ý hay vì thỉnh thoảng lại có nước trong sân chùa. Thành ra, chỉ có chân trần dù mưa hay nắng. Sẽ có người giữ dép giùm bạn. Bạn có thể “bồi dưỡng” họ từ 200 *kyat* (tương đương 4.200 đồng) đến 1000 *kyat*



Ngoài cầu nguyện, người dân Myanmar xem việc quét chùa là niềm vui.
Ảnh: DT

hoặc bằng một nụ cười cũng được. Sẽ có các phụ nữ và những cô gái trẻ xinh xắn sẵn lòng rửa chân cho bạn hoặc tặng khăn ướt cho bạn lau chân sau mỗi lần tham quan chùa mà chẳng đòi hỏi gì. Dù lòng dạ có đang sân si cõi nào cũng phải mềm oặt đi trước cử chỉ chăm sóc như thế.

Khoảng 5 giờ chiều, người Myanmar gác lại tất cả công việc để cầu nguyện. Chùa Shwedagon (shwe có nghĩa là vàng) - trái tim của Phật giáo Đông Nam Á - mỗi lúc một đông người hành lễ, tắm 7 tượng Phật tượng trưng cho 7 ngày trong tuần. Ngôi chùa lộng lẫy nhất Myanmar với 64 tấn vàng, hàng vạn viên kim cương, hồng ngọc, saphiare... Có hằng hà sa số tượng Phật da trắng, mi xanh, môi hồng, áo vàng nhưng không hề diêm dúa mà rực rỡ an hòa. Tín đồ Phật giáo chỉ có thể choáng ngợp và chăm chỉ lạy Phật chứ không ai đủ can đảm đếm xem có bao nhiêu pho tượng. Dù không hiểu ngôn ngữ Myanmar thì giai điệu của những bài kinh cầu quá du dương và êm tai trong ánh tà huy cũng đủ khiến lòng người ngưng động mọi ưu phiền. Tôi bắt chước một người dân Myanmar nâng hòn đá đèn trước bàn thờ Phật lên ngang đầu để khấn nguyện. Tưởng đơn giản, dè đâu hòn đá khiến tay tôi run và tim đập mạnh hơn. Giữ cân bằng giữa việc chịu sức nặng của hòn đá với việc thả hồn trí vào lời khấn nguyện cho tôi một trải nghiệm thú vị. Có phải đó là sự linh thiêng mà người Miến từ nghìn năm nay tưởng hướng đến? Ngoài cầu

nguyện, người dân ở đây xem việc quét chùa là niềm vui. Không khó để nhận ra những đôi tình nhân trẻ. Họ hẹn hò nhau ở chùa, hôn hậu nguyện cầu và trùi mến nhìn nhau hoặc thong dong sánh bước bên nhau.

Họ sẽ đánh thức đất nước mình

Cũng như Scotland, Myanmar là xứ sở của những người đàn ông mặc váy (*longyi*). Tím, vàng, xanh, đỏ, ca rô... Sau một vài giờ, họ lại mở váy ra quần lại cho chật. Dù cố tình quan sát họ sửa váy nhưng tôi chẳng phát hiện được gì thêm vì khổ váy khá rộng và thao tác của họ rất thành thục. Phụ nữ và trẻ em Myanmar có thói quen xoa *thanaka* lên má, nhán đậm ở hai gò má để giúp da mịn màng, chống khô nẻ. *Thanaka* là mỹ phẩm của họ, được làm từ một loại cây cà mịn ra như bột. Một phụ nữ lớn tuổi mặc bộ trang phục truyền thống, xoa bột *thanaka* và đeo thêm mục kính thì trông không khác gì người từ thế giới cổ tích lạc loài đến thời hiện đại.

Những gian hàng tạp hóa ở đây gợi nhớ những hàng kẹo ú, bánh tráng me những năm 1980 ở Việt Nam. Những món ăn vặt đủ màu sắc và hình thù lạ lùng hiếm khi có nhãn mác và hạn sử dụng. Măng cụt, chôm chôm được buộc gọn như hành tỏi ngày Tết và được bán theo chùm chứ không cân ký. Tượng Phật bằng gỗ lớn nhỏ, chuông gió, chuông đồng đủ cỡ được bán với giá tương đối mềm. Người Myanmar cũng nói thách nhưng sẽ bớt ngay khi khách nhíu mày. Nếu bạn không mua, họ cũng không phàn nàn gì. Có lẽ, con người nơi đây thầm nhuần rẳng đức nhẫn nhịn, lòng khoan hòa sẽ giúp họ được chứng Niết Bàn.

Một trong những thú vui ở Yangon là đi chợ đá quý Bogyoke. Đá quý được bày bán chung với tranh ảnh, quà lưu niệm trông rất bình dân.





Người mua có thể phân biệt như vậy: gian hàng nào có đá thiệt, vàng thiệt thì có dán chữ VISA, tức là chấp nhận thanh toán bằng thẻ tín dụng. Điều thích nhất ở đây là món hàng dù đắt hay rẻ đều có đá thật, vì Myanmar là xứ sở của đá, ngay cả người Trung Quốc sừng sỏ cũng sang đây mua đá về chế tác tỳ hưu, trang sức. Tôi chấm một viên đá nhỏ hình giọt nước lóng lánh, màu hồng. Giá đưa ra là 600USD và giá chốt là 450USD.

Tôi còn lang thang qua nhiều gian hàng khác và “tròi dạt” đến nhà vệ sinh của chợ. Người địa phương được miễn phí còn người nước ngoài phải trả 200 *kyat*. Chuyện đi vệ sinh trả tiền là bình thường nhưng chuyện này thì vô cùng đặc biệt. Tôi vừa trả tiền xong thì một phụ nữ xuất hiện dắt tôi tới tận một nhà vệ sinh đang khoá cửa. Người phụ nữ mở khoá, lau bồn cầu, để miếng lót bồn cầu xuống rồi mời tôi ngồi. Sau đó, chỉ ra ngoài đóng cửa lại và bắt đầu hát. Khi tôi mở cửa ra, người phụ nữ đã chờ sẵn trước cửa, miệng vẫn hát, tay cầm sẵn xô nước. Tôi xin chỉ huy để mình tự phục vụ nhưng chị cương quyết lắc đầu. Vừa ái ngại vừa xúc động, tôi cảm ơn chị rối rít. Bỗng nhận ra rằng những đất nước chậm phát triển rất lơ mơ nhu cầu con người cá nhân và giải phóng sức lao động. Người Đông Nam Á chúng ta hào phóng sức người cho các lao động thông thường trong khi người phương Tây rất chi li với việc này. Cả một nhà hàng lớn ở Paris chỉ có hai người phục vụ. Còn xách hành lý hay mở cửa xe hả, bạn tự làm đi nhé! Phải chăng, đó là điểm khác biệt lớn giữa kẻ đi tìm thuộc địa và người làm thuộc địa?

Trên đường ra sân bay, hình ảnh cuối cùng đọng lại trong tâm trí tôi nhất là làng đại học

Yangon. Nguyên con đường dài hàng chục cây số tập trung các trường đại học. Cổng rào kiên cố, chắc chắn, cổ xanh mượt, ô tô ra vào lắp nắp. Một em bé trên xe tôi hỏi “Ba ơi, đây là trường học hay dinh Thống Nhất vậy?”. Tôi thầm ước gì Việt Nam cũng có một con đường “tơ lụa” như thế. Tôi nhìn đăm đắm vào sân trường, cảm nhận được một thế hệ mới sẽ giúp Myanmar hội nhập khu vực và thế giới. Họ có thể sẽ không mặc *longi*, không nhai trầu, không chèo thuyền một chân, không mang cặp lồng và đi chân trần nữa. Nhưng băng tám lồng hồn hậu và vốn tri thức, họ sẽ đánh thức đất nước của họ dậy. Đất nước của họ đã ngủ quên lâu quá rồi. Giấc ngủ sâu của họ cho người ngoại xứ sự thú vị và bỡ ngỡ về phong tục. Riêng đối với người Việt, người Myanmar vô tình tái hiện sống động một ký ức buồn tủi về những năm tháng xếp hàng mua lương thực, cốt mặc lành chứ không mơ mặc đẹp. Mọi người kháo nhau: ai có ý định đi Myanmar thì nhớ đi nhanh lên, kèo mai mối họ phát triển rồi sẽ không thấy mấy cảnh này nữa. Nghĩa là ta tìm thấy sự thi vị của mình trong cái lạc hậu của người. Như một người hiện đại bất chợt lạc vào cổ tích. Cũng hơi phũ phàng. Rồi đành thừa nhận là có những dân tộc phải trả giá cho sự chậm tiến của mình nhưng lại trở nên có giá khi người đời bội thực văn minh ■



Phụ nữ và trẻ em Myanmar có thói quen xoa *thanaka* lên má. *Ảnh: DT*



Một góc Sài Gòn hôm nay. Nguồn: TL

Triệu người bỏ rơi một thành phố

Hỷ Vận

Những tia nắng cuối Đông ỉu xìu pha chút gió lạnh mơn mởn khiến người khoái Tết lâng lâng hoài niệm. Thời gian đi qua chóng vánh hay trôi chậm chừ còn tùy vào cảm nhận mỗi người. Với riêng tôi, chỉ thấy Tết sắp chạm ở gót chân và Xuân vờn trên mái đầu hai mươi mấy tuổi đời.

Năm năm rồi nhỉ, tôi ở Sài Gòn ngàn áy thời gian nhưng chưa có một cái Tết cùng nó. Tiếc là con người không có thuật phân thân, không thì tôi đã có mặt ở thành phố hoa lệ này để "ăn" Tết mà vẫn không nỡ vắng mặt Tết quê - nơi chôn nhau cất rốn của mình. Nhưng biết phải làm sao được.

Những ngày cuối năm, ở các nút giao thông trọng điểm của Sài Gòn như vòng xoay, cầu vượt, ngã tư, ngã ba... xe thua, người thua. Tiếng người nói, tiếng động cơ, tiếng còi xe không còn hòa vào nhau và tạo thành nỗi ám ảnh vào giờ

cao điểm. Từ những xa lộ lộng gió đến ngõ hẻm chật hẹp của thành phố, cảnh xe san sát, cảnh người chen chúc, cảnh xe và người lách nhích đã xa rời tầm mắt bất kỳ ai. Thi thoảng chạy xe trên đoạn đường vắng, tôi còn thấy hiu quạnh, cô đơn, thấy Sài Gòn không còn là Sài Gòn nữa, Sài Gòn giống ở quê với những đoạn đường lưa thưa bóng người, có trời xanh, cây xanh thỏa thích ngắm. Rồi cùng chiếc xe chạy trên đoạn đường có mai vàng lé hé mấy bông, nắng hong nhẹ trong gió, tôi nôn nao, chạnh lòng và thấy mình ngập tràn sô sắng. Tôi muốn về nhà. Và cuối cùng, tôi cũng bỏ Sài Gòn về sum vầy với gia đình như cả triệu người đã làm. Sài Gòn ơi, xin lỗi!

Những ngày cuối năm cũng là thời điểm nhà nhà cúng tất niên để ghi nhận 365 ngày đã qua và mong chờ những điều tốt đẹp sẽ đến trong năm mới. Lúc ở nhà vào những ngày này, tôi cùng mẹ nấu đồ cúng và ăn những món ngon. Khi vào Sài Gòn, ngoài nơi làm việc tổ chức tiệc tùng, tôi còn được chủ nhà trợ mời đến chung

vui với những người cùng cảnh ở trọ như tôi. Họ đến từ muôn phương. Tuy nhiên, đến nay tôi chưa một lần có mặt ở bữa tiệc cuối năm ấy. Tôi thầm nghĩ, đó sẽ là hò hỏi, là ám áp, thức ăn vẫn ngon nhưng chắc chắn hương vị sẽ khác và tình thâm không đồng đầy như lúc tôi đưa mắt nhìn mẹ thấp nhang lên bàn thờ tổ tiên và khấn vái trong ngày cuối cùng tháng Chạp. Sài Gòn thật đẹp trong tôi với những mối lương duyên bằng cách nào đó mà tôi có cơ hội gặp gỡ, quen biết và trân quý. Với chủ nhà trọ chẳng hạn, tôi nhu mình may mắn vì đã sống cùng nhà với những người tốt bụng. Phải rồi. Xin cúi đầu cảm ơn.

Chạy men đường dọc một con kênh, nơi người ta vẫn ví von là chợ nổi giữa lòng Sài Gòn mới thấy vị Tết ập vào người sâu sắc nhất với một kẻ mong mỏi về quê như tôi. Những mai, cúc, tắc, hồng, ly, huệ... làm mê mẩn không biết bao nhiêu người ngang qua. Trên bề mặt con kênh thuộc quận bé nhất có hình dạng như một cù lao của thành phố, tôi thấy ký ức về quê hương dội vào lòng tựa sóng vỗ mạn thuyền liên miên. Đó là một chuỗi ngày tháng tuổi thơ yên bình, êm á. Lẫn trong âm vực cao thấp, nhỏ to của người mua kẻ bán có hương thơm, quả lành. Có lẽ sự tinh túy của đất trời giúp lòng người dịu vợi, bớt gắt gỏng, bớt hờn thua, bớt cò kè, bớt lạnh lùng. Hoặc không thì trong lòng ai cũng muốn cuối năm bớt sinh sự, bớt la lối om sòm dù điều đó đôi khi cứ tự nhiên mà đến. Nhất là ở một nơi phồn hoa đông đúc, nơi có khi cả con đường dài hàng trăm người xuôi ngược đều không biết bạn tuổi gì và bạn thì cũng chẳng quen ai. Tôi gạt bỏ những sân si, rối lòng, chăm chú nhìn về phía sóng nước dập dènh, phía chợ buôn náo nức, phía hoa quả xinh xắn... và đưa mắt nhìn tòa Bitexco sừng sững cho đến khi xe chạy xa khuất vẫn có ngoảnh đầu lại một góc nghiêng vừa phải

để không va trúng ai hay làm tự thương cho mình.

Còn nhớ một ngày giáp Tết ở Sài Gòn. Tan làm, tôi ghé quán cơm có chú ngồi kè ngà ngà say. Chú hỏi mà không nhìn tôi mặt mũi thế nào, có giang hồ không hay đồ vắt mũi chưa sạch:

- Sao chưa về con?
- Dạ năm nay con về muộn.
- Con miền Tây hả?
- Dạ con miền Trung.
- Miền Trung xa sao chưa về?
- Dạ con đi làm nên không về sớm được chú a.

... Xong phần một. Phần hai chú kêu tính tiền, chú nói chủ quán tính cả phần tôi. Tôi i ôi: con cảm ơn nhưng thôi chú à. Biết chú say, tôi huơ tay ý bảo cô đừng tính phần tôi. Chú say rồi.

Phần ba chú chưa chịu về, chú nói chủ không có con gái, chú ly dị vợ, chú có hai thằng con trai chán học xin nghỉ từ lớp 10 theo nghề lái xe, giờ chú ở một mình. Tôi được nghe, không được hỏi nên à dạ, gật đầu tối táp. Tôi nghĩ có lẽ nỗi cô đơn trong chính gia đình mình đang trỗi dậy ở chú chứ không có chuyện chú muốn tôi về nhà với chú đâu. Một lát sau chú đứng dậy chào chủ quán, chào tôi rồi đi xiên quẹo xa dần. Chú làm tôi nhớ tới nhân vật cụ Thi đên trong truyện ngắn *Hai đứa trẻ* của Thạch Lam, cũng lão đảo trong đêm với chai rượu nồng men đời. Tạm biệt người ven đường. Tôi cảm thấy yêu thành phố này thêm một tẹo và nếu phải xa chừng vài ngày hẳn sẽ thấy nhớ, thấy mong mỏi trở về.

Người Sài Gòn vui Tết ở đâu? Phố đi bộ, trung tâm thương mại, chợ hoa, công viên, khu giải trí... Chứ để được trông thấy một ngã ba có trò bầu cua tôm cá đông người lui tới, một cái phản gỗ có hội con nít trong xóm chơi xì lá, tiền lén, một chiếc bàn tròn người lớn thong thả cắn hột dưa, ăn bánh uống nước trà, hàn huyên... thật không dễ dàng. Rồi Tết sẽ lướt qua Sài Gòn một cách chóng vánh như cơn lạnh phủ lên thành phố này lè lẹ để nhường cho cái nắng hanh và mưa bắt đầu. Rồi Sài Gòn sẽ lại là Sài Gòn thôi - đông đúc, huyên náo, ồn ào và ở đâu đó có những người bỏ nó mà đi khi Tết về.

Năm nay con lại về nhà muộn như năm trước mẹ nhé. Tôi lấy làm tiếc khi góp thêm một thân phận trong triệu triệu người bỏ rơi thành phố bao dung này. Tuy vậy, có một điều chắc chắn sẽ tồn tại, Tết ở muôn phương có lúc da diết nhớ Sài Gòn ■



Dã quỳ tỏa sắc cuối đông

Hoànguyên

Cơn gió buốt đi qua. Cái nắng ấm dịu ngọt đổ xuống. Tôi trở lại Đà Lạt vào một ngày nắng giòn tan. Cái giá lạnh hao gầy liệu đã trốn đi đâu mất? Phản phát bên tai tôi là những đợt gió se lạnh. Cho dù có khác đi đôi phần, tôi phải thừa nhận rằng mình khá có duyên với mảnh đất này.

Tôi đã chán ngán những cái hẹn "khi nào có tiền mình đi du lịch nha!", rồi đưa nào cũng im hơi bất tín. Lần này, sau khi thu xếp việc học và làm thêm, tôi quyết tâm đi cho bằng được.

Tôi và nhở bạn mang theo cả một trời hứng khởi lẩn tự hào. Bởi đây là lần đầu hai đứa độc lập tài chính đi chơi đúng nghĩa. Cũng là lần đầu hai đứa tự chuẩn bị mọi thứ đi xa nên hoi thiêu kinh nghiệm. Nhưng kể ra vậy cũng vui, vì chúng tôi có thể khám phá được những thứ mình không ngờ tới.

Đi du lịch chuẩn bị bao nhiêu là đủ? Tôi nghĩ không có thước đo chính xác. Minh cảm nhận đủ khi thấy hài lòng và đủ theo cách bản thân mong muốn trải nghiệm. Một lần, tôi đọc được ý kiến của một dân du lịch bụi, nên hay không lên lịch trình cho chuyến đi. Chị nói việc lên tất cả kế hoạch vô tình làm mất đi những khám phá mới mẻ và sự e ngại phá bỏ giới hạn an toàn của người trẻ. Còn tôi cho rằng lên lịch trình là cần thiết nhưng nếu muốn chuyến đi bất ngờ thì nên đi theo dạng khám phá.

Đến Đà Lạt, hai đứa thuê xe phóng thẳng đến

đồi chè Cầu Đất mà chẳng biết đường đèo dốc ra sao, chỉ đi theo sự hướng dẫn của người dân. Tôi nhớ như in cái cảm giác nhìn thấy những đóa hoa cầm tú cầu đua nhau khoe sắc sau khi vừa lấy hết can đảm để đạp số một lên dốc. Cứ thế chúng tôi khám phá đồi chè Cầu Đất, làng Cù Làn, hồ Tuyền Lâm, Thiền viện Trúc Lâm... Chúng tôi cứ đi như những đứa trẻ bụi đời, không bận tâm nhiều thứ. Nhưng có một điều nằm trong những việc nhất định tôi phải làm khi đến xứ sở ngàn hoa là ngắm cho được hoa dã quỳ, dù ngày tôi đến là ngày mùa dã quỳ gần tàn.

Dã quỳ ngộ lầm, không hương thơm mà chỉ có sắc, thế mà làm nhiều người mê đắm đuổi. Đà Lạt mùa nào chẳng có hoa: mùa Tết có mai anh đào, tháng ba có hoa phượng tím, tháng tư có hoa cải trắng và cuối đông là những cánh đồng hướng dương nở bạt ngàn. Nhưng tại sao tôi lại luyến lưu và nhớ nhất là mùa hoa dã quỳ? Có lẽ do ánh tượng của đứa trẻ về những cung đường dã quỳ vàng rực uốn lượn ở Đăk Lăk.

Ai bảo dã quỳ sắp tàn là xấu, tôi lại cảm nhận cả một sức xuân căng tràn. Dã quỳ tàn là dấu hiệu mấp mé cho chồi non lộc hé nở. Đời hoa ngắn ngủi nhưng khiến bao người nhớ nhung vì nếu không tỏa hương thì cũng làm đẹp





Ai bảo dã quỳ sắn tàn lá xấu, tôi lại cảm nhận cả một sức xuân căng tràn.
Ảnh: Hoàng Quyên

cho đồi. Như Xuân Diệu từng viết: "Thà một phút huy hoàng rồi chợt tắt, còn hơn buồn le lói suốt trăm năm".

Ngày thứ hai rong ruổi trên các con đường đèo uốn lượn, đuối bắt mặt trời những lúc xe leo dốc thẳng đứng hay chạy đua với màn sương mù giăng kín lối, hai đứa con gái tuổi đôi mươi rất sợ nhưng cứ thẳng đường mà đi. Trong đầu chúng tôi chỉ có duy nhất ý nghĩ: "Tuổi trẻ chẳng có bao nhiêu lần để liều, thời thì cứ liều". Gió rít qua mang tai, tầm nhìn hạn chế, cộng thêm quả mưa làm hai đứa ướt sũng, lúc đó chúng tôi mới hiểu hết những nguy hiểm rình rập.

Chính vì không biết đường, chúng tôi mới

biết người Đà Lạt dẽ thương vô cùng. Từ Lang Biang, chúng tôi không biết cách di chuyển sang Ma rừng lũ quán, hỏi đường thì có một chú dắt gần đến nơi. Trong khi đứa bạn ngồi sau cứ nhủ: "Hay là mình về đi" và không tin lại có "người lạ từng quen" tốt như thế! Hồi hộp như trong phim bởi phải đi qua rất nhiều cung đường, mà quay lại chưa chắc hai đứa đã nhớ, vậy mà cuối cùng đến nơi an toàn, hai đứa xúc động chỉ biết ríu rít cảm ơn.

Cũng vì không dùng Google map, hai đứa mới có dịp ngắm dã quỳ trên đường đi đồi Thiên Phúc Đức. Những khóm hoa dại hoang sơ, mỏng manh mà cũng mạnh mẽ trước những cơn gió rít cao như đợi chờ chúng tôi đến thưởng thức. Dã quỳ giống như người con gái đẹp rực rỡ nhưng lại cho ta cảm giác gần gũi, thân thuộc.

Không ngại ngần những ánh mắt của người đi đường, tôi và cô bạn phi xuồng xe để... ngồi, để ngắm và để chụp hình. Mừng rơn như những đứa trẻ mới lớn lần đầu được đi chơi, tôi hạnh phúc vì cuối cùng đã gặp lại dã quỳ.

Tôi chợt nghĩ, có phải khi những cánh dã quỳ đang dần héo úa, người ta thương tiếc nên nó càng quý hơn? Như ngày nhỏ tôi hay ao ước... bị ốm để được mẹ chăm sóc. Nghe có vẻ buồn cười nhưng trong tâm trí đứa trẻ như tôi, sự chăm sóc của mẹ khi mình bị ốm là tuyệt nhất. Cũng như khi nhìn thấy những rặng hoa dã quỳ trên đường đi chúng tôi đã phải hé lén và nói với nhau rằng tính ra ông trời thương mình.

Đà Lạt trong tiềm thức nhiều người có lẽ đã biến đi đâu mất nhưng với tôi, Đà Lạt tạo dấu ấn ban sơ đủ luyến lưu. Rời khỏi thành phố khói bụi, đây là nơi thứ hai cho tôi cảm giác an toàn và thật sự thư thái như ở quê ■





Chiến dịch xuân tình nguyện để lại nhiều dấu ấn trong lòng xã hội.
Ảnh: TL

Một mùa Xuân trọn vẹn

Phan Thành Vĩnh

Một ngày trước khi lên đường tham gia Xuân tình nguyện, Trang dạo một vòng bằng xe máy loanh quanh thành phố. Những ngày cuối năm, không khí náo nức, hò hởi tràn ngập khắp phố phường và đong đầy trong ánh mắt, nụ cười của lũ trẻ. Từng con đường, tòa nhà, góc phố như khoác lên mình bộ áo mới. Ở các chợ bày bán hoa tết nập, đủ loại, đủ hương sắc. Âm thanh náo nhiệt hơn thường ngày vì nay đã là hai mươi ba Tết - ngày đưa ông Táo về trời. Đến các chợ, Trang gặp các cô, các bà xách giỏ đi mua hoa, bánh kẹo, cá chép, "bộ đồ nghề" để đưa ông Táo "về trời". Máy đưa nhỏ chạy lăng xăng theo mẹ, theo bà, đưa nghịch rồi cười giòn tan. Có lẽ lũ trẻ mong đến Tết nhất vì đến Tết chúng được đi chơi thỏa thích, được diện đồ mới, được ăn món ngon và cả được lì xì nữa. Nhìn nụ cười hồn nhiên của mấy đứa nhỏ mà lòng Trang buồn man mác.

Ngày mai Trang sẽ đi Xuân tình nguyện ở Sóc Trăng. Chuyến đi kéo dài bốn ngày và cô biết có thể cô không kịp về với gia đình để đón giao thừa vì quê cô tận Quảng Nam - cách Sài Gòn hơn 800 cây số.

Trang dạo khắp Sài Gòn vì muốn biết không khí đón Tết ở Sài Gòn có gì khác so với quê hương Quảng Nam của cô và cũng để giải khuây sau một tháng trời bận bịu công việc chuẩn bị cho chuyến thiện nguyện nơi xa. Trang đi chiếc xe cà tàng qua các con đường, đâu đâu cũng bày bán những món đồ ngày Tết. Các hàng quán

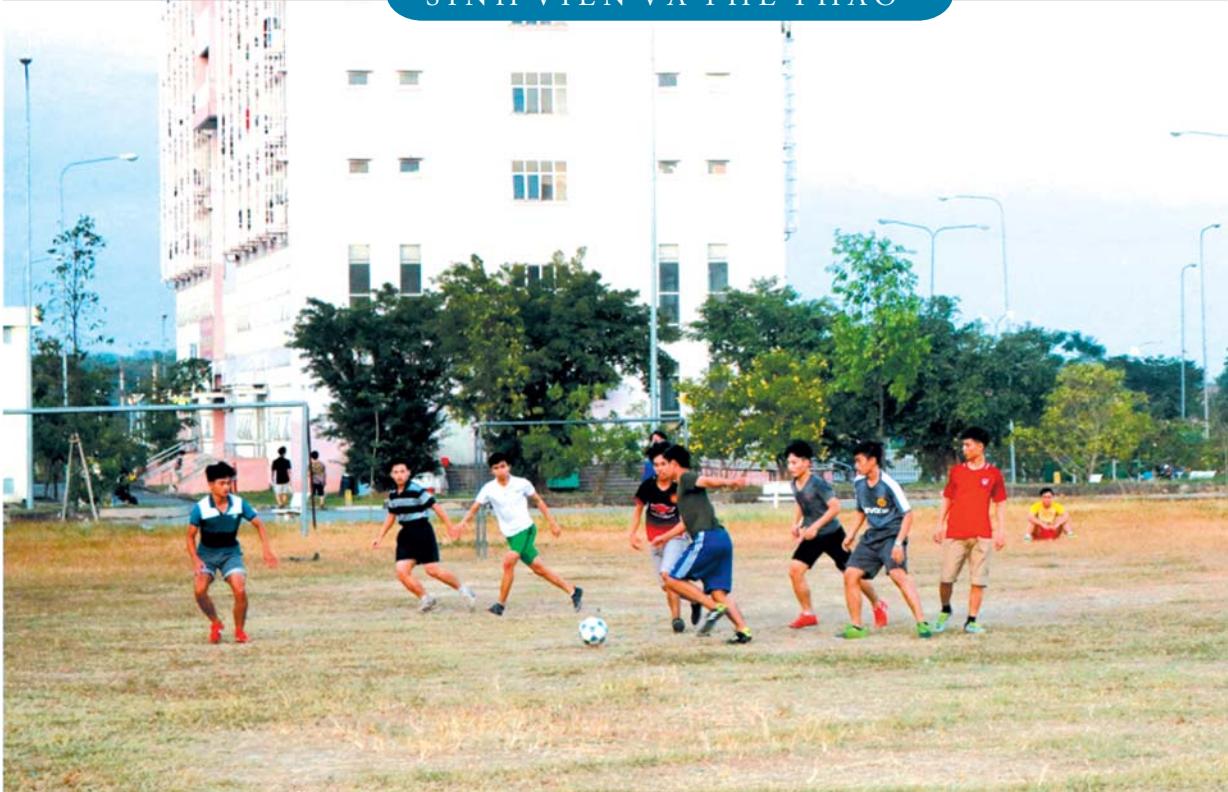
ăn uống rộn ràng hẳn, thanh âm ngày Tết đã đến rất gần. Bát chợt Trang nghe được mùi hương rất quen thuộc và nhận ra là mùi hương gắn liền với tuổi thơ mình, góp phần nuôi nấng tâm hồn một cô gái yêu đời, biết đồng cảm và chia sẻ với những hoàn cảnh không may mắn trong cuộc sống. Đó là mùi của mì Quảng chứ không phải là bất kỳ món ăn nào khác. Vì mùi hương ấy đã là trứ danh ẩm thực của xứ Quảng Nam đầy nắng gió với những con người hồn hậu và chân chất quê cô.

Trang cố tìm cho bằng được nơi xuất phát mùi hương và ghé vào thưởng thức lại hương vị quê nhà. Trang gọi ngay một tô. Ngồi thưởng thức từng sợi mì mà Trang nhớ nhà, nhớ mẹ đến phát khóc. Ngày trước ở quê, mẹ thường nấu Mì Quảng cho hai chị em Trang ăn. Phải nói là mẹ Trang nấu mì Quảng ngon đáo để. Trang từng nghĩ nếu mẹ mở quán mì Quảng nào đó trên Tam Kỳ chắc là bán không kịp cho mà coi. Mẹ thường hay bảo: "Mai mốt mẹ dạy cho con nấu mì Quảng, mẹ có bí quyết gia truyền, con học để nấu cho chồng con ăn". Trang chỉ muốn quay về ngay lập tức, được gặp mẹ cùng nhở em, phụ mẹ dọn dẹp nhà cửa đón Tết. Nhưng mai Trang lên đường đi Xuân tình nguyện rồi, tận 28 Tết mới xong.

Cả đoàn lên chuyến xe về huyện Châu Thành, Sóc Trăng - nơi những chiến sĩ trẻ đã có cho mình nhiều kỷ niệm vô cùng tươi đẹp thời thanh xuân. Các chiến sĩ trao quà tận tay cho những em học sinh nghèo chăm chỉ và những gia đình khó khăn tại địa phương. Những ngọn đèn nông thôn được thắp sáng, những con đường trở nên quang quẽ, đẹp đẽ hơn bởi đôi tay và sức lực của các chiến sĩ tình nguyện. Niềm vui hiện lên trong từng ánh mắt của các cụ già và nụ cười trong veo, hồn nhiên của lũ trẻ.

Đêm cuối ở lại địa bàn, cả đoàn ngồi quây quần trước sân trường cấp hai của xã, cùng chia sẻ những cảm xúc của mình, chúc nhau một năm mới an lành, hạnh phúc, gửi lời thăm hỏi đến gia đình nhau và dành cho nhau những cái ôm trước khi đi ngủ. Sáng mai tất cả sẽ lên đường về quê.

Chiều 30 Tết, mẹ Trang đang cặm cụi nấu bữa cơm tất niên nhưng nước mắt bà cứ rướm rướm, nghĩ rằng đưa con gái mình không về. Rồi bà nghe bé út gọi to, giọng vui mừng lại: "Mẹ ơi, mẹ! Mẹ ơi! Chị hai... chị hai... về rồi!" Trang may mắn đắt được chuyến xe cuối cùng. Rồi ba mẹ con ôm nhau khóc nức nở. Từng giọt nước mắt hạnh phúc trào ra. Đêm nay Trang sẽ đón Giao thừa cùng mẹ và em. Trang sẽ thắp nén hương cho ba sau gần sáu tháng xa nhà. Và đêm nay, Trang sẽ ngủ cùng mẹ, cảm giác mà đã lâu rồi Trang chưa có lại ■



Những trận đấu diễn ra vô cùng sôi nổi. *Ảnh: Anh Nguyên*

SÂN BÓNG "0 ĐỒNG" trong khu ký túc xá

Cứ vào mỗi buổi chiều, tầm 16g, khoảng 20 - 30 sinh viên ở ký túc xá lại "hẹn hò" nhau ra sân bóng "0 đồng". Đây là một phần khuôn viên mà Ban quản lý Ký túc xá ĐHQG-HCM dành riêng cho những sinh viên đam mê quả bóng tròn.

Anh Nguyên

Những trận cầu tiết kiệm, tuy không "đỉnh cao", nhưng luôn hấp dẫn bởi tiếng cười rộn ràng của sinh viên đến từ nhiều trường khác nhau.

Một quả bóng, nhiều "ông chủ"

Sinh viên năm nhất, năm hai, năm ba và cả những anh năm tư đều có mặt từ rất sớm để tham gia những trận đấu không chuyên này. Ở đây,

mỗi ngày chào đón vài chục cầu thủ, từ nhiều trường đại học thành viên ĐHQG-HCM. Họ chia chung niềm vui mãnh liệt với quả bóng tròn. Và khi không có "mạnh thường quân" nào tài trợ thì họ cùng nhau "hùn tiền" mua một quả bóng thật "xịn", để đá lâu, đá nhiều và chia nhau quyền làm "ông chủ".

Vì số lượng quá đông nên mỗi ngày sinh viên phải chia thành nhiều đội, đá theo thể thức... xoay vòng. Ngày ít cũng có hai đội tham gia, nhưng ngày nhiều lên tới 4 đội. Vì thế "giải đấu" dàn hình thành một luật bất thành văn: Đến sau thì phải đợi, và tùy vào "trình độ" chơi bóng của từng thành viên, có đội đá hay đá rất lâu, nhưng cũng có đội chỉ rời sân trong nháy mắt vì... thua tan tác.

Không thuộc một câu lạc bộ hay đội nhóm nào, cũng không thuộc một giải đấu nào nên việc tham gia những buổi chiều sôi nổi ở đây hoàn toàn nằm ở niềm đam mê và tinh thần tự nguyện.

Bạn Nguyễn Duy Trà (Trường ĐH CNTT) chia sẻ: "Đá bóng ở đây thoải mái thời gian về buổi chiều, nó không bó buộc mình phải đặt giờ trước như sân cỏ nhân tạo".

Bên cạnh đó, sân bóng "0 đồng" còn là nơi gặp gỡ, giao lưu của nhiều thế hệ sinh viên, nhiều trường, nhiều vùng miền. Không quá khi gọi nơi này là "nhịp cầu kết bạn bốn phương" của những sinh viên Ký túc xá ĐHQG-HCM. Thay vì bỏ tiền thuê sân cỏ nhân tạo với những trận cầu mang nặng tính thua thì các bạn lại chọn đến "sân bóng 0 đồng", vừa tiết kiệm được tiền, vừa có thêm bạn mới.

Bạn Nguyễn Huỳnh Tuấn Hải (Trường ĐH KHTN) tâm sự: "Mình tìm đến đây vì sân rộng rãi, thoải mái mà không tốn tiền, lại gặp được nhiều bạn mới đến từ các trường khác nhau, không cần quen biết ai mình cũng vào đá cùng được".

Đó cũng là lý do mà sân bóng "0 đồng" ngày nào cũng đông đúc, nhộn nhịp, kể cả những ngày lễ, khi nhiều sinh viên "lên đồ" đi chơi thì sân bóng vẫn là điểm đến hòa chung đam mê quả bóng tròn của các cầu thủ nghiệp dư. Dường như, sân bóng này là một thế giới khác: những phiền muộn đều biến mất, chỉ còn lại tiếng cười nói, hò reo của những sinh viên.

Những khán giả bất đắc dĩ, chờ đến lượt đội mình ra sân.
Ảnh:
Anh
Nguyên

Mong có lười cho... khung thành

Thay vì vùi mình vào chiếc máy tính với những trận Liên Minh Huyền Thoại, Đột Kích hay Fifa Online..., sau những tiết học trên giảng đường nhiều sinh viên đã tìm đến sân bóng "0 đồng" để trút bỏ "xì-trét". Và hơn thế, nơi này còn là nơi sinh viên rèn luyện, tăng cường sức

khỏe cho bản thân, kéo họ trở lại với cuộc sống hiện tại thay vì đắm chìm trong thế giới ảo của những trò chơi điện tử.

Thế nhưng, "0 đồng" có cái giá của... 0 đồng. Sân cỏ ở đây "tự phát" nên không chất lượng bằng những sân cỏ khác. Bên cạnh đó, mặt sân còn nhiều sỏi đá nên rất dễ gây chấn thương cho các cầu thủ.

Thêm vào đó, sân bóng "0 đồng" chẳng có dàn đèn điện bố trí như sân này sân kia, vì thế mà các trận đấu phải diễn ra trước khi mặt trời lặn, còn nếu đá thêm thì chẳng còn thấy đâu là sân, đâu là khung thành. Mặt khác, số lượng sinh viên tham gia đá bóng rất đông, nên nhiều khi phải chờ đợi, mà đến lượt thì... trời tối mất rồi!

Nhưng "ám ảnh" nhất với sân bóng "0 đồng" chính là vị trí... thủ môn. Khi một cầu thủ hứng khởi tung ra một cú sút cực mạnh thì thủ môn phải "lặn lội đường xa"... nhặt bóng. Bạn Nguyễn Huỳnh Tuấn Hải tâm sự: "Ở đây con số đáng sợ nhất là số 2 và số 3 vì ai bị rơi vào hai số này thì phải làm thủ môn. Nếu được thì mình xin đề xuất ký túc xá nên trang bị hai cái lưới bao khung thành để đỡ đi nhặt bóng, chứ không cần lưới bao xung quanh sân, vì ở đây đá bóng vui là chính".

Còn bạn Nguyễn Duy Hải Đăng (Trường ĐH Bách Khoa) hóm hỉnh: "Ở đây mặt sân hơi xấu nhưng đổi lại chiều nào cũng có rất nhiều bạn nữ qua lại".

Sân bóng "0 đồng" không chỉ là một điểm đến cho các sinh viên có chung niềm đam mê quả bóng tròn mà còn là nơi để các bạn giao lưu kết bạn, rèn luyện thể lực, chơi vui thoải mái sau những giờ học căng thẳng trên giảng đường.



Ăn "DA-UA" chớ đừng nói lời "A-DUA"

Trang Hạnh



Còn người bình thường, có phần cổ lỗ sĩ, được ban tặng MỘT cái cái MIỆNG và HAI cái TAI để học thǎm - tháu - lǎng - nghe trước khi tập nói "ê - a - quê - nhà..." .

Trong khi con người hiện đại có xu hướng thích "hai điện", không bằng lòng với việc nói ít - nghe nhiều, luôn tìm cách kéo dài/khuếch tán tiếng nói cá nhân bằng các công nghệ kỹ thuật tân tiến mà bất chấp hệ quả, chỉ cần được "nói cho đã cái nư/cái tôi", "nói/chửi cho sướng cái miệng". Người bị chửi là ai... mặc kệ! Miễn không phải là... mình, hoặc bà con họ hàng của mình... là được!

Có những câu danh ngôn về sự phán xét đáng để lưu tâm, như: "Những người vội vã phán xét dựa trên bè ngoài, hiếm khi thấy được bản chất sự việc" (Robert Southey), "Phán xét người khác không định hình con người họ. Nó định hình con người bạn" (Khuyết danh), "Trước khi anh phán xét con đường tôi đi, xin hãy chú ý bùn trên giày của chính anh" và "Tôi là ai mà có thể phán xét điều tôi không hiểu" (Katrina Mayer).

"Tôi là ai mà có thể phán xét điều tôi không hiểu" - nhà thuyết trình nổi tiếng người Mỹ về xây dựng nhân cách Katrina Mayer tự vấn chính mình. Với các Facebooker người Việt, câu nói

trên nên thay từ "tôi" thành từ "chúng ta": "Chúng ta là ai mà có thể phán xét điều chúng ta không hiểu".

Thật ra, "chúng ta" là "những đám đông luôn bị vô thức tác động, xử sự như người nguyên thủy, người dã man, không có khả năng suy nghĩ, suy luận, mà chỉ cảm nhận bằng hình ảnh, bằng sự liên kết các ý tưởng, không kiên định, thất thường, và đi từ trạng thái nhiệt tình cuồng loạn nhất đến ngây dại ngớ ngẩn nhất". "Chúng ta" cần "một thủ lĩnh có thể dẫn dắt và cho bản năng của chúng ta một ý nghĩa của sự tồn tại". Lời trên là của Gustave Le Bon, trong cuốn *Tâm lý học đám đông*.

Gustave Le Bon nhắc đến "vô thức" - liệu có sự tương quan với khái niệm "vô thức tập thể" của Carl Jung (1875 -1961), phân biệt với khái niệm "vô thức cá nhân" của Freud? Jung không đồng tình với quan điểm khẳng định sự phát triển tâm lý cá nhân chỉ được tính từ khi cá nhân đó ra đời.

Viết về cấu trúc bẩm sinh của tâm lý con người, nhà tâm lý học người Thụy Sĩ cho rằng: "Con người sở hữu nhiều thứ mà mình không hề đạt được mà được thừa hưởng từ tổ tiên của mình. Anh ta không sinh ra như một taula rasa (tâm bảng trống), mà còn được sinh ra với một vô thức. Anh ta mang theo mình những cấu trúc được tổ chức và sẵn sàng hoạt động theo một cách đặc thù con người mà anh ta có được nhờ hàng triệu năm phát triển loài người... Giống như bản năng xây dựng tổ và di cư của các loài chim không bao giờ học hay đạt được, con người mang theo mình nền tảng của bản chất ngay khi sinh, và không chỉ là bản chất cá nhân mà còn là bản chất tập thể".

Trong bản chất tập thể của chúng ta, không chỉ có bản chất của khát vọng sinh tồn mà còn bản chất của nỗi sợ hãi. Khi một đám đông mạnh tiếng lên án, phán xét một ai đó thì có một điều chắc chắn, trong vô thức tập thể của tâm lý đám đông đang bị bao phủ cùng ít nhất một nỗi

sợ hãi vô hình, mà họ chưa thể nhận diện rõ ràng và chưa đủ năng lực vượt qua. Thay vì lắng nghe nỗi sợ hãi bên trong vô thức mình gào thét và kiên nhẫn làm dịu nó xuống như người mẹ dỗ dành một đứa trẻ hư, họ chọn cách lờ đi điểm yếu của mình mà chọc khuấy vào một người yếu thế nào đấy bằng việc chà đạp chửi rủa họ, để lấn át tiếng gào thét trong tâm can! Vô thức của họ vì quá sợ hãi mà chấp nhận lảng quên một chân lý "ngâm máu phun người át dơ miệng mình"!

Ai là nạn nhân "bị ném đá" cho vô thức tập thể nhuốm màu sợ hãi của đám đông Vietnam Facebooker? Là nhà báo Tạ Bích Loan trong chương trình "60 phút mở", là tác giả Đặng Hoàng Giang "cha đẻ" của từ "tháu cảm" trong đề thi Ngữ văn THPT Quốc gia 2017, là PGS.TS Bùi Hiền với đề xuất cải tiến Tiếng Việt... Về trình độ, họ đều "không phải dạng vừa đâu"! Về tuổi tác, tóc bạc trên đầu họ không ít. Đám đông có nhiều người với nhiều trình độ, lứa tuổi... Có người tiên phong "ném đá" xuống dòng sông tạo ra làn sóng và có người "a-dua" ném theo mà chẳng hiểu mô típ cớ sự!

Gần đây nhất, báo *Tuổi Trẻ* giải oan cho PGS.TS Bùi Hiền với bài báo: *Đưa tin không đầy đủ về nghiên cứu có thể gây hiểu nhầm*. Mở đầu bài viết là câu nói của nạn nhân: "Đó chỉ mới là một nửa công trình nghiên cứu của tôi"...

Hãy dành vài phút, à thôi, vài giây cũng được, để "mặc niệm" danh ngôn của cô Katrina Mayer: "Tôi là ai mà có thể phán xét điều tôi không hiểu"! Người ta đã bỏ cả đời để nghiên cứu, chúng ta không biết gì để góp ý với tinh thần cầu thị thì nên im lặng hoặc "muốn biết thì hỏi...".

Nếu cô Katrina Mayer ở Mỹ, xa xôi quá, thì chúng ta có thể "mặc niệm" câu của nhà báo Hữu Thọ trong cuốn *Mắt sáng, Lòng trong, Bút sắc* khi ông bàn về nhà báo nên "trong cuộc hay ngoài cuộc" rằng: "Là người 'trong cuộc' nghĩa là không 'đứng ngoài' và 'đứng trên' thông tin. Thông tin theo kiểu 'đứng trên' rồi phê phán theo kiểu 'day bảo', 'lên án' trở thành người thiếu khiêm tốn, không phù hợp với vị thế của người viết báo trong thông tin và cũng kém hiệu quả trong thông tin. Thông tin theo kiểu 'đứng ngoài' vô cảm, không vui buồn cùng nhịp với nhân dân, cho mình không có trách nhiệm gì, cũng không thuyết phục được người đọc".

Nhà báo thời đại @ không còn ám chỉ nhà báo ăn lương của tòa soạn báo nữa mà là những nhà báo công dân - người có đủ phương tiện,

kênh thông tin bày tỏ tiếng nói riêng trong môi trường truyền thông chung sôi động hiện nay. Vì thế câu chuyện "trái tim nóng và cái đầu lạnh" là chuyện không bao giờ cạn cữ!

"Giác mơ của Phạm Xuân Ẩn là giấc mơ của sự hàn gắn...", GS. Larry Berman bắt đầu buổi giao lưu với câu nói trên về người mà ông gọi là "diệp viên hoàn hảo" trong cuốn sách cùng tên mà ông đã dày công nghiên cứu và biên soạn. Đó là một buổi sáng đẹp trời khi bão Damrey đã nguội bớt cơn thịnh nộ (17/11/2017), vị giáo sư khoa học chính trị của Đại học California thốt lên trong sự biết ơn tha thiết, rằng: "Ẩn là người thầy giúp tôi hiểu về Việt Nam. Chắc kiếp trước tôi là người Việt..." . Không khí tại hội trường D ám áp nhờ những sẻ san thân tình giữa diễn giả và cán bộ, giảng viên, sinh viên Trường ĐH KHXH&NV.

Kết thúc buổi nói chuyện, từ hàng ghế khán giả, một cánh tay đưa lên, câu hỏi được đặt ra là: "Theo ông, điều gì đã làm nên một nhà tình báo vĩ đại trong con người Phạm Xuân Ẩn?". Vị giáo sư trả lời: "Có ba yếu tố: thứ nhất là đầu óc, tư tưởng kỷ luật, ông Ẩn luôn tính toán mọi việc chính xác như một nhà toán học; thứ hai là ông Ẩn rất mục khiêm tốn; và thứ ba là sự may mắn..."

Trong khoảnh khắc ấy, ông Larry Berman đáng kính có vẻ như quên mất một điều, ngay trong chính chủ đề của buổi nói chuyện ngày hôm đó, sự vĩ đại của nhà tình báo Phạm Xuân Ẩn còn nằm trong giấc mơ chân phượng của ông ấy - "giác mơ về sự hàn gắn..."

Giác mơ ấy vẫn ấm nồng, không chỉ hàn gắn giữa người Việt Nam và người Mỹ, mà còn hàn gắn giữa những người Việt Nam với nhau. Sự hàn gắn, chia lành những tổn thương tinh thần và nỗi sợ hãi vô thức làm con người sinh sống trong cùng một không gian, một lãnh thổ đang dần rời xa nhau...

Cần lắm những nhà báo có ước mơ hàn gắn, dù chỉ một chút thôi, học theo ông Phạm Xuân Ẩn. Trong đời của mình, ông Ẩn đã chọn lựa lắng nghe sâu sắc, giấu kín những bí mật để bảo vệ mạng sống, danh dự cho người khác, nhiều hơn là nói và càng không tự nói để tự tôn vinh mình hay cầu cạnh sự nổi tiếng, vì như tác giả Larry Berman bày tỏ: "Có quá nhiều người hy sinh để bảo vệ mạng sống cho ông Ẩn". Sự vĩ đại của ông chỉ đến từ những điều dung dị của một người Việt Nam đúng nghĩa bình thường vậy thôi! ■

Sinh viên du học sinh đón Tết ở quê người

Minh Thy - Minh Hy

Tết là dịp để những người xa quê trở về vui vầy, sum họp với người thân và bạn bè. Tuy nhiên, với nhiều du học sinh Việt Nam, không phải ai cũng có được may mắn ấy.



► **Nguyễn Huỳnh Phúc An** (*Học viên cao học ngành Media Education, Lapin Yliopisto University of Lapland, Phần Lan*):
Hai mùa Tết trùng với mùa thi

Đây là năm thứ hai mình không về quê ăn Tết vì Tết cũng là thời điểm mình tập trung thi học kỳ. Năm ngoái, vào đêm giao thừa, mình cùng các bạn châu Á ngồi lại nấu ăn với nhau. Lần đầu tiên năm mới ở Phần Lan mình nhớ nhà nhiều chứ chưa thật sự nhớ Tết lắm. Một phần nữa, mình tò mò muốn biết ăn Tết xa xứ như thế nào. Năm nay, mình đã nguôi ngoai cảm giác nhớ nhà nhưng vẫn muốn được trở về Việt Nam. Dịp Tết này có lẽ mình sẽ cùng bạn bè nấu ăn, kể những câu chuyện vui buồn đã qua.



► **Nguyễn Đức Huy** (*Trường ĐH Bách Khoa, đang học tại Daejeon University*): **Sẽ đến Seoul... vui Tết Việt**

Năm nay mình ăn Tết ở xứ sở kim chi. Mình chưa có kế hoạch gì cụ thể, có lẽ mình sẽ cùng nhiều bạn bè mới đi ăn uống vì được nghỉ lễ đến ba ngày. Mình dự định lên Seoul "nhập hội" cùng những người Việt sống ở đây để vui Tết Việt cho đỡ nhớ nhà, nhớ quê. Với mình, đây là năm đầu tiên đến Hàn Quốc nên còn rất hào hứng, tò mò, mong muốn khám phá văn hóa, ẩm thực, con người nơi này. Mình cũng không cảm thấy buồn nhiều vì nhịp sống bên này rất nhanh và bận rộn nên chẳng còn nhiều thời gian suy nghĩ.



► **Trần Khánh Dung** (*học tại Cyril Jackson Senior High School, thành phố Perth, Úc*): **Đi chơi cùng bạn bè sau kỳ học căng thẳng**

Đây là năm thứ hai mình không được đón Tết cùng gia đình. Những ngày này, mình cực kỳ nhớ nhà, nhớ lúc cùng ba mẹ dọn dẹp nhà cửa để mừng năm mới. Dù ở chỗ mình có tổ chức họp chợ Tết, bán nhiều đồ ăn, bánh trái như ở Việt Nam nhưng không thể làm voi đi nối nhớ nhà, nhớ quê được. Với mình, được về quê ăn Tết bao giờ cũng tuyệt vời hơn ở nước ngoài.

Tết này, mình sẽ cùng bạn bè Việt Nam và châu Á đi chơi để lấy lại tinh thần sau một học kỳ đầy căng thẳng. Mình cũng sẽ tranh thủ làm thêm để có một chút thu nhập trang trải cho việc học ở đất khách quê người.



► **Nguyễn Thành Giang** (*Đại học Osaka, Nhật Bản*): **Ai cũng có thế giới riêng trong ngày Tết**

Tuy đây là năm đầu tiên xa nhà vào dịp Tết, nhưng mình lại cảm thấy vô cùng thú vị vì được "đổi gió". Thú thực, mình... chưa muốn về, vì ở quê, Tết nhiều khi mình cảm giác bị "tự kỷ", không ai chơi cùng. Mặc dù với nhiều người Tết là dịp sum vầy nhưng mình không còn cảm thấy được không khí ấm áp ấy nữa. Ba mẹ đi chơi nhà bạn, anh chị về quê nội, quê ngoại rồi lại tiệc tùng... nên mình thấy, Tết ai cũng có một thế giới riêng, không cần có trách nhiệm lấn nhau nữa, hãy để họ tự do ■



Sinh viên quốc tế và màu sắc *Tết Việt*

Trong thời kỳ hội nhập, Tết truyền thống Việt Nam ngày càng được bạn bè quốc tế biết đến và trải nghiệm theo cách riêng của mình, nhất là các bạn sinh viên nước ngoài đang học tập, nghiên cứu tại Việt Nam. Với họ, đây dịp đặc biệt để hiểu hơn về văn hóa, đất nước và con người Việt Nam.

Kim Quyên - Sơn Trang - Phạm Phương

Khoa Việt Nam học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM là nơi có lượng sinh viên quốc tế theo học nhiều nhất ở Việt Nam. Nhiều bạn tỏ ra hứng thú đón chào Tết Mậu Tuất đang về trên đất Việt.

► **Ra Hae In (Hàn Quốc) - sinh viên năm IV
Ba lần đón Tết Việt**

Ngày Tết ở Việt Nam rất vui tươi nhộn nhịp với những đường phố ngập sắc vàng hoa mai. Tôi thấy người Việt chuẩn bị cho những ngày quan trọng của năm mới rất chu đáo. Điều này

thật khác với Hàn Quốc, Tết ở Hàn đơn giản hơn bởi nó không phải dịp lễ đặc biệt, quan trọng như Trung Thu.

Khoảng cách về địa lý xa, thời gian nghỉ Tết lại ngắn nên tôi quyết định đón Tết ở Việt Nam suốt 3 năm liền. Năm 2018 nữa là lần thứ tư. Tết ở Việt Nam thực sự rất thú vị.

Lần đầu tiên qua Việt Nam, tôi đón Tết tại TP.HCM. Tôi thật sự rất ngạc nhiên vì đây là thành phố lớn, rất phát triển, có nhiều trung tâm thương mại và dịch vụ, khu vui chơi, giải trí... nhưng vào dịp Tết lại vắng vẻ và yên tĩnh khác thường. Qua năm thứ hai, tôi được một người bạn Việt Nam mời về quê ăn Tết ở Quy Nhơn. Ban đầu, tôi cũng ngại lắm nhưng bạn ấy đã nói: "Người Việt Nam quan niệm càng nhiều người cùng đón Tết thì càng gặp nhiều may mắn, thuận lợi". Những ngày ở Quy Nhơn, tôi cùng bạn bè Việt Nam đi chúc Tết, ngắm bình minh trên biển, chơi các trò chơi dân gian đầu năm mới...

Tôi nhận ra Việt Nam cũng có phong tục lì xì như Hàn Quốc. Người Việt thường nhân lì xì và gửi nhau những lời chúc tốt lành nhân dịp đầu năm mới. Thay vì vậy, người Hàn sẽ hành lễ khi nhận lì xì để mừng tuổi ông bà thay lời cảm ơn. Người Hàn Quốc khi đón Tết còn phải ăn Heok guk (một loại súp của người Hàn), như thế mới xem như được tuổi mới.

Còn ở Việt Nam thì không thể thiếu bánh chưng vào dịp Tết. Tôi đã trải nghiệm gói bánh chưng rồi. Nếu chỉ nhìn thì rất là dễ nhưng làm lại rất khó, phải thật tỉ mỉ và cẩn thận. Các món ăn ngày Tết ở Việt Nam vô cùng đa dạng. Tết năm nay, tôi sẽ mua nguyên liệu và học nấu thử các món ăn Việt.

Tôi dự định ra Hà Nội đón Tết Việt lần thứ tư để cảm nhận Tết Hà Nội khác Tết TP.HCM như thế nào.



Ra Hae In - sinh viên năm IV, Khoa Việt Nam học.
Ảnh: Kim Quyên

Kazuki
Nishioka -
sinh viên
trao đổi,
Khoa Việt
Nam học.
Ảnh:
Kim Quyên



► Kazuki Nishioka (Nhật Bản) - Sinh viên trao đổi

Người trẻ Nhật không đón Tết cùng gia đình

Tôi ở lại đón Tết Việt Nam cách đây hai năm. Cảm giác về không khí Tết của tôi ở TP.HCM không được rõ ràng lắm. Vì mọi người thường đi chơi Tết nên ở thành phố thấy hơi buồn. Tôi chưa bao giờ thử qua món ăn ngày Tết ở Việt Nam vì chưa có dịp. Áo dài Việt Nam tôi đã mặc qua một lần. Nó thật đặc biệt và linh thiêng như trang phục truyền thống Kimono của Nhật Bản.

Điểm khác biệt lớn nhất giữa Tết Việt và Tết Nhật là người Nhật không đón Tết Âm lịch mà chỉ đón Tết Dương lịch. Nhật vẫn giữ phong tục lì xì may mắn ngày Tết như Việt Nam nhưng người trẻ ở Nhật không đón Tết cùng gia đình.

Tôi từng đi du lịch qua nhiều nơi ở Việt Nam: Đà Nẵng, Huế, Hà Nội, Nha Trang... Ẩn tượng trong tôi là đất nước Việt Nam có rất nhiều phong cảnh đẹp, ẩm thực độc đáo và những con người thân thiện. Nhịp sống ở Việt Nam khá chậm. Khác với Nhật, người Nhật rất bận rộn. Chúng tôi đi làm từ sáng đến tối mới về đến nhà. Còn một điểm thú vị nữa là người Việt thì được nghỉ trưa lâu hơn.

Kế hoạch sắp tới của tôi là sẽ đi du lịch Ấn Độ cùng với những người bạn Nhật Bản.

► Wei Guan Bin (Trung Quốc) - Sinh viên cao học

Tết ở Việt Nam rất ấm áp

Sinh sống và làm việc ở Việt Nam được 10 năm, nhưng tôi chỉ mới đón Tết Việt Nam vào năm 2014. Điều bất ngờ và đặc biệt đối với tôi chính là Tết Việt và Tết Trung có rất nhiều điểm tương đồng. Tết vẫn là dịp để gia đình đoàn tụ, con cháu quay về nhà ăn bữa cơm团圆 vào chiều cuối năm. Vì đây là bữa cơm đầy ý nghĩa,

mọi người cùng sum vầy bên mâm cơm gia đình, cùng nhau kể về một năm đã qua và cùng đón chờ một năm mới tới. Vào mồng Một Tết, mọi người cùng đi thăm hỏi, chúc Tết nhau. Người lớn trao tặng những phong lì xì đỏ cho trẻ con. Họ cũng thường lên chùa để cầu nguyện. Trước Tết mọi người đều chuẩn bị chu đáo, mua sắm phẩm vật đón Tết, đi tảo mộ để tưởng nhớ những người đã mất.

Trung Quốc đón Tết khá lâu, bắt đầu từ ngày 23 tháng Chạp tức là ngày tiễn Thần Bếp về trời cho đến ngày 15 tháng Giêng tức Tết Nguyên tiêu. Vào ngày Tết, nhà nào bên Trung Quốc cũng ăn cá với mong muốn rằng "năm nào cũng có dư" (từ dư được đọc gần giống với từ ngư, tức là cá).

Không khí Tết ở Việt Nam rất vui tươi và ấm áp. Khác với Trung Quốc, mùa xuân ở đó rất lạnh nên mọi người thường chỉ ở trong nhà. Những ngày giáp Tết ở Việt Nam rất sôi nổi. Nhất là, không khí của chợ xuân, nhiều hội chợ thương mại được diễn ra liên tục, thu hút đông người tham gia. Họ trưng bày các mặt hàng đa dạng như ẩm thực, quần áo, đồ trang trí Tết... Tôi cảm thấy thú vị với những chương trình ca nhạc, hài kịch của nghệ sĩ Việt Nam.

Tôi đặc biệt ấn tượng với ẩm thực Việt Nam vì những món ăn mang tính hài hòa, dễ ăn lại nhiều chất dinh dưỡng, vừa có rau có thịt lại ít dầu mỡ như bánh cuốn, gỏi, bún, phở... Với tôi, không có món ăn Việt nào mình thích nhất, chỉ có món càng ăn lại càng thích mà thôi!

Năm nay, tôi sẽ ở lại đón Tết ở Việt Nam một lần nữa. Nhưng lần này, tôi không đón Tết ở TP.HCM mà sẽ về Đồng Nai cùng các bạn Việt Nam. Hy vọng đón Tết ở một tỉnh khác sẽ làm chúng tôi bớt cô đơn hơn những ngày đầu năm vắng vẻ ở thành phố ■



Wei Guan Bin - sinh viên cao học, Khoa Việt Nam học.
Ảnh: Lê Vy

Khổ rồi cũng qua

Nguyễn Nhung

Năm nào cũng vậy, trời còn chưa tối, tôi theo mẹ đi chợ Tết 30. Đây là buổi chợ cuối cùng trong năm nên tấp nập từ 5 giờ sáng và vẫn khi chưa tới 9 giờ. Mẹ thường dắt tôi đến hàng rau củ đầu tiên. Mẹ muốn chọn những trái khổ qua xanh tươi nhất cho món canh khổ qua dồn thịt. Thực chất là canh khổ qua nhưng người dân quê tôi vẫn quen gọi là khổ qua hầm.

Bên cạnh tô thịt kho tàu và dĩa củ kiệu tôm khô, món khổ qua hầm dồn thịt luôn "hiện diện" trong mâm cỗ cúng ông bà của gia đình tôi cũng như những gia đình miền Nam khác. Hồi bé, tôi không hảo món này. Nó vừa xấu xí, vừa đắng đến khó ăn. Tên nó nghe cũng rất kỳ - khổ qua. Nó lại chẳng phải là loại trái đặc biệt hay quý hiếm gì. Có lần tôi mè nheo với mẹ rằng tại sao phải hầm khổ qua trong ngày Tết. Mẹ cười ý nhị: "Ăn khổ qua cho năm sau bớt khổ. Kho qua, khổ rồi cũng qua..."

Trong dịp Tết, món canh khổ qua bình thường cũng mang một ý nghĩa đặc biệt. Người miền Nam có lối chơi chữ hồn nhiên, dung dị của mình. Kho qua đúng như tên gọi của nó: cầu mong mọi xui rủi, buồn khổ trong năm cũ đều qua đi, chỉ còn lại những may mắn trong năm mới. Cỗ nhân có câu "kho tận cam lai", đắng đến tận cùng thì ngọt ngào sẽ đến.

Nấu một nồi khổ qua hầm dồn thịt ngon lành "sành điệu" trong mâm cỗ ngày Tết không phải chuyện dễ. Mẹ dặn phai lựa "nguyên liệu" thật khéo. Kho qua già quá nấu sẽ bở, non quá lại đắng. Trái quá to thì dồn thịt nhiều, ăn mau ngán, trái quá nhỏ thì nhìn chả đẹp mắt tẹo nào. Màu khổ qua đậm, mắt chưa nở là trái non. Vậy nên, mẹ thường chọn những trái xanh nhạt, suôn dài, mắt mở vừa phải. Sau khi cắt bỏ hai đầu nhọn, xé dọc một bên, lấy hạt ra, rửa sạch,

trụng sơ nước sôi rồi ngâm cho đến lúc dòn thịt để giữ được màu xanh tươi của khổ qua khi hầm.

Nhân dòn khổ qua hầm rất đa dạng. Những bữa ăn thường ngày, mẹ thường dồn thịt xay với cá thác lác. Thịt xay phải là ba rọi loại ngon, tránh cho nhân quá khô hay quá ngấy. Thác lác phải được quết thật kỹ để nhân được dai ngon, không bở. Thế nhưng, trong dịp đặc biệt như Tết, mẹ thường cho thêm trứng gà, nấm mèo và bún tàu sắc nhuyễn, ướp một ít gia vị cùng với dầu hành, hành tím rồi quết lại thật dẻo cho gia vị thẩm vào nhân.

Mẹ bắc bếp, hầm một nồi xương ống làm nước dùng để món khổ qua có vị ngọt thanh đậm đà. Trong lúc hầm xương phải vớt bọt liên tục để nước canh không đục, có màu đẹp. Nấu xong, vớt xương ra, mẹ lược lại nước dùng một lần nữa, rồi mới bắc khổ qua dồn thịt vào hầm liu riu, không đầy nắp. Mẹ bảo, nấu vậy nước canh mới thực trong, khổ qua không bị rục. Chờ đến khi khổ qua mềm, mẹ nêm nếm cho vừa ăn, tắt bếp rồi rắc hành ngò cắt nhuyễn, thêm một chút tiêu. Vậy là hoàn thành nồi khổ qua hầm tuyệt vời ngày Tết.

Khổ qua hầm phải ăn lúc nóng. Người ta vớt khổ qua ra đĩa nước mắm đậm chút ớt, cắt khổ qua ra thành khúc nhỏ dài khoảng ba phân. Ăn một miếng, cảm nhận được vị đắng của khổ qua, vị thơm của thịt, cá, trứng, vị mặn của nước mắm, vị cay của tiêu ớt quyện vào nhau. Nuốt miếng khổ qua, ta thấy vị ngọt đậm đà còn vương ở cổ. Ăn một lần là nhớ mãi cái mùi vị đặc biệt ấy.

Trong mâm cỗ ngày Tết, canh khổ qua vừa là món ăn ngon không ngán, vừa là bài thuốc thanh nhiệt giải độc hiệu quả của dân gian. Giữa trưa 30, bữa cơm gia đình tôi không thể thiếu món canh đắng đắng này. Tôi thương cái vị ấy lúc nào không biết.

Thương như thương cái Tết cổ truyền nơi Sài thành náo nhiệt, xa hoa ■



Dĩa khổ qua dồn thịt
ngày Tết.
Ảnh: Monngon

Chiều cuối năm, Hồ Gươm mang bầu không khí rộn ràng pha chút ảm đạm. Từ mấy ngày trước, người ta đã rào kín một số khúc Bờ Hồ lại để làm nơi bắn pháo hoa cho đêm Giao thừa, khiến cảnh quan mặt hồ trở nên rộn rạc và méo mó. Có hè gì? Vì đêm nay người ta sẽ chỉ hướng lên nền trời mà thôi. Cũng vì thế mà chiều nay Bờ Hồ vắng đi những người đi bộ hay các cặp đôi ngả nghiêng trước ống kính, chỉ còn những người bán hàng rong, hàng nước vẫn tất tả dọn hàng cho một buổi tối đầy hứa hẹn.

Người ta không còn hứng đi bộ bên Bờ Hồ, mặc cho vẻ lộng lẫy khác thường vừa được khoác lên nó mà chỉ mải đuổi theo nhau trên những tuyến đường xung quanh cho một cuộc mua sắm phút cuối hay một chuyến đi giao cặp bánh chưng, đôi gà

hay chai rượu làm quà. Chỗc chốc lại nghe "kình" một tiếng, các cô các chị hàng nước hớn hở đứng dậy hướng mắt ra ngoài đường, chỉ để thấy cậu thanh niên nọ đang loay hoay dựng lại xe, nhìn ông chú vừa mới quẹt vào mình giây lát rồi dần lòng rõ ga đi tiếp, không một lời cãi cọ, không một tiếng chửi thề như thường nhật. Mọi người đang vội lầm!

Giữa khung cảnh ấy, sự có mặt của cô gái mang nhiều phần kỳ lạ và bí ẩn. Như một ốc đảo, cô ngồi thu hai chân trên ghế đá, cuốn sổ ký họa gác trên đùi, mở ra một góc Hồ Gươm và một nửa ngọn Tháp Rùa bên dưới bàn tay và cây bút chì của cô. Dòng chữ nhỏ trên bìa cuốn sổ cho chúng ta biết tên cô là Nana. Đây không chắc là tên thật của cô.

Nhân vật thứ hai bên Bờ Hồ

không chịu chung cái hiệu ứng rộn ràng với vâ ấy là một chàng trai ngó bộ bánh bao, lịch thiệp với cặp kính phi công tối màu. Đôi mắt đằng sau cặp kính chợt dừng lại noi cô gái tên Nana, có thể đã có một cái nhíu mày, cũng có thể là nhiều lần chớp mắt, rồi anh tiến lại phía cô gái. Một ánh đèn đường hắt cái bóng dong dỏng cao xuống bức tranh dang dở của cô.

- Vâng... - Cô ngược lên -
Có gì không à?

- À, xin lỗi cô! - Anh đáp -
Tôi có thể ngồi được không?
- Vâng, mời anh!

Nana thoảng nhuộn mày khó hiểu. Rồi cô ngồi xích qua một bên, ra dấu mời chàng trai ngồi xuống, trước khi tiếp tục vẽ như chưa hề có sự ngắt quãng. Nhưng chàng trai thì không chỉ ngồi không. Anh lèn tiếng bâng quơ:



- Xã hội này thật là hỗn loạn, phải không?

- Vâng, hẳn là hỗn loạn - Nana đáp mà không ngẩng đầu lên.

- Hành tinh này đầy hỗn loạn, bất ổn, phi lý - Giọng anh bình thản như thể chỉ đang đọc một bản nội quy trên tường - Chiến tranh, tội ác, tai nạn, hận thù... và cả sự vội vàng này nữa. Con người...

Cô gái ngừng tay vẽ, lấy trong túi ra cục tẩy, xóa đi một chi tiết uốn cong noi mái tháp, vẽ lại, rồi lại xóa đi.

- Bản chất của con người là tham lam, ích kỷ, ngu ngốc. Và họ luôn cố tình không biết tới những điều đó, cho tới khi có người nhắc cho họ. Hình như họ gọi ông ta là Budha, một con người hiếm hoi có trí tuệ bắt kịp chúng tôi...

Nana buông một tiếng thở dài, bỏ dở mái tháp cong mà chuyển qua phác thảo những gợn sóng trên mặt hồ bằng cạnh của bút chì.

- Và hành tinh này, Trái đất - từng là một nơi xinh đẹp đến thế - Tới đây, một chút gay gắt đã bắt đầu gợn lên trong giọng chàng trai - Mỗi hành tinh tự nhiên có thể dung chứa sự sống đều là một viên ngọc quý giá vô cùng trong vũ trụ. Vậy mà con người đã làm gì với nó cơ chứ!?

Cây bút chì trên tay Nana trượt một đường dài trên mặt giấy, gợn sóng thoát trở thành một tia nước cắt chéo ngọn Tháp Rùa. Cô gái khép mắt trong một giây, rồi bình tĩnh chờ nhẹ cục tẩy lên nét trượt, tỉ mẩn lách qua những nét trước đó. Rồi, cô đóng cuốn sổ ký họa lại, thở hắt ra một hơi trước khi quay sang người bên cạnh.

- Tại sao anh lại nói những điều này với tôi?

- Xin tự giới thiệu - Chàng trai đáp - tôi là Gab, đặc phái viên của Liên hiệp Thiên hà. Tôi tới Trái đất với nhiệm vụ du khảo nhằm xác định liệu Con người và Trái đất có xứng đáng trở thành một thành viên của Liên hiệp Thiên hà hay không. Hay hơn nữa, quyết định xem Con người có xứng đáng với hành tinh này hay không.

Một giây im lặng, và Nana tưởng như đang vang vọng đâu đây tiếng quạ kêu chiều. Rồi cô phá ra cười. Chàng trai tự xưng là Gab, vẫn với vẻ bình thản trịnh trọng ấy, lặp lại tiếng cười của cô về khô khốc.

- Haha... Âm thanh của hành động "cười", một hành động vận dụng các cơ mặt để tạo ra một vẻ mặt biểu lộ niềm vui hay sự bất ngờ, có thể kèm theo âm thanh. Theo lời tiến sĩ Ur, đó là một cách để con người vận động, tiêu giảm năng lượng dư thừa.

- Anh nói cái gì vậy?

- Xin lỗi, tôi đang đọc lại tài liệu về con người Trái đất. Ở hành tinh chúng tôi, mọi người đều được vận động đầy đủ nên không còn năng lượng dư thừa để tiêu hao bằng hành động cười.

Nana dừng cười, sau một vài cái hớp hơi cuối cùng. Cô dùng cuốn sổ ký họa để che miệng khi đáp lời Gab.

- Trông anh đâu có giống đến từ Sri Lanka đâu. Ở hành tinh của anh chắc không ai xem Charlie Chaplin đâu nhỉ?

- Như tôi nói rồi - Gab đáp - chúng tộc chúng tôi không cười, chúng tôi không cần các nghệ sĩ hài.

- Tôi thấy anh giống nghệ sĩ hài hơn thì có! Bày trò mà cứ tinh bợ.

- Người Trái đất đúng là đầy

nghi kỵ và định kiến, đúng như những gì Raph đã báo cáo...

- Ai cơ?

- Raph, người tiền nhiệm của tôi - Giọng Gab chùng xuống - Chúng tôi mất tín hiệu với anh ấy cách đây ít lâu. Theo lịch Trái đất là ngày 8 tháng 3.

- Ngày 8 tháng 3 năm nay...

Nana cúi đầu nghĩ ngợi trong giây lát, rồi cô ngẩng lên, đôi mắt mở to nửa kinh ngạc nửa áy náy.

- Raph từng nói một đặc phái viên có thể đến trước một người Trái đất và tự xưng mình là một đặc phái viên mà hoàn toàn không gây ra một phản ứng gì cả. Đơn giản là người Trái đất vốn không tin vào thứ họ không biết - Anh lăn tay vào túi áo, lấy ra một tấm thẻ xanh - Tôi đã được chuẩn bị trước hơn 200 nhân dạng để hoạt động trên Trái đất, còn đây là chứng minh thư của tôi khi hoạt động ở quốc gia này.

Nana đón lấy tấm chứng minh thư từ tay Gab, lướt mắt lên đó. Và rồi cô chợt sững lại như thể đóng băng trên ghế, ánh mắt lờ lửng đâu đó trên tấm thẻ. Mãi sau cô mới run run đặt tấm thẻ xuống mặt ghế đá, nặng nhọc đứng lên.

- Xin lỗi... Tôi phải đi...

Gab cũng đứng lên, chừng như chưa muốn kết thúc câu chuyện. Anh đi theo cô gái tới một ghế đá khác cách đó một quãng, nơi cô lại buông mình xuống, ánh nhìn chao đảo trên mặt hồ xanh thăm. Anh một lần nữa ngồi xuống bên cạnh cô.

- Nay, vừa rồi cô đang làm gì vậy?

- Anh nhìn không thấy sao? - Giọng Nana có phần kìm né - Tôi đang vẽ, thì được một đặc phái viên ngoài hành tinh tới

làm quen! Tôi đang vui tưởng chép được đây!

- Vẽ... - Gab gật gù, không để ý tới những câu sau - Tức là việc cô sao chép lại khung cảnh trên giấy đấy phải không? Sao cô không chụp ảnh?

- Tại sao tôi phải chụp ảnh?

- Như vậy chẳng phải sẽ nhanh và chính xác hơn nhiều sao?

- Nhưng tôi đâu cần nhanh và chính xác! Tôi chỉ muốn vẽ thôi - Nana cao giọng thách thức

- Chẳng lẽ ở hành tinh của anh người ta không vẽ bao giờ à?

- Có, vẽ là một bài tập để rèn luyện cảm thức hình ảnh cho những đứa trẻ định hướng làm công việc thiết kế. Khi đã trưởng thành, chúng tôi sẽ có những nhà thiết kế, người lớn thì không vẽ nữa - Anh nói thêm - Bản thân tôi chưa bao giờ vẽ.

- Chưa bao giờ vẽ? Thế hồi nhỏ thì anh làm gì?

- Tôi học ngôn ngữ và văn hóa của nhiều chủng tộc trong Thiên hà. Những người như chúng tôi, khi tới tuổi trưởng thành đòi hỏi phải thông thạo ít nhất ngôn ngữ và văn hóa của 50 chủng tộc. Tôi đã được xác định trở thành một nhà ngoại giao kể từ khi sinh ra.

- Được xác định? - Cô gái đặt cuốn sổ ký họa xuống, vô thức bị thu hút bởi những điều Gab nói - Ai xác định? Ai quy định anh sẽ phải làm gì kể từ khi sinh ra?

- Hệ thống Metatron. Mỗi đứa trẻ khi được sinh ra sẽ được Metatron xác định thông qua gene thông tin về cá tính, năng lực, xu hướng, từ đó xác lập định hướng nghề nghiệp, quá trình giáo dục đào tạo và bổ nhiệm. Nói cách khác, vị trí của một người trong xã hội đã được xác định ngay từ khi người đó

sinh ra rồi. Hiện nay, hầu hết hành tinh thuộc Liên hiệp Thiên hà đã áp dụng hệ thống

Metatron này.

- Uao! - Nana thực sự ấn tượng - Nhưng một hệ thống như thế thì có ý nghĩa gì?

- Nó đảm bảo mỗi người được đặt đúng vào vị trí của họ, tận dụng tối đa năng lực và tối giản thời gian hao phí xã hội. Metatron tạo nên một xã hội công bằng và hiệu quả nhất.

- Đúng đấy nhỉ - Cô gái mờ màng - Cứ nhìn từng lớp người trẻ lạc lối với tương lai như ở chỗ chúng tôi, ở hành tinh này... Nhưng mà cái hệ thống Meta gì đó áy có nghề họa sĩ không?

- Tôi nghĩ là không. Xét về tính hiệu quả, chúng tôi có những thiết bị ghi hình với độ chính xác cao hơn!

- Vậy thôi đi nha! - Nana xua tay - Tôi không tham gia cái hệ thống đó đâu.

- Đó là lý do xã hội của hành tinh này hỗn loạn và bất ổn đến vậy. Tất cả những vội vàng này vẫn cứ mang lại hiệu quả rất thấp.

- Có thể anh đúng... Nhưng có lẽ chúng tôi cũng không muốn sống trong một thế giới bất biến, một cuộc đời được vạch sẵn... Anh nói tên anh là gì áy nhỉ?

- Tôi là Gab.

- Ủ, Gab này, ngày hôm nay là một ngày vội vàng. Ở chỗ anh có thể khác, nhưng ở đây, ngày hôm nay, chúng tôi đều đang vội vàng. Mọi người đều cố gắng hoàn thành nốt những gì cần làm, chuẩn bị những gì cần chuẩn bị, trở về bên những người thân đang đợi mình, để chờ đón chỉ một khoảnh khắc mà thôi. Trong cuộc đời bất ổn, mông lung của người Trái đất

chúng tôi, đôi khi một khoảnh khắc lại có giá trị hơn mọi kết quả đây.

- Một khoảnh khắc ư?

- Đúng thế, nếu anh không biết đến điều đó, chắc tôi phải tin anh là người ngoài hành tinh thật đấy! - Nana khóc khích cười, một giọt long lanh nào đó rơi chớt vương lên mí mắt cô gái - Mọi người đều vội vàng, vội vàng như chẳng kịp...

- Thế tại sao cô không vội?

Nana không đáp. Cô trở lại tư thế thu hai chân lên ghế, mở cuốn sổ ký họa lên đùi và quay lại với bản vẽ của mình, như thể không hề có Gab ngồi bên cạnh.

Khi cô xong nét đánh bóng cuối cùng, âu yếm ngắm nghía mặt hồ trong tranh thì trời cũng vừa sụp tối. Gab vẫn kiên nhẫn ngồi đó như chờ đợi. Đặt cuốn sổ ký họa hagy còn mở lên khoảng trống giữa hai người, Nana bắt đầu nói mà không nhìn sang anh.

- Tôi không có lý do để vội. Tôi không có việc gì phải hoàn thành cả, không có gì để chuẩn bị cả, và không có ai đang chờ tôi về cả... Cả gia đình tôi, bố mẹ tôi, em trai tôi... Không còn ai nữa cả. Họ đã rời xa tôi mãi mãi rồi. Khi nhìn thấy chứng minh thư của anh, tôi đã biết nó không thể nào là thật được, vì dây số trên áy chính là số chứng minh thư của em trai tôi...

- Họ... bị sao vậy? - Gab ngập ngừng.

- Cuốn trôi theo dòng nước. Một cơn lũ. Anh đúng đấy, con người tham lam, ích kỷ và ngu ngốc. Họ đã luôn tàn hại chính đồng loại mình với những tăm tối áy... Gia đình tôi chỉ là một trong những nạn nhân. Và chỉ có tôi là người còn lại. Không còn ai chờ tôi về nữa, không còn một mái nhà nào cho tôi nữa.

Khoảnh khắc kia đã trở nên vô nghĩa với tôi rồi... - Nana quay sang, hé một nụ cười nhẹ bâng - Nhưng tôi không căm ghét họ, những người đã đẩy tôi vào cảnh này ấy. Cho dù tôi có mang theo bao nhiêu hận thù, cha mẹ và em tôi cũng không thể sống lại được. Tôi chỉ còn có thể sống tốt cuộc đời hiện tại của mình...

Cô gái nhìn xuống bức ký họa, lần tay lên đó, có gì đó như là trớ trêu trong tiếng cười không ra hơi của cô.

- Tôi không sinh ra để vẽ, chắc hệ thống Meta của các anh sẽ nói như thế đấy. Người sinh ra để vẽ là em tôi. Nhưng giờ thì tôi sẽ thay thế bằng bé ghi lại những khung cảnh này, theo cách của chúng tôi, mặc kệ chính xác hay không. Nay, tặng anh! - Nana tháo bức tranh mới vẽ ra khỏi cuốn sổ, trao cho Gab - Anh có thể cầm về trình với Hội đồng của anh, bảo với họ tôi đã làm hết hiệu quả của mình rồi, và không thấy lãng phí thời gian chút nào hết!

Nana đứng dậy, vẩy tay chào tạm biệt chàng trai. Tiếng cười cô tan đi khi cô hòa mình vào dòng chảy hỗn loạn quanh hồ. Gab vẫn ngồi lại đó, hết hướng mắt lên Tháp Rùa lại nhìn xuống phiên bản nét chì của nó. Và rồi anh biến mất khi một chiếc xe hơi ập lăn bánh ngang qua, nhá còi inh ỏi.

Từng chùm pháo hoa được nhả lên không, vỡ tan thành muôn vàn dải sáng đa sắc, rực cả một góc trời, rung động trong không khí những thanh âm bồi hồi. Ở một góc khác của thành phố, có một cô gái co ro trên sân thượng căn hộ của mình, dõi theo những dải sáng ấy. Hay đúng hơn, cô chỉ đang hướng ánh mắt mình về phía ấy, không ai biết cô đang nhìn thấy gì, qua

màn nước ấm nóng trong mắt mình.

- Đây là khoảnh khắc mà cô đã nói?

- Ủ, chính là lúc này đây - Nana đáp, đơn giản chấp nhận sự xuất hiện của Gab - Chúng tôi gọi đây là thời khắc Giao thừa, đánh dấu một năm mới đến. Trời đất giao hòa, lòng người thanh tĩnh. Trong lúc này, mọi người thường ước một điều gì đó cho năm mới...

- Vậy cô đang ước điều gì?

- Tôi à? Tôi đã ước điều này một lần rồi, mà có lẽ năm nào rồi tôi cũng sẽ ước lại điều này trong đêm Giao thừa mệt thoi - Cô gái chăm mắt bằng tay áo len của cô - Tôi chỉ ước tìm lại được một tấm ảnh của cả nhà, có bố mẹ, có em trai, có tôi. Tất cả những gì gia đình tôi lưu giữ đều đã bị cuốn đi, mà tôi đã không nghĩ tới việc mang theo tấm ảnh nào lên đây cả... Tôi chỉ muốn có thể nhìn thấy lại gia đình mình hàng ngày, tôi sợ một ngày đó tôi sẽ quên gương mặt bố mẹ và em trai tôi. Khi ấy chắc tôi phát điên lên mất...

Tiếng pháo hoa vẫn nổ, ánh sáng muôn sắc soi tỏ hai bóng người nhỏ bé trên sân thượng. Cô gái chợt bật cười.

- Mà có khi tôi điên rồi cũng nên! Khi không lại tưởng tượng ra người ngoài hành tinh đang nói chuyện với mình đêm Giao thừa. Nay, Gab, thế còn anh, anh có mong ước gì lúc này không?

- Tôi nghĩ là tôi mới chợt nghĩ ra...

Khi Nana thức dậy, cô thấy mình đang nằm yên ấm trên chiếc giường của mình, được sưởi ấm bởi ánh nắng buổi Nguyên đán. Mắt cô ướt, nhưng môi cô đang mỉm cười. Một chiếc hộp nhỏ đang chờ cô trên

mặt bàn cạnh giường. Khi cô mở nó ra, một giọng nói trầm trầm, vừa quen vừa lạ chợt vang lên, rất gần mà cung rất xa.

"Tôi tới đây với nhiệm vụ tìm hiểu và phán xét con người, nhưng dường như chính tôi lại đang được con người chỉ cho nhiều điều. Con người thật kỳ lạ, phải vậy không? Trước khi mất tích, Raph đã để lại cho chúng tôi một lời nhắn, rằng Con người xứng đáng được tiếp tục tồn tại trên Trái đất này, bởi vì họ có những điều mà chúng tôi không có, hoặc đã lãng quên đi. Cô hỏi tôi có mong ước gì không, tôi chỉ mong rằng tôi sẽ sớm tìm được điều đó, và chứng minh điều Raph nói là đúng. Cảm ơn cô về món quà. Tôi cũng có một món quà cho cô đây, cô sẽ có nó trên tay ngay bây giờ thôi. Chiếc hộp này cũng là thiết bị xóa trí nhớ, khi thông điệp này kết thúc, cô sẽ không còn nhớ về tôi nữa...".

Và rồi, cô gái người Trái đất duy nhất từng có một cuộc trò chuyện với một sứ giả từ những Thiên hà xa xôi đã không còn nhớ gì về điều đó nữa. Sau này, cô vẫn thường kể với các bạn mình rằng cô trải qua Giao thừa năm ấy một cách kỳ diệu. Trong giấc ngủ trước buổi sáng đầu năm, cô thấy mình quây quần cùng cả gia đình bên nồi bánh tét, những vụn tàn lửa bay lên từ những thanh củi reo tí tách còn đẹp hơn mọi màn trình diễn pháo hoa cô từng thấy trong đời. Một bức tranh cả gia đình cô đang tươi cười trong căn nhà xưa nằm trên cùng tập ký họa khi cô thức dậy. Cô nghĩ mình đã ngủ quên khi vừa vã xong bức tranh ấy trong đêm Giao thừa. Như một phép màu vậy, cô nói trong những giọt nước mắt ấm áp đầu xuân ■